

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

ISSN 2673-0987

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Phetchaburi Rajabhat University

ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

Vol.24 No.1 January-June 2022

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

ดร.กมลทิพย์ รักเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.ประอรนุช โปร่งมณีกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รศ.นท.ดร.สมิตรี สุวรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

รศ.ดร.เอกรินทร์ ฝั่งประชา มหาวิทยาลัยศิลปากร

รศ.เบญจรัตน์ สีทองสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผศ.ดร.พนิตนาฏ ชูฤกษ์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผศ.ดร.พจนีย์ มั่งคั่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ผศ.ดร.ธัญวรรณ กำคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผศ.ดร.ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รศ.ดร.สรिता บัวเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

รศ.ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจด์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ฝ่ายจัดการ

นางสาวจิรปริยา จ้อยแจ่ง นางละออง เชื้ออนันต์สถิต นายณฤนาท ไม้แก้ว

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

38 หมู่ 8 ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000

โทรศัพท์/โทรสาร 0-3270-8615, 089-542-3113 e-mail: jhssr.pbru@hotmail.com

เจ้าของงาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การส่งบทความ

ส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <http://hs.pbru.ac.th/journal/>

กำหนดเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม)

เงื่อนไขการตีพิมพ์

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน ในลักษณะ

Double-blind peer review

สถานที่พิมพ์

โรงพิมพ์อภิปัญญาการพิมพ์ 3 60 ซอย หัวหิน 47/1 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน

ประจวบคีรีขันธ์ 77110 โทร. 032 511 643

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนี้ เป็นวารสารที่ออกเป็นปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ จากผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ ทุกบทความได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และได้รับการยอมรับให้เผยแพร่ความรู้ผลงานวิจัยแก่ผู้อ่าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของประเทศ

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ การหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” ในภาษาจีนกลาง ผลการสร้างสรรคศิลป์ประร่วมสมัยจากการศึกษาภูมิปัญญาการใช้รูปทรงในภาพจิตรกรรมฝาผนัง (วัดเกาะ) สกลุ่ช่างเมืองเพชร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเมืองที่ตำบลสากดของโรงเรียนสากดพัฒนาจังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย อีกทั้งยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเพื่อการเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงคโปร์-ตะนาวศรีและมะริด

วารสารมนุษยศาสตร์ปริทัศน์มีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้สนใจทั่วไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สังคม

คณะบรรณาธิการ

สารบัญ

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเพื่อการเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ในเขตจังหวัดเพชรบุรี	7
ธีระพันธ์ ปัญญาดี นิสากร คุณวงศ์ กฤษดา ตั้งขวาล พิชญ์จันต์ เปี้ยวน้อย ชนัยกานต์ เปี้ยมสง่า	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	25
นงนาถ หวังเทพอนุเคราะห์ ปิยากร หวังมหาพร	
การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง	44
จุฬาพร ศรีรังสรรค์ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ ประสิทธิ์ คำพล นาถสุดา วงษ์บุญงาม พาริดา ร่มพฤษ์ ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล	
การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	57
สาวิตรี โชดก อรพิน ศิริสัมพันธ์	
การหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” ในภาษาจีนกลาง	78
สิริกมล ศิริสัมพันธ์	
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์	95
ปิยะบุตร ถิ่นถา	
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนาจังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	110
ปรวีร์ธิดา อัครวิวัฒน์กุล เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล กาญจนา บุญส่ง	
การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด	124
กาญจนา บุญส่ง เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล ชนานุช เงินทอง	

สารบัญ

ผลการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย จากการศึกษาภูมิปัญญาการใช้รูปทรงในภาพจิตรกรรมฝาผนัง (วัดเกาะ) สกุลช่างเมืองเพชร เขมา แฉ่งฉายา	135
การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัด ฉะเชิงเทรา ผู้เชี่ยวชาญกิจสร้างสรรค์ อาริยา บุญทวี จินดา เนื่องจำนงค์	147
การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ บงกช ทองเอี่ยม ฐิตินันท์ ธีรเวชเจริญชัย สิริมงคล สุวรรณผา อโนชา ถิรธำรง	158

Content

Generating Creative Tourism Routes within Phetchaburi through the Innovative use of Local Food Products	7
Teerapan Panyadee	
Nisakorn Khunwong	
Kitsada Tungchawal	
Pitcharut Pieonoi	
Chanaikarn Piemsanga	
Influencing Factor for Good Governance Implementation of the Sub-District Administrative Organization in Phranakhon si Ayutthaya Province	25
Nongnart Wangtepanukroh	
Piyakorn Whangmahaporn	
The Development of The King Rama IX's Wisdom Instructional' Social Studies Model for Sufficiency Economy as Life Philosophy	44
Chulaporn Srirangsan	
Rungaroon Piyarit	
Prasit Kampol	
Natsuda Wongboonngam	
Farida Romphruek	
Teerasak Sukhsantikamol	
The Development of Local History Instructional Model by Using Oral History to Enhance Historical Empathy for Secondary Students	57
Sawitree Chodok	
Orapin Sirisamphan	
Blending of Mandarin Chinese “N+N” Compounds	78
Sirikamol Sirisumpan	
The Development of Creative Problem Solving Ability Using Scenario-Based Learning in Geography of Grade 9 Students, The College of Dramatic Arts	95
Piyabut Thinha	
Development of Local Curriculum on Assam tea In Sakad, Sakadpattana School Nan Province through Participatory Action Research	110
Paulravetida Ouckaravivatkun	
Uamporn Topanurakkun	
Kanchana Boonsong	

Content

The Development of Cultural Tourism of Route along of Thai Diaspora in Singkhon –Tanao Sri and Myeik Livelihoods	124
Kanchana Boonsong	
Uamporn Topanurakkun	
Chananuch Ngerntong	
A Creative Contemporary Art from the Study of the Local Wisdom for Using Shapes in Mural Painting by Phetchaburi’s Artisans in Wat Koh	135
Khema Changchaya	
Development for Value Addition of Loincloth Products to Creative Economy of Women Sewing Group at Ban Nayao Village, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province	147
Areeya Boonthawee	
Jinda Nuangjumnong	
The Development of Competency Indicators for Creative Thinking Skills of B.Ed. students in Early Childhood Education	158
Bongkoch Thongeam	
Thitinun Teravecharoenchai	
Sirimongkon Suwannapha	
Anocha Thirathamrong	

การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเพื่อ
การเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ในเขตจังหวัดเพชรบุรี
Generating Creative Tourism Routes within Phetchaburi through the
Innovative use of Local Food Products

ธีระพันธ์ ปัญญาดี¹ / นิสากร คุณวงศ์² / กฤษดา ตั้งชวล³/
พิชรจันต์ เป็ยวน้อย⁴/ชัญญกานต์ เป็ยมสง่า⁵

Teerapan Panyadee¹ / Nisakorn Khunwong² / Kitsada Tungchawal³/
Pitcharut Pieonoi⁴/ Chanaikarn Piemsanga⁵

^{1,2,4,5}อาจารย์, สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและบริการระหว่างประเทศ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2,4,5}Lecturer, International Tourism and Service Industry Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

³อาจารย์, ดร., สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและบริการระหว่างประเทศ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

³Lecturer, Dr., International Tourism and Service Industry Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

*Corresponding author Email: kitsada.tun@mail.pbru.ac.th

(Received: 19 January, 2022; Revised : 6 March., 2022 ; Accepted : 4 May, 2022)

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันยังไม่มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงสิ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอาหาร บทความวิชาการนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมผสานอาหารพื้นถิ่นกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้การศึกษานี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุแรงจูงใจส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และกระบวนการตัดสินใจพื้นฐานในการเลือกจุดหมายปลายทางที่ต้องการ อีกทั้งการจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาเชิงสำรวจนี้จึงเป็นการวิเคราะห์และประเมินรสชาติเฉพาะของอาหารประเภทต่าง ๆ ประวัติ และภูมิหลังของอาหารพื้นถิ่น วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร และเคล็ดลับในการทำอาหารพื้นถิ่น การศึกษาด้านการประกอบอาหารที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีศักยภาพในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวโดยกระตุ้นและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในท้องถิ่น ซึ่งผลจากการศึกษาจะช่วยเพิ่มความเข้าใจด้านแรงจูงใจและปัจจัยอื่น ๆ ที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่นจากจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี

คำสำคัญ: เส้นทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร อาหารพื้นถิ่น การท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

At present, there is not a complete understanding of what motivates tourists to travel to a specific food destination. This article aimed to give insights into the various forms of tourism together with the behavioral patterns of tourists and particular implications for integrating local cuisine into tourism in general. In addition, this study aimed to identify the personal motives of potential food tourists and their underlying decision-making processes in selecting preferred destinations. Food is rapidly becoming one of the major attractions for tourists. This exploratory study analyzed and evaluated the particular tastes of different kinds of food, the history, and background of indigenous dishes dining culture and secret tips of local cooking. The review of the relevant studies of culinary tourism and analyzing potential food tourism routes in Phetchaburi were done in order to create tourism products by stimulating and developing local food tourism. The findings showed that not only the understanding of the motivational and other factors from both tourists and destination perspectives but also having regard to sustainable destination management to generate creative tourism routes within Phetchaburi through the Innovative use of local food products.

Keywords: Tourism route, Creative tourism, Gastronomy tourism, Local cuisine, Phetchaburi

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวของรายได้ที่สูงกว่าจำนวนนักท่องเที่ยวโดยสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปัจจุบันปี 2564 สถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยถือเป็นช่วงวิกฤตของสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศ เนื่องจากประเทศไทยต้องรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้เกิดมาตรการล็อกดาวน์ พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) มาตรการเคอร์ฟิวถูกนำมาใช้ รวมทั้งการยกเลิกกิจกรรมด้านการบันเทิงและการท่องเที่ยวต่างๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจทุกภาคส่วนของประเทศหยุดลงแบบฉับพลัน ภาคธุรกิจทยอยปิดกิจการเป็นจำนวนมากและการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศหยุดชะงัก แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการใช้มาตรการต่าง ๆ ประกอบกับความร่วมมือจากภาครัฐและประชาชน ทำให้ประเทศไทยสามารถรับมือและควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลได้ประกาศมาตรการผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นที่และกิจการหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งออกมาตรการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งผลให้ประชาชนทยอยออกเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งในปี 2564 คาดว่าภาพรวมการเติบโตของตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากปี 2563 แต่จะยังไม่ฟื้นตัวกลับมาในระดับเดียวกับปี

2562 ก่อนเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เนื่องจากต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของปัจจัยต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ระลอกใหม่ โอกาสความสำเร็จในการพัฒนาวัคซีนและการกระจายวัคซีนให้เพียงพอทั่วโลก การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ การกลับมาเดินทางระหว่างประเทศของสายการบินต่าง ๆ รวมถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยต่อการเดินทางระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่ออุปสงค์และอุปทานการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศไทย ทั้งนี้ คาดว่าปี 2564 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าประเทศไทยประมาณ 6 – 15.5 ล้านคน และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยประมาณ 3 – 7 แสนล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

ตารางที่ 1 แนวโน้มตลาดต่างประเทศ ปี 2564

แนวโน้มตลาดต่างประเทศ ปี 2564	
จำนวนนักท่องเที่ยว	6-15.5 ล้านคน
รายได้	3-7 แสนล้านบาท

หมายเหตุ: ประมาณการ ณ เดือนตุลาคม 2563

ที่มา: (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

ประเทศไทยมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 – 2564) ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนและการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ซึ่ง 1 ใน 5 ยุทธศาสตร์ ได้กำหนดเรื่องการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ซึ่งให้ความสำคัญกับทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย

ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Richards and Raymond, 2000) ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการท่องเที่ยวยุคใหม่ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (ปรีณธ์ ชิมโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) และต่อมาองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้ประกาศใช้คำว่าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) อย่างเป็นทางการ มีการจัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative cities) ทั่วโลกในปี 2547 และหนึ่งในกลุ่มเมืองสร้างสรรค์นั้นมีเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative city of Gastronomy) รวมอยู่ด้วย

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การส่งผ่านวัฒนธรรมการกิน ถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารพื้นถิ่นของภูมิภาคและโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของมนุษยชาติ เพราะปฏิบัติการทางอาหารจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น และยังเป็น การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี “อาหาร” นั้น เป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีความเฉพาะ ของบุคคลและชุมชน มีตัวอย่างให้เห็นอย่างมากมายว่าอาหารสามารถบอกได้ถึงสภาพเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ สังคม ศาสนา การอพยพย้ายถิ่น เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) อาหารในแต่ละพื้นที่มีการพัฒนา ตามระยะเวลาจนสามารถเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง จนอาจกล่าวได้ว่าในอาหารจานหนึ่งๆ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นอย่างประมาณค่าไม่ได้ทางด้านการท่องเที่ยว อาหารนั้นเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของ ความเจริญทั้งระดับโลก ประเทศและท้องถิ่น และเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว อาหารถูกมองว่ามีความสำคัญต่อการ “เป็นตัวแทนที่จะนำเสนอสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น” (Hall, 2003) ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งอดีตและปัจจุบัน (Boniface, 2003) การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็น ประสบการณ์สำคัญที่สามารถสัมผัสได้ (Long, 2004) การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการผสมผสานธรรมชาติ พื้นที่ วัฒนธรรม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าของที่ดีและเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งรวมเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จากที่แห่งนั้น โดยเฉพาะการสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งการลิ้มลอง อาหาร การเรียนรู้กระบวนการประกอบอาหาร เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (Rand G.E. du & E. Heath, 2006) การนำเสนอขายการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ทันสมัย จึงเร่งเร้าให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการและเอกลักษณ์ของอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมืองที่ดีกว่าคู่แข่งมีความจำเป็น และสำคัญมากในฐานะปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของตนเข้าไปอยู่ในใจของนักท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ถือว่าเป็นสถานที่พักผ่อนที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวกตลอดทั้งปี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ วิถีชีวิต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้ ยังมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ที่มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย รวมถึงองค์ความรู้ในการประกอบอาหาร มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน เกิดการคิดค้น สืบทอด ปรับแต่ง และผสมผสานเป็นอาหารพื้นถิ่น โดยในหลายชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผลิตอาหารเป็นที่ขึ้นชื่อทั้งด้านรสชาติ คุณค่าทางโภชนาการและความน่ารับประทาน บางชนิดเป็นอาหารที่มีวิธีการประกอบต่างๆ ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นตามฤดูกาล หากแต่มีอาหารบางประเภทเริ่ม หายสาบสูญไปทีละเล็กละน้อย เนื่องจากการขาดความสนใจของผู้คนสมัยใหม่ที่จะช่วยสานต่อความรู้ในด้านอาหารพื้นถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนสมัยใหม่ ทั้งๆ ที่ความสำคัญของอาหาร นอกจากจะเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับระบบชีวิตของชุมชนแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงถึงภูมิปัญญาและสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดระบบความรู้และสานต่อ เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและเป็นสื่อในการเรียนรู้ของผู้คนในท้องถิ่นและผู้ที่สนใจ ร่วมกันนำไปพัฒนา ปรับปรุง ผสมผสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารให้คงอยู่ต่อไป โดยผู้เขียนบทความเห็นว่าหากนำการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์มาผนวกกับศักยภาพด้านอาหารของจังหวัดเพชรบูรณ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อนักท่องเที่ยวที่ ได้รับประสบการณ์ด้านอาหารท้องถิ่น และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในอาหาร และวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ประสิทธิ์ คุณรัตน์และคณะ (2546) ได้ให้ความหมายของ เส้นทางการท่องเที่ยว (Tourism Route) หรือเส้นทางนักท่องเที่ยว (Tourist Route) หมายถึง แนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางหรือ การตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยว ต่างๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่กำหนดขึ้นสำหรับ การเดินทางท่องเที่ยว ทั้งเส้นทางที่เกิดขึ้นจากความยินยอมของนักท่องเที่ยวและของผู้ประกอบการโดยอัตโนมัติ หรือเส้นทางสัญจรปกติที่เข้าถึงแหล่งเป้าหมายได้ ตลอดทั้งเส้นทางที่กำหนดขึ้นมาใหม่ตามศักยภาพของแหล่ง ท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

กุลวรา สุวรรณพิมล และคณะ (2547) ได้อธิบายถึงแผนจัดนำเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวว่าควร จะเน้นปัจจัยเหล่านี้

1. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในขณะนั้น ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมักจะมี การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
2. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีมาตรฐานเทียบเท่ากับสถานที่อื่น ๆ
3. เส้นทางการท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดกับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่มรายได้ และต้อง คำนึงถึงจุดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า
4. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีระยะทางที่ไกลพอสมควร มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่จะสามารถดึงดูด นักท่องเที่ยว
5. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงอากาศที่ดี ปลอดภัยตลอดเวลา เส้นทางการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ถนน แม่น้ำ คลอง ทางเท้าที่ใช้เป็นทางสัญจรของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นระบบโครงข่ายที่ใช้ เชื่อม ส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกัน มีเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรอง โดยเส้นทางดังกล่าวต้องทำขึ้นมา อย่างชัดเจนเพียงพอให้ นักท่องเที่ยวหรือ ผู้มาเยี่ยมเยือนหรือผู้อยู่อาศัยในเมือง สามารถเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่ สำคัญของเมืองได้

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวพัฒนาศักยภาพเชิง สร้างสรรค์ โดยการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากประสบการณ์ นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้สร้างคุณค่า ให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ด้วย ดังนั้น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ แตกต่างกันไปตามภูมิหลังของแต่ละคน (Richards and Raymond, 2000; Binkhorst, 2006)

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถแสดงองค์ประกอบของคุณลักษณะของ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 ประการ (Richards, 2010a) ได้แก่

1. **เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนา ทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. **สินค้าหลักคือทักษะและประสบการณ์** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและ ประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว” ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า โดย ที่ไม่เบียดเบียนทรัพยากรจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อมาเป็นสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวต่อไป

3. **เน้นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากร การท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์และทักษะ สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นสินค้าทดแทนที่ทรงคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

4. **เน้นวัฒนธรรมประจำวัน** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย ชุมชนสามารถใช้วิถีชุมชนที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันนำเสนอเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

5. **นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่นโดยที่นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งเป็นวิถีประจำวันหรือวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่ทั้งชุมชนและตัวนักท่องเที่ยวเอง

6. **เน้นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น** เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่น แตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ละชุมชนมีวิถีชีวิต มีวัฒนธรรมที่สามารถดึงมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และสามารถพัฒนาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวได้

จึงสรุปได้ว่าเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ การเติบโตอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นในท้องถิ่น โดยพิจารณาเส้นทางดังนี้ (1) การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องสำรวจสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว (2) การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรจบ เส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะที่เป็นการสัญจรระบบวงจรจบเนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอด

การท่องเที่ยวเชิงอาหารและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร หรือเกี่ยวกับการผลิตอาหาร เทศกาลอาหาร ร้านอาหาร หรือแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องอาหาร โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์ด้านอาหารที่แท้จริง ซึ่งสะท้อนความมีเอกลักษณ์เรียบง่าย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siripis Maltika (2016) ที่ได้ศึกษาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคตะวันตก ทำให้ได้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารได้ และสรุปตารางปฏิทินอาหารตามเทศกาลและช่วงเวลาของการรับประทานอาหารชนิดต่าง ๆ ตามฤดูกาล พร้อมทั้งได้สรุปปราชญ์ผู้รู้และชานาญในเรื่องอาหารและวัตถุดิบ และรวบรวมปราชญ์ผู้รู้ในส่วนของอาหารกับชาติพันธุ์ไว้ด้วย ปัจจุบันมีบริษัทท่องเที่ยวมากมายที่เน้นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิง

อาหารกับการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม โดยเพิ่มกิจกรรมที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเข้าไปในรายการท่องเที่ยว และสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวด้วยการเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีชีวิตการกินอยู่ของผู้คนในชุมชนอย่างแท้จริง (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration, 2016) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้มีการให้คำจำกัดความว่า อาหาร (Cuisine) และศาสตร์การทำอาหาร (Gastronomy) iva Cuisine นั้นหมายถึง การเตรียมและการปรุงอาหาร โดยที่ศาสตร์การทำอาหารนั้นเกี่ยวข้องและหมายถึง ศิลปะของการรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม และยังหมายถึงการรับประทานอาหาร ส่วนคำ ว่า Culinary Tourism หรือ Food tourism (การท่องเที่ยวเชิงอาหาร) นั้นมีนักแปลและนักวิชาการหลายคนให้ความเห็นแตกต่างกันออกไป ดังนี้

Cohen and Avieli (2004) กล่าวว่า Culinary Tourism เป็นวิธีการที่จะทำให้อาหารพื้นถิ่นโดดเด่นและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายนั้นควรที่จะได้รับการส่งเสริมกับการท่องเที่ยวเป็น “การท่องเที่ยวอาหาร” ในการจัดการอาหารเพื่อการท่องเที่ยวบางครั้งอาหารพื้นถิ่นอาจได้รับการดัดแปลงเพื่อให้ถูกปากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และในขณะเดียวกันสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยท้องถิ่นนั้น ๆ อาจได้รับอิทธิพลอาหารของนักท่องเที่ยวและปรับเข้ากับวัฒนธรรมหรือรสชาติของท้องถิ่นได้เช่นกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

Wolf (2004) กล่าวว่า Culinary Tourism คือ เป้าหมายต้น ๆ ของนักท่องเที่ยวที่จะค้นหา ได้ประสบการณ์ การมีความสุขกับการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มในสถานที่เฉพาะแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

Shalini and Duggle (2015) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวทางด้านอาหารเป็นปรากฏการณ์ในระดับสากลที่อยู่ในระดับการพัฒนาที่ชัดเจนและมีผลทางบวกต่อเศรษฐกิจในระดับประเทศและส่งผลดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมเนื่องจากนักท่องเที่ยวพยายามที่จะสร้างประสบการณ์ทางด้านอาหาร การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การท่องเที่ยวโลกที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหารว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยมากกว่า 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไปกับอาหารการกิน

การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความสนใจจากกระแสที่เกิเกิดขึ้นกล่าวคือ สังคมโลกได้ให้ความสนใจกับอาหารในเชิงวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีการเกิดของแหล่งรับประทานอาหารที่แปลกใหม่หลากหลาย การส่งเสริมการตลาดที่ใช้เรื่องอาหารเป็นสิ่งดึงดูดเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถสร้างความนิยมแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการสร้างประสบการณ์มากกว่าการรับประทานอาหารในบ้าน ถือเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแบบหนึ่งของนักท่องเที่ยว และอาหารทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกและสัมผัสแหล่งท่องเที่ยวในเชิงลึก หรือเรียกว่า Sense of Place (Hall, 2003) ซึ่งประเทศไทยเองมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่โดดเด่นดังนี้

1. Food Walking Tour เป็นทัวร์ชิมอาหารท้องถิ่นตามร้านอาหารที่มีชื่อเสียงเก่าแก่หรืออาหารเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ
2. Cooking Class Tour เป็นทัวร์ที่เรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารท้องถิ่นและการเลือกซื้อวัตถุดิบที่ตลาดด้วย
3. Food and Fruit Festival เป็นงานเทศกาลอาหารและผลไม้ประจำถิ่น เช่น งานออร์อยทุไร่ ชิมไปทุกสวน เทศกาลกินเจ เทศกาลปลาทุแม่กลอง เทศกาลหมวย่างเมืองตรัง
4. Farm Tour เป็นทัวร์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมสถานที่ปลูกพืชผักและผลไม้ได้ เช่น ไร่จุ่น ฟาร์มผักออร์แกนิก ฟาร์มเห็ด สวนผลไม้

5. การซื้ออาหารหรือผลไม้ ทั้งชนิดสดและแห้งเพื่อเป็นของฝาก ของที่ระลึกจากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

สรุปได้ว่า คือ การที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ ได้ทดลองประกอบอาหาร ได้รับประทานอาหารท้องถิ่น เรียนรู้เรื่องราว หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหารเหล่านั้น ดังนั้น สถานที่ใดก็ตามที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มักจะมีเรื่องของอาหารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีศักยภาพ สามารถนำมาใช้แข่งขันกันในแต่ละพื้นที่ ช่วยดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น ช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว สร้างประสบการณ์ที่ดี สร้างรายได้ และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่คนในท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ (Ritchie and Crouch, 2003)

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมการท่องเที่ยว

คำว่า “นวัตกรรม” มีรากศัพท์มาจากคำว่า “innovare” ในภาษาละตินแปลว่า “ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้หลายคน บางคนให้ความหมายของนวัตกรรมว่า เป็นการนำผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ บางคนให้ความหมายนวัตกรรมเป็นกระบวนการเทคโนโลยีใหม่ บางคนก็บอกว่า นวัตกรรมเป็นการพัฒนาปรับปรุงบุคคลหรือองค์กรขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า นวัตกรรมมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลดังตัวอย่างต่อไปนี้

Schumpeter (1934) นวัตกรรม หมายถึง การแนะนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ลูกค้าไม่เคยมาก่อน และเป็นสิ่งที่มีคุณภาพดี เป็นการแนะนำวิธีการผลิตใหม่ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนหรืออาจเป็นการปรับปรุงจากวิธีการผลิตเดิมให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการไปเปิดตลาดใหม่ ๆ ซึ่งยังไม่เคยเข้าไปในตลาดนั้นมาก่อน และเป็นการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ Lundvall (1992) นวัตกรรม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีการสำรวจคิดค้นจนได้ผลลัพธ์ใหม่ คือได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ โครงสร้างองค์กรใหม่และตลาดใหม่

Stokes and Wilson (2006) นวัตกรรม หมายถึง เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเพื่อหาโอกาสใหม่ ๆ สำหรับการสร้างสรรค์คุณค่าเพิ่มขึ้น แล้วนำความคิดนั้นไปสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ซึ่งนวัตกรรมเกิดจากการนำความคิดที่สร้างสรรค์ ประดิษฐ์ (Invention) เป็นสินค้าและบริการใหม่ โดยใช้วิธีดำเนินการแบบใหม่กระบวนการทำงานภายในองค์กรและใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาบริหารจัดการฐานข้อมูลของลูกค้า

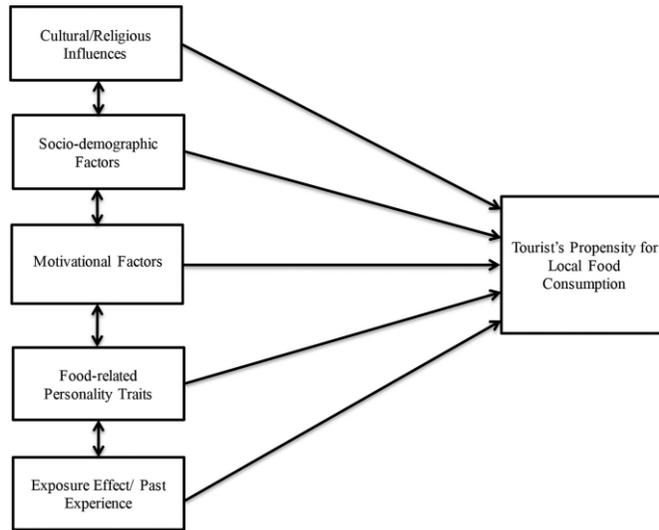
McAdams et al. (2007) นวัตกรรม เป็นกระบวนการของการพัฒนาและประยุกต์นวัตกรรมภายในองค์กรให้มีประสิทธิผล ซึ่งจะสามารถทำการสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับซัพพลายเออร์ ลูกค้า และกำลังแรงงานทั้งหมด โดยทำให้ผลิตภัณฑ์และกระบวนการมีความแตกต่างหรือดีขึ้นกว่าเดิม

นวัตกรรมในนิยามทางเศรษฐศาสตร์หมายรวมไปถึง รูปแบบหรือสินค้า 5 ประการ ได้แก่ สินค้าใหม่ วิธีการใหม่ในการผลิตสินค้า หรือการเปิดตลาดสินค้าใหม่ การได้มาเพื่อแหล่งวัตถุดิบใหม่ และการดำเนินการองค์กรในรูปแบบใหม่ (Schumpeter, 1934) นวัตกรรมยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำความคิดใหม่มาเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้า กระบวนการ หรือการบริการที่สร้างมูลค่าเพิ่ม อย่างไรก็ตามนวัตกรรมเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ แต่ความคิดสร้างสรรค์อย่างเดียวไม่สามารถแปลงเป็นนวัตกรรมได้ นวัตกรรมยังต้องอาศัยส่วนประกอบอื่น ๆ เพื่อทำความคิดนั้นให้เป็นสินค้า กระบวนการผลิต และการบริการรูปแบบใหม่ (Amabile et al, 1996) รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการเผยแพร่ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นเสมอไปที่นวัตกรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี เพราะส่วนมากแล้วนวัตกรรมเป็นการสร้างกระบวนการแบบใหม่หรือพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงจากเดิมโดย

สิ้นเชิง (Breakthrough Innovation) ส่วนใหญ่นวัตกรรมประเภทนี้จะใช้เทคโนโลยีแบบใหม่และสร้างตลาดใหม่ ซึ่งเป็นผลจากการทำงานของนักวิจัยหรือหน่วยงานวิจัยพัฒนา (R&D) 2) นวัตกรรมส่วนเพิ่ม (Incremental Innovation) เป็นการพัฒนาต่อยอดจากนวัตกรรมที่มีอยู่แล้วและมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า

ดังนั้นแล้วนวัตกรรมเกิดจากการนำความคิดที่สร้างสรรค์ ประดิษฐ์ (Invention) เป็นสินค้าและบริการใหม่ โดยคำนึงถึงความต้องการและแรงจูงใจจากลูกค้าเป็นหลัก (McAdams et al, 2007) โดยในปี พ.ศ.2562 องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้สาเหตุเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourists) ไว้ดังนี้

1. ความรื่นรมย์ (Pleasurable Experience) นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเติมเต็มความสุขจากการรู้สึกสัมผัส และประสบการณ์ในการกินอาหาร
  2. ความสงสัยและใฝ่รู้ (Curiosity) นักท่องเที่ยวต้องการที่จะหาความรู้และค้นพบอะไรใหม่ ๆ เพื่อป้องกันการศึกษาและความรู้ที่มีอยู่
  3. การสืบค้นจากรากฐาน (Grounded) นักท่องเที่ยวต้องการที่จะดื่มด่ำกับรากเหง้าของอาหารในชนบทที่ซึ่งสามารถศึกษาวิถีในการผลิตอาหาร
  4. การแสดงออกถึงตัวตน (Self-Expression) นักท่องเที่ยวต้องการแสดงถึงความแตกต่างตามความโดดเด่น และความเป็นตัวตน
  5. ความกังวลใจ (Anxiety) นักท่องเที่ยวต้องการที่จะพักผ่อนหรือผ่อนคลายด้วยการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มระหว่างการท่องเที่ยว และหลีกเลี่ยงชีวิตประจำวันด้วยการรับประทานอาหารท้องถิ่น
- เมื่อนักท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourists) มีแรงจูงใจเหล่านี้ ทำให้ต้องแสวงหาสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ นั่นคือ อาหารท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของมาก และคณะ (Mak, Lumbers, Eves, and Chang, 2012) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านอิทธิพลจากวัฒนธรรมหรือศาสนา 2) ปัจจัยด้านลักษณะสังคมและประชากรในพื้นที่ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคน 4) ปัจจัยด้านความชอบส่วนตัวในการเลือกทานอาหาร 5) ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการทานอาหารในครั้งก่อนหน้า ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นของนักท่องเที่ยว
ที่มา: (Mak, Lumbers, Eves, and Chang, 2012)

การสรรค์สร้างนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเพื่อเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชน ธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รัฐบาล โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ต้องกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่พิจารณาจากปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่น แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว และความสามารถในการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ศักยภาพอาหารท้องถิ่นกับการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

อาหารท้องถิ่น เป็นอาหารที่นิยมรับประทานกันเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งมีการสืบทอดวิธีการปรุงและการรับประทานจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาศัยพืชผักหรือเครื่องประกอบอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาหารท้องถิ่นเป็นอาหารที่บริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันและบริโภคในโอกาสต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติและจากการผลิตขึ้นมาเอง จะได้รสชาติที่เป็นเฉพาะถิ่น โดยที่กรรมวิธีทำเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่น และจะมีการเรียกชื่ออาหารและลักษณะของอาหารที่ไม่เหมือนกัน เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของผู้คนท้องถิ่นนั้น (สุนีย์ วัฒนายน, 2557)

“เพชรบุรี” เป็นแหล่งปลูกต้นตาลโตดกที่มีชื่อเสียงมานาน ชาวเพชรบุรีนำตาลโตดมาเป็นส่วนผสมในการทำขนมหวานเมืองเพชรอีกหลายชนิด ทำให้ต้นตาลโตดนอกจากจะเป็นต้นไม้คู่บ้านคู่มืองเพชรบุรีแล้ว ส่วนประกอบต่าง ๆ จากต้นตาลนอกจากทำขนมแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ น้ำ และลูกตาลโตด นำมาทำเป็นอาหารคาว หวานได้ และใบตาล ยังนำมาทำหัตถกรรมจักสานได้หลากหลายรูปแบบ อาหารท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีมีรสชาติที่โดดเด่น ใช้วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ บางประเภทไม่สามารถหารับประทานได้จากที่อื่น อาหารที่ขึ้นชื่อและเป็นที่ยู่งัก มีหลายประเภททั้งอาหารคาวและอาหารหวาน มีทั้งสูตรโบราณและสูตรประยุกต์แบบร่วมสมัย สามารถนำมารับประทานเป็นอาหารหลักทั้ง 3 มื้อได้ และ

เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ที่สำคัญเรื่อยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา การได้รับวัฒนธรรมด้านอาหารจากราชสำนักอยุธยา รัตนโกสินทร์ ชาวจีน ชาวมอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เกิดการเลือกรับปรับใช้อย่างลงตัว ทำให้อาหารเมืองเพชรมีอัตลักษณ์เฉพาะปรากฏอยู่ในอาหาร 4 อย่างที่โดดเด่น คือ แกงคั่วหัวตาล ขนมจีนทอดมัน ข้าวแช่ และก๋วยเตี๋ยวน้ำแดง และเป็นพื้นฐานของการทำอยู่ หากิน ก่อเกิดเมืองช่างแห่งช่างสยามอันวิจิตรงดงาม จนถึงปัจจุบัน ชุมทรัพย์ล้ำค่า คือ พืชพันธุ์ธัญญาหาร เมื่อมีวัตถุดิบอันดีเยี่ยมผนวกกับฝีมือในการปรุงอาหารอันประณีตของคนเมืองเพชร จึงเกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นที่สะท้อนรากวัฒนธรรมของเพชรบุรีได้อย่างชัดเจน (คณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี, 2563)

ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินเมืองเพชรบุรี ทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารที่มีคุณภาพดีและมีความหลากหลาย สะท้อนผ่านภาพอันตระการตาของทุ่งนาป่าตาล เทือกเขาและท้องทะเล ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ถือว่าเป็นชุมทรัพย์ล้ำค่าที่หล่อเลี้ยงชาวเมืองเพชรบุรีโดยตลอดมา และทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้นอกจากจะเป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาหารท้องถิ่นและการประกอบเลี้ยงชีพเรื่อยมาแล้ว ยังเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอีกด้วย

ตำรับอาหารพื้นถิ่นในเขตจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 2 ตำรับอาหารพื้นถิ่นในเขตจังหวัดเพชรบุรี

อำเภอเขาย้อย	
บ้านน้อย	ต้มข้าวก่ำใส่ลูกกล้วย ปลาย่างใบชะคราม มะเขือยาวลุยไฟทรงเครื่อง เป็ยกปูนโบราณลูกตาลอ่อน และน้ำพริกปลาตุ๋น
บ้านหนองจิก	ข้าวเหนียวควายลุย แกงหยวกกล้วยใส่หมู แจ่วเอือดด้าน ปลาอกกะแล้ทอดสมุนไพร และบั้งบปลาร้า
บ้านศรีวงค์	แกงหน่อส้ม ผักจืด ปลาร้าทรงเครื่อง ทอดมันเปราะ และแกงบวชข้าวโพด
บ้านมณีเลื่อน	แกงหยวกกล้วยใส่หมูย่าง ปลาต้มทอดสมุนไพร น้ำพริกเห็ดเสวย ยาเห็ดสามเกลอ และขนมถ้วยน้ำตาลโดนด
บ้านหนองประตู	แกงโสมมะขามอ่อนหอยแมลงภู่กุ้งสด หมูทอดใบชะพลู ปลาบั้งดิบ น้ำพริกแจ่วด้านหรือผักเครื่องจิ้ม และข้าวเหนียวอัญชันมูนกลอย
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ	ถ้ำเขาย้อย ถ้ำโบ้ โบสถ์วัดกุฎีบางเค็ม ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ
อำเภอเมืองเพชรบุรี	
บ้านนาพันสาม	แกงหัวตาลปลาหนึ่ง แกงลูกตำลึงปลาหนึ่ง ผัดพริกเกลือไก่บ้าน ขนมจีนน้ำยาปลาวิวกีว และลูกตาลลอยแก้ว
บ้านหาดเจ้าสำราญใน	ปูมันึ่งจิ้มซีฟู้ด หอยตลับผัดน้ำพริกเผา แกงส้มชะครามปลากะบอกใหญ่ น้ำพริกแดงผักชะครามกับปลาแดด และขนมเปียกตะโก้
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ	วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดเพชรพล วัดเกาะ พิพิธภัณฑท์หนึ่งใหญ่ วัดนาพรม วัดกำแพงแลง หาดเจ้าสำราญ
อำเภอเมืองเพชรบุรี	ถ้ำเขาหลวง คอกระออม ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม วัดมหาสมณาราม พระราชวังบนพระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์
อำเภอบ้านลาด	
บ้านไร่กร่าง	แกงหัวโหนด(ตาล) ต้มศรีนวลหัวปลี ยาหัวโหนด น้ำพริกลูกตาลต้ม และขนมโดนดสุก
บ้านดงห้วยหลวง	แกงหัวโหนด ต้มจืดหน่อไม้ซีโครงหมู ทอดมันมะละกอ น้ำพริกมะขามผักปลาเค็ม ข้าวผัดจาวตาล และขนมหม้อแกง
บ้านถ้ำรงค์	แกงหัวตาล ต้มศรีนวลขนุนก่อน ยำวอเตอร์เครสปลาทุ น้ำพริกกะปิ และขนมกล้วยไข่เชื่อม

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อำเภอบ้านลาด	เขาทโมน ถ้ำรงค์ วัดเกาะแก้วสุทธาราม
บ้านบางขุนไทร	แก่งส้มปลาตุก ผัดฉ่าหอยเสียบ น้ำพริกหอยเสียบ ไช้คโล รอหอ และ จั้มปะโบริราม
บ้านลัดล่าง	แก่งหัวจาก แก่งส้มโอบะคราม ยำปูเสฉงเครื่อง ต้มยำกุ้งแม่น้ำ (น้ำขุ่น) และลูกจากลอยแก้ว
บ้านกลางพัฒนา	ซูพางว้าว แก่งมีสมันโรตีมะตะปะ กูรูหมา และสลัดแขก
บ้านบางกั้ง	กุ้งแม่น้ำเผา น้ำจิ้มซีฟู้ดรสเด็ด แก่งหัวจาก ขนมจีน แก่งส้มกุ้งใสโอบะคราม จ้อกุ้ง และลูกจากลอยแก้ว
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อำเภอบ้านแหลม	ชายทะเลอำเภอบ้านแหลม นาเกลือ บางตะบูน บางแก้ว บางขุนไทร แหลมหลวง
อำเภอท่ายาง	
บ้านโค้งตาบง	แก่งป่าบ้านหนองไม้ดอง ต้มยำเห็ดโคน ผักตำลึงลุยไฟ น้ำพริกปลาทุ ปลานิลทอด และขนมห่อนไม้
บ้านคอละออม	แก่งไถ้พิโรธ น้ำพริกหมูหลบแดด ยำหัวปลี ต้มพะองทรงพะเยาว์ และสาเกเชื่อม
บ้านตลาด	เมี่ยงคำกลีบบัวหลวงราชินี แก่งหัวตาล รากบัวตุ๋นยาจีน ยำกลีบบัว วั่นกะทิเม็ดบัว และกลีบใบเริงรำ
บ้านวังพลับ	แก่งควัหอยขม หัวปลีทอด ขนมห่มใบหม่อน ยำใหญ่ และแกงหลอก
อำเภอท่ายาง	หาดปึกเตียน บึงปริดา มูลนิธิเพื่อนสัตว์ป่า โครงการช่างหัวมันตามพระราชดำริ
อำเภอชะอำ	
บ้านบางเกตุ	ปลาทุเค็ม ทอดมันปลาใสโอบะคราม แกงลอยฟ้า หรือ แก่งหัวตาล ปลาเค็ม และขนมหาลนึ่ง
บ้านดอนขุนห้วย	สวาน้อยร้อยตา (แก่งส้มลับประดกับหอย) ยำหมูมะเขืออ่อน ซีโครงหมูอบลับประด น้ำพริกลับประด และขนมโคกะทิใส่ลับประด
บ้านรางจิก	ปลาอย่างพันล้าน ได้ดินลงสรงโครงหมูอ่อน น้ำพริกบ้านไร่ไกลปืนเที่ยง ยำยอดจิกจริงใจ และ ขนมโค
บ้านดอนใน	น้ำพริกแดงโอบะคราม หอยดลั้บผัดน้ำพริกเผา แก่งส้มกุ้งใสโอบะคราม สาหร่ายพวงองุ่น และ ขนมห่มโอบะคราม
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อำเภอชะอำ	ชายหาดชะอำ ชายหาดบางเก่า พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน วนอุทยานเขานางพันธุรัตน์
อำเภอหนองหญ้าปล้อง	
บ้านดงตากิด	แก่งควัโอบะขามอ่อน ยำหัวปลี ต้มหน่อไม้ซีโครงหมูอ่อน น้ำพริกลุยดง และข้าวเกรียบปากหม้อ
บ่อพุร้อน	แก่งป่าไถ่บ้านหอยกกล้วย ต้มจืดมะละกอ น้ำพริกดงบังชะปลานิลทอด ขนมห่มน้ำยาป่ากระเหรี่ยง และข้าวฟ่างเปียก
บ้านยางน้ำกลัดใต้	แก่งกะทิเทยวกกล้วย คั่วกลิ้งหมูโอบะขามพริกพราน ต้มเปื่อยหมู น้ำพริกดงกะบังซ่า และขนมห่มข้าวเหนียวแหลก
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อำเภอหนองหญ้าปล้อง	น้ำตกแม่กระดังลา ตลาดน้ำกวางโจ น้ำพุร้อนหนองหญ้าปล้อง
อำเภอแก่งกระจาน	
บ้านบางกลอย	ตะละเห่ว กะชู้พอเชื้อ ก้อที หัวปลีทอด และขนมห่มข้าวหอม
บ้านน้ำทรัพย์	ปลานิลเชื่อมแก่งกระจานทอด ปลาต้ม/ปลาต้มคั่วกลิ้ง ต้มกะทิหัวปลี แก่งป่าไถ่ประดู่หางดำ และ ขนมห่มเขียนเบญจา
บ้านวังวน	แก่งไถ่บ้านหนองไม้ดอง ผัดผักไฮโดรโปนิคส์ เมี่ยงคำ น้ำพริกกะปิ ปลานิลแดดเดียวทอด และแกงบวชพิททอง
บ้านสองพี่น้อง	แก่งส้มผักกูดปลาเชื่อม ต้มบวบกะเหรี่ยงปลาอย่าง ยำผักกูด น้ำพริกกะทิ และขนมห่มกุซึกวาง
แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อำเภอแก่งกระจาน	เขื่อนแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขาพะเนินทุ่ง อุทยานสวรรค์แก่งกระจาน

ที่มา: (คณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี, 2563)

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยว นวัตกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร รวมไปถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหาร อีกทั้งศักยภาพของจังหวัดเพชรบุรี อัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านอาหารพื้นถิ่นและความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า เพชรบุรีเป็นเมือง 3 วัง ประกอบด้วย พระนครคีรี พระราชมราชนิเวศน์ และพระราชนิเวศมฤคทายวัน เป็นเมือง 3 ทะเล ประกอบด้วย ทะเลเมืงทราย ทะเลโคลน และทะเลหมอก เป็นเมือง 3 รส ประกอบด้วย รสหวาน รสเค็ม และ รสเปรี้ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และนวัตกรรมเชิงอาหาร หากผนวกเข้าด้วยกันแล้ว สามารถสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพให้กับจังหวัดเพชรบุรีได้

เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์ผู้เขียนได้วิเคราะห์การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบ Cooking Class Tour เพื่อการมีประสบการณ์ร่วมทำอาหารกับคนในท้องถิ่นในชุมชน รวมถึง Food Walking Tour และการซื้ออาหารเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึกด้วย ซึ่งใช้หลักแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวของมาค (Mak, Lumbers, Eves, and Chang, 2012) ประกอบในการพิจารณาเลือกเมนูอาหารในการใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวสายอาหารนี้จัดได้ว่าเป็นนวัตกรรมส่วนเพิ่ม (Incremental Innovation) คือ เป็นการพัฒนาต่อยอดจากนวัตกรรมที่มีอยู่แล้วและมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า โดยการนำเสนอเป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ตรงในแหล่งอาหารพื้นถิ่นนั้น ซึ่งถ่ายทอดกระบวนการโดยชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน ทั้งผ่านการชิมอาหาร การทำอาหาร การร่วมงานเทศกาลท้องถิ่น การเยี่ยมชมสถานที่ปลูกผัก และการซื้อของฝาก ซึ่งแต่ละอำเภอในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีศักยภาพในการมีเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี (2563) ที่ได้ทำการลงพื้นที่หาข้อมูล และ พิจารณาคัดเลือก จนได้รายการอาหารที่ได้รับความนิยมและเป็นอาหารแนะนำของจังหวัดเพชรบุรี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 อาหารที่ได้รับความนิยมและเป็นอาหารแนะนำของจังหวัดเพชรบุรี

ชื่ออาหาร	รูปภาพ	อัตลักษณ์
แกงคั่วหัวตาล		เป็นแกงพื้นถิ่นของชาวเพชรบุรี โดยการคัดสรรลูกตาลอ่อนอย่างพิถีพิถัน ไม่อ่อนและไม่แก่จนเกินไป จะให้เนื้อสัมผัสที่กรอบ ไม่เหนียวหยาบ นำเฉพาะส่วนหัวของลูกตาลอ่อนมาผานบาง ๆ ขยำกับน้ำเกลือ ทำให้เหลือรสขมนิดๆ แกงกับเครื่องแกง กะทิ ปลาย่าง หรือเนื้อย่าง ปรงรสด้วยน้ำปลา น้ำตาลโตนด แกงคั่วหัวตาลจะมีรสขมจางๆของหัวตาลอ่อนที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่น และปรุงด้วยรสหวานของน้ำตาลโตนดซึ่งทำให้ได้รสชาติที่กลมกล่อมมากขึ้น

ตารางที่ 3 อาหารที่ได้รับความนิยมและเป็นอาหารแนะนำของจังหวัดเพชรบุรี (ต่อ)

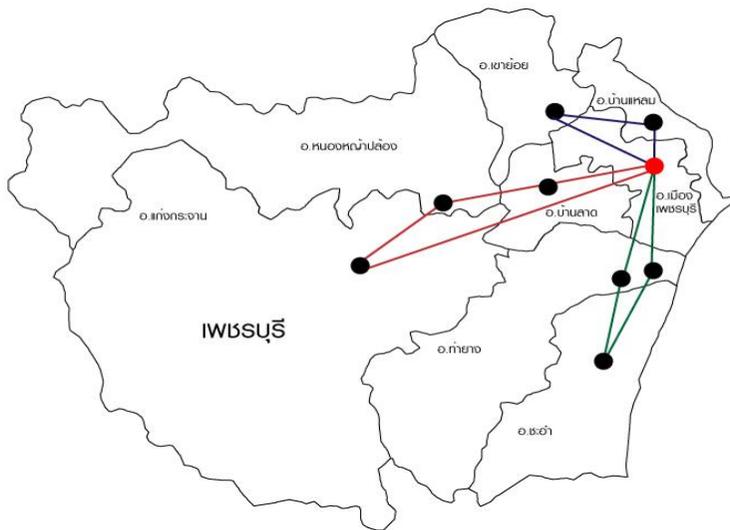
ชื่ออาหาร	รูปภาพ	อัตลักษณ์
ขนมจีนทอดมัน		ทอดมันและขนมจีน ที่ชาวเพชรบุรีจับมาทานคู่กันอย่างลงตัว ทอดมัน นิยมใช้ปลาอินทรีซึ่งเป็นปลาที่หาง่ายในแถบนี้ มีรสอร่อย เนื้อแน่น โดยผสมกับเครื่องแกง และใบกระเพรากรอบ เวลากินจะวางเส้นขนมจีนไว้ด้านล่าง วางชิ้นทอดมันไว้ด้านบนและราดด้วยน้ำจิ้มหวานๆ เปรี้ยวๆ หรืออาจจืดน้ำราดอาหารของมุสลิมอินเดีย มีแตงกวาทันชิ้นเล็กๆ ผสมมาในน้ำจิ้ม บางร้านจะมีท็อมหกให้ด้วย รับประทานพร้อมกันได้ทั้งสามอย่างหรือแยกรับประทานก็ได้
ขนมหม้อแกง		ขนมหม้อแกงเมืองเพชร คือต้นตำรับของขนมหม้อแกง ซึ่งเป็นขนมที่นิยมบริโภคของคนไทย ขนมหม้อแกงที่ดีต้องมีความหอม รสชาติหวานมัน เนื้อนุ่มเนียน ผิวหน้าเป็นสีน้ำตาลค่อนข้างเรียบ ส่วนผสมของขนมหม้อแกงที่ทำให้หม้อแกงมีกลิ่นหอมหวานและรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ น้ำตาล ซึ่งขนมหม้อแกงเมืองเพชรจะใช้น้ำตาลโตนดแท้เท่านั้น
ข้าวแช่		ข้าวแช่ เป็นอาหารยอดนิยมของชาวเพชรบุรีมาช้านาน มีทั้งขายและเป็นร้านนั่งรับประทาน ข้าวแช่ของเมืองเพชรแบบดั้งเดิมจะมีเครื่องเคียง 3 อย่าง คือ ลูกกบพิทอด หัวไชโป้วหวาน และปลาเย็สุ่น ผัดหวาน หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิสกุล กล่าวไว้ว่า ข้าวแช่เพชรบุรีมีชื่อเสียง เป็นเพราะ เพชรบุรีมีน้ำที่ขึ้นชื่อลือชานามว่าเป็นน้ำดี ใส สะอาด บริสุทธิ์ ชาวเพชรจะหุงข้าวใส่กระดังงูที่ริมแม่น้ำไปแช่น้ำไว้คืนหนึ่ง แล้วใช้มือปิดดูข้าวให้เป็นรูปแหลมทั้งหัวทั้งท้าย จนกระทั่งสวยเรียบร้อยดีแล้ว ก็เอากลับขึ้นมาเทข้าวที่ซัดแล้วยกลงในผ้าขาวบางแล้วก็มัดขึ้นใส่ลังถึงนึ่งด้วยน้ำดอกไม้ออกหอมก็จะได้ตัวข้าว ไว้กินกับเครื่องเคียง
ก๋วยเตี๋ยวเมืองเพชร		ก๋วยเตี๋ยวเมืองเพชร แม้หลายร้านจะมีสูตรลับเฉพาะตนแต่จะมีลักษณะคล้ายกัน คือ น้ำซุบที่กลมกล่อมจากส่วนผสมของซีอิ๊วท้องถิ่น น้ำตาลโตนดที่สดใหม่ และน้ำตาลมึนเนื้อคุณภาพ เสริฟพร้อมพริกน้ำส้ม Homemade จากพริกกระเหรียงอำเภอหนองหญ้าปล้อง ให้รสเผ็ด และหอมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ขอสหภักดิ์แดงจากโรงงานท้องถิ่นใส่ถ้วยเล็กๆ วางพร้อมกับขามก๋วยเตี๋ยวเนื้อที่ตุ๋นจนได้ที่และเส้นก๋วยเตี๋ยวที่ลวกอย่างพอดี ก๋วยเตี๋ยวในเพชรบุรีจึงเป็นอาหารอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่เป็นที่นิยมของคนเพชรและนักท่องเที่ยว

ที่มา: (คณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี, 2563)

บทสรุป

การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นนี้ได้ทำการศึกษาถึงศักยภาพอาหารพื้นถิ่นและตำรับอาหารพื้นถิ่นในเขตจังหวัดเพชรบุรี เพื่อวิเคราะห์ถึงแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตจังหวัดเพชรบุรี ที่ให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งด้านอาหารอย่างแท้จริง นอกจากการที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรับประทานอาหารพื้นถิ่น หรืออาหารขึ้นชื่อของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางสังคม กระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เพิ่มมากขึ้น การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหารมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันจังหวัดเพชรบุรี ยังมีศักยภาพและความได้เปรียบของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ งานเทศกาลต่าง ๆ ความหลากหลายของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ความหลากหลายของอาหารในแต่ละชุมชน กรรมวิธีการปรุงอาหาร นโยบายและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร รวมถึงลักษณะของอาหารอัตลักษณ์เมืองเพชรที่ขึ้นชื่อในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี อีกทั้งยังเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อในประเทศไทย อาทิ อาหารทิ้งควา หวาน ที่มีส่วนผสมของตาลโตนดแท้ ขนมตาล ขนมหม้อแกง และแกงหัวโหนด (ตาล) เป็นต้น การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารและการสร้างความได้เปรียบเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการเดินทาง และยังสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นให้คงอยู่และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์

จากทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนและคณะได้จำลองสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี จากชุมชนที่มีรายการอาหารท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมและเป็นอาหารแนะนำของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลจากคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี (2563) โดยใช้รูปแบบ Cooking Class Tour เพื่อการมีประสบการณ์ร่วมทำอาหารกับคนในท้องถิ่นในชุมชน รูปแบบ Food Walking Tour และการซื้ออาหารเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก และใช้หลักแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวของมาค (Mak, Lumbers, Eves, and Chang, 2012) และใช้หลักการจัดเส้นทางโดยกำหนดเส้นทางใหม่ในลักษณะวงบรรจบ โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม (กุลวรา สุวรรณพิมล และคณะ, 2547) คณะทำงานแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 เส้นทางการท่องเที่ยว กำหนดให้เริ่มต้นจากอำเภอเมืองเพชรบุรีซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางหลักของการเดินทางมายังจังหวัดเพชรบุรี เส้นทางแรกคือเส้นทางทิศใต้ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอชะอำ และอำเภอท่ายาง กลุ่มที่สองคือเส้นทางทิศตะวันตกประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านลาด อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน และเส้นทางที่สามคือเส้นทางทิศเหนือประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านแหลม และอำเภอเขาย้อย ซึ่งแต่ละเส้นทางจะเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว 1 วัน (Day Trip) ที่ครอบคลุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญตามเส้นทางของแต่ละกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 3 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 2 กลุ่มเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี
ที่มา: (ธีระพันธ์ ปัญญาดี และคณะ, 2564)

ความเป็นเอกลักษณ์ของวัตถุดิบอาหาร ประวัตติและภูมิหลังของอาหารพื้นถิ่น วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร เคล็ดลับในการทำอาหารพื้นถิ่น และด้านการประกอบอาหารต่างๆ ของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีศักยภาพในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจากการศึกษาได้พบว่าด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหารจากการสืบค้นจากรากฐาน (Grounded) (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2562) สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยสามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนที่มีความโดดเด่นเฉพาะอาหารพื้นถิ่นกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในแต่ละชุมชน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นโดยนวัตกรรมเชิงอาหาร และนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น อาจจะไม่ได้รับความสำคัญจากบางองค์กรที่มีความเกี่ยวข้อง ดังนั้นควรมีการนำเสนอข้อมูลที่แสดงถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ให้เป็นการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ และชื่อเสียงให้แก่ประเทศ

2. การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชนในเขตจังหวัดเพชรบุรี การที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นโดยสมบูรณ์และได้รับการยอมรับ ต้องมีการทำการตลาด การประชาสัมพันธ์ ที่ถูกนำเสนอมาจากวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2561) **รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). **แนวคิดในการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2564). **แนวโน้มตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กุลวรา สุวรรณพิมล และคณะ. (2547). **การศึกษาประสิทธิภาพของการให้บริการในระบบขนส่งในจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี. (2563). **ตำรับอาหารพื้นถิ่น**. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.phetchaburicreativecity.com/ตำรับอาหารพื้นถิ่น>.
- ธีระพันธ์ ปัญญาดี และคณะ. (2564). **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี: ผู้แต่ง.
- ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และคณะ. (2546). (ร่าง) **รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนงานวิจัยย่อยเรื่องการศึกษาและสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ปรีรันท์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). **รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง**. *Veridian E-Journal*, 9(1): 250-268.
- สุนีย์ วัฒนายน. (2557). **6 อาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมการกินแบบพื้นบ้าน สืบสานสู่อาเซียน**. *Princess of Naradhi was University Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(1), 34-44.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2562). **การท่องเที่ยวเชิงอาหาร**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Amabile, T.M., et al. (1996). **Assessing the work environment for creativity**. *Academy of Management Journal*, 39: 1154-1184.
- Avermaete, T., Viaene, J., and Morgan, E. J. (2003). **Impact of knowledge on innovation in small food firms**. Mededelingen Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen.
- Binkhorst, E. (2006). **The co-creation tourism experience**. Retrieved March 15, 2021, from http://www.esade.edu/cedit2006/pdfs2006/papers/esther_binkhorst_paper_esade_may_06.pdf.
- Boniface, P. (2003). **Tasting tourism: Travelling for food and drink**. Aldershot: Ashgate.
- Cohen, E., and Avieli, N. (2004). **Food in tourism attraction and impediment**. *Annals of Tourism Research*, 31(4): 755-778.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. (2016). **Sustainable tourism management in six designated areas**. Bangkok: Author.
- du Rand, G.E., and Heath, E. (2006). **Towards a framework for food tourism as an element of destination marketing**. *Current Issues in Tourism*, 9(3): 206-234.
- Hall, C. M. (2003). **Wine food and tourism marketing**. New York: The Haworth Hospitality Press.

- Hall, M., and Sharples, L. (2003). The consumption of experiences or the experience of consumption? An introduction to the tourism of experiences or the experience of consumption?. In Cambourne, B. (Eds.). **Food tourism around the world: Development management and markets**. Oxford: Butterworth - Heinemann.
- Long, L.M. (2004). **Culinary tourism**. Lexington KY: The University Press of Kentucky.
- Lundvall, B.A. (1992). **National systems of innovation: Towards a theory of innovation and interactive learning**. London: Pinter Publishers.
- Mak, A.H.N., Lumbers, M., Eves, A., and Chang, R.C.Y. (2012). Factors influencing tourist food consumption. **International Journal of Hospitality Management**, 31(3): 928-936.
- McAdams, C.R., Foster, V.A., and Ward, J.T. (2007). Remediation and dismissal policies in counselor education: Lessons learned from a challenge in federal court. **Counselor Education & Supervision**, 46: 212 - 229.
- Schumpeter, J. A. (1934). **The theory of economic development: An inquiry into profits capital credit interest and the business cycle**. Cambridge: Harvard University Press.
- Richards, G. (2010a). **Creative tourism and cultural events**. Retrieved March 20, 2021, from <http://www.docstoc.com/docs/68264727/Creative-tourism-and-cultural-events>.
- Richards, G. (2010b). Creative tourism and local development. In Wurzburger, R., Aageson, T., Pattakos, A., & Pratt, S. (Eds.). **Creative tourism: A global conversation** (pp. 78–90). New Mexico: Sunstone Press.
- Richards, G., and Raymond, C. (2000). Creative tourism. **ATLAS News**, 23: 16-20.
- Ritchie, J. R., and Crouch, G. I. (2003). **A model of destination competitiveness/sustainability: Brazilian perspectives**. Retrieved February 25, 2021 from <http://www.scielo.br/pdf/rap/v44n5/v44n5a03.pdf>.
- Shalini, D., and Duggal, S. (2015). A review on food tourism quality and its associated forms around the world. **African Journal of Hospitality Tourism and leisure**, 4(2): 1-12.
- Siripis Maltika, et al. (2016). **Development of travelling routes for gastronomic tourism in western region of Thailand**. Bangkok: The Thailand research fund.
- Stokes, D., and Wilson, N. (2006). **Small business management and entrepreneurship** (5th ed.). London: Thomson.
- Wolf, E. (2004). **Culinary tourism: A tasty economic proposition**. Portland OR: International Culinary Tourism Association.
- World Tourism Organization. (2012). **Global report on food tourism**. Madrid: World Tourism Organization.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Influencing Factor for Good Governance Implementation of the
Sub-District Administrative Organization in Phranakhon si Ayutthaya
Province

นงนาถ หวังเทพอนุเคราะห์¹/ปิยากกร หวังมหาพร²
Nongnart Wangtepanukroh¹ /Piyakorn Whangmahaporn²

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Doctor of Philosophy in Public Administration Graduate College of Management, Sripatum University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²Doctor of Philosophy in Public Administration Graduate College of Management, Sripatum University

*Corresponding author Email: nongnartwh999@gmail.com, Piyakorn.wh@spu.ac.th

(Received: 9 January, 2022; Revised : 10 March, 2022 ; Accepted : 7 May, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีศึกษาแบบเชิงผสม การวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากบุคลากร จำนวน 465 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สหสัมพันธ์ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้บริหารและประชาชน จำนวน 24 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล มี 9 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับ คือ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านงบประมาณ 4) ด้านโครงสร้างองค์กร 5) ด้านการสื่อสารภายใน 6) ด้านนโยบายองค์กร และ 7) ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม 8) ด้านทรัพยากรบุคคล และ 9) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล มี 10 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม/จริยธรรม มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด และรองลงมา คือ 2) ด้านความเสมอภาค 3) ด้านหลักนิติธรรม 4) ด้านการตอบสนอง 5) ด้านความรับผิดชอบ 6) ด้านการเปิดเผย/โปร่งใส 7) ด้านการกระจายอำนาจ 8) ด้านประสิทธิภาพ 9) ด้านการมีส่วนร่วม และ 10) ด้านประสิทธิภาพ มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ทั้ง 9 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยด้านงบประมาณ มีความสัมพันธ์มากที่สุด และความสัมพันธ์รองลงมาตามลำดับ คือ 1) ด้านทรัพยากรบุคคล 2) ด้านการสื่อสารภายในองค์กร 3) ด้านนโยบายองค์กร 4) ด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร 5) ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม 6) ด้านโครงสร้างองค์กร 7) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 8) ด้านสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด และเมื่อ

ทดสอบพยากรณ์สมการการทำนายตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปร (วิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ) พบว่า มีตัวแปรเพียง 3 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาอุปสรรค ผู้บริหารขาดหลักคิดการบริหาร เพื่อช่วยเหลือและรับมือกับสถานการณ์พลิกผันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 องค์การขาดบุคลากร ขาดจรรยาบรรณต่อการปฏิบัติหน้าที่ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง แนวทางการพัฒนา เน้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึง รับรู้ รับทราบ ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายมากขึ้น และดึงทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกันตามช่องทางต่างๆ อย่างเปิดเผย/โปร่งใส และรับฟังความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาประชาชนได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน หลักธรรมาภิบาล

Abstract

The purpose of this research was to study good governance implementation and influencing factors for good governance implementation of the sub-district administrative organization in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The mixed-method research was used in this study. In the quantitative session, it was conducted on 465 personnel by using a research questionnaire and analyzing the data with average, percentage, standard deviation, and linear multiple regression analysis. In the qualitative session, 24 personnel who were executive officers were interviewed, and the data were analyzed by interpretation. The study was found that there were 9 influencing factors for good governance implementation as 1) Environment which was the maximum average score and 2) Leadership 3) Budget 4) Organization structure 5) Internal communication 6) Corporate policy 7) Value/culture 8) Human resource and 9) Information technology which were the minimum average score. There were 10 good governance implementations as 1) Moral/Ethics which were the maximum average score and 2) Equality 3) Rule of Law 4) Response 5) Responsibility 6) Disclosure/transparency 7) Decentralization 8) Effectiveness 9) Participation and 10) Efficiency which were the minimum average score. When analyzing the relationship between influencing factor and good governance implementation, it was found that all 9 variables were related to good governance implementation. The budget was the most correlated as shown in the followings 1) Human resources 2) Internal communication 3) Corporate policy 4) Leadership 5) Value/culture 6) Organization structure 7) Information technology and 8) Environment which was the less correlated. When forecasting equation test for prediction of all 9 variables (multiple regression analysis) it was found that only 3 variables have influenced good governance implementation. The most influencing variable was budget, and the second was human resource and environment respectively. The obstacle was the lack of management principles from the executive officer for effective help and cope with the changing situation especially the spread of COVID-19, lack of manpower, lack of ethics for duty, and lack of real participation from citizens. For suggestions, It should

emphasize on the information disclosure through website channels to give opportunity for people to access, get to know, and get a wider variety of information and convince all sectors to participate in various channels openly/transparent and get feedback on how to solve people's problems quickly, in a timely manner.

Keywords: Influencing factor implementation, Good Governance

บทนำ

ปัญหาและความท้าทายของประเทศไทยตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาและปฏิรูปประเทศ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศให้มีความมั่นคง ยั่งยืน และการพัฒนาความเข้มแข็งของท้องถิ่น ตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยึดหลักประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมแก่เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ประชาธิปไตยสำหรับประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ประชาชนในท้องถิ่นและสังคมในภาพกว้างทั้งในระดับนานาชาติให้การยอมรับในระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นของประเทศไทย อีกทั้งปัญหาและความท้าทายของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ประเทศในช่วงเปลี่ยนผ่านการปฏิรูปต่อบริบทของการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อีกประการคือ การเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งตนเองของท้องถิ่น และการเป็นกลไกสำคัญเชิงพื้นที่เพื่อการขึ้นำการพัฒนาของพื้นที่และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนนากลไกของท้องถิ่น ร่วมสร้างความมั่นคง มั่งคั่งอย่างยั่งยืนแก่พื้นที่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่น โดยเน้นการเชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาการบริหารและการจัดบริการสาธารณะตามบริบทภารกิจของท้องถิ่น และสิ่งสำคัญอย่างสูงสุดคือการธำรงไว้ซึ่งการเรียนรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีการทำงานของการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในทุกๆ ภารกิจ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มงานยุทธศาสตร์และนโยบาย, 2560: 1)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาปรับปรุงองค์กรตามกรอบแนวทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ให้เกิดประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดหลักให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง และเป็นกลไกการปกครองที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริงและทั่วถึงในทุกพื้นที่ แก้ไขข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อลดภาระต่าง ๆ ของส่วนกลาง (ยุติธรรม ปัทมะ, 2558: 2) อีกทั้ง ผู้บริหารเป็นบุคลากรในท้องถิ่นที่ได้รับเลือกมาจากประชาชนในท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการท้องถิ่นตนเอง จึงถือว่าว่าประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการใช้อำนาจรัฐดูแลตนเองมากขึ้น รวมถึงการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ตลอดจนการดำเนินงานของ อปท. ตอบสนองความต้องการของประชาชนคนอย่างเป็นธรรม (ปริยดา สุทธิสริ, 2556: 20) ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ตรวจสอบ และติดตามประเมินผลตามหลักความโปร่งใสเป็นธรรม และลดการทุจริตในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560: 9) รวมถึงการกระจายอำนาจเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง ให้มีความอิสระการบริหารจัดการแก่ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งให้

อำนาจในการกำกับดูแลเพื่อป้องกันมิให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน และได้รับการบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น" และ "การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติแต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศโดยรวม (กรมอนามัย, 2560: 58)

จากผลการศึกษาของ (ศิริชัย เพชรรักษ์, 2553: 108) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คือ 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานมีความล่าช้าในการตัดสินใจ ต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ จำนวนมาก กว่าจะมีถึงผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจได้ ส่วนกลางขาดความยืดหยุ่นของระเบียบ 2) การจัดทำบริการสาธารณะไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ผู้มีอำนาจตัดสินใจมีโอกาสรับรู้ข้อมูล ลักษณะของปัญหา ผลประโยชน์ รับรู้ความต้องการและความแตกต่างอันหลากหลายของพื้นที่ต่าง ๆ ได้น้อยมาก รูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหามีเพียงรูปแบบเดียวใช้ในทุกพื้นที่ ทำให้การใช้ทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชนท้องถิ่น 3) อุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ปิดโอกาสที่ประชาชนจะได้เรียนรู้ ผักฝืน มีประสบการณ์ในการร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจการใด ๆ ของชุมชนท้องถิ่นตนเอง ทำให้ขาดความเป็นเจ้าของ ส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาที่ยั่งยืน และผลงานวิจัยของ (ปิยากร หวังมหาพร, 2563) พบปัญหาอุปสรรคคือ บุคลากรไม่เพียงพอ สมรรถนะของบุคลากร งบประมาณไม่เพียงพอ ความเร่งด่วนของนโยบายที่เข้าแทรกการทำงานประจำ ความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและความพร้อมทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ รัฐบาลต้องทบทวนภารกิจและงบประมาณ ให้สอดคล้อง จัดลำดับความเร่งด่วนในการทำงาน พร้อม ๆ กับต้องเร่งในการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ ให้มีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการทดแทนบุคลากรที่กำลังจะเกษียณ ตลอดจนต้องหันมาให้ใช้เทคโนโลยีในการทำงานมากขึ้น เพื่อทดแทนบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ที่สำคัญคือ ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรภาคประชาชนให้เข้มแข็งในการเป็นกลไกขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 8) ได้ว่า ประเทศไทยยังประสบปัญหาด้านคุณภาพคนไม่สูงมากนัก ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ข้ำปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาวะที่ประชากรส่วนใหญ่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว รวมถึงปัญหาคุณภาพการบริการสาธารณะ คุณภาพการศึกษา บริการสาธารณสุข ระบบโลจิสติกส์ ระบบน้ำ ยังไม่เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์ การพัฒนาที่ล่าช้า การบริหารจัดการขาดเอกภาพ การบริการไม่ทั่วถึง ไม่เพียงพอ ไม่มีคุณภาพ กระจุกตัวอยู่แต่ในเมือง ผลพวงจากปัญหาบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพน้อย ขาดความโปร่งใส และขาดความรับผิดชอบ ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ขณะที่การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ และกฎระเบียบต่าง ๆ ล้าสมัยไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติและการบริหารจัดการไม่บรรลุเป้าหมาย ความล่าช้าและไม่มาตรฐานสากล มีขนาดโครงสร้างใหญ่และเกิดปัญหาซับซ้อนยิ่งขึ้น ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรก็สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน กระบวนการจัดสรรงบประมาณใช้เวลานาน ไม่ทันกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมถึงการใช้จ่ายไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะขาดความโปร่งใสและขาดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ โปร่งใส รับผิดชอบต่อสังคม เชื่อมโยงกับประชาชน นำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ชุมชนและพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัย 9 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล แนวคิดหลักธรรมาภิบาลและผลงานวิจัย ดังต่อไปนี้

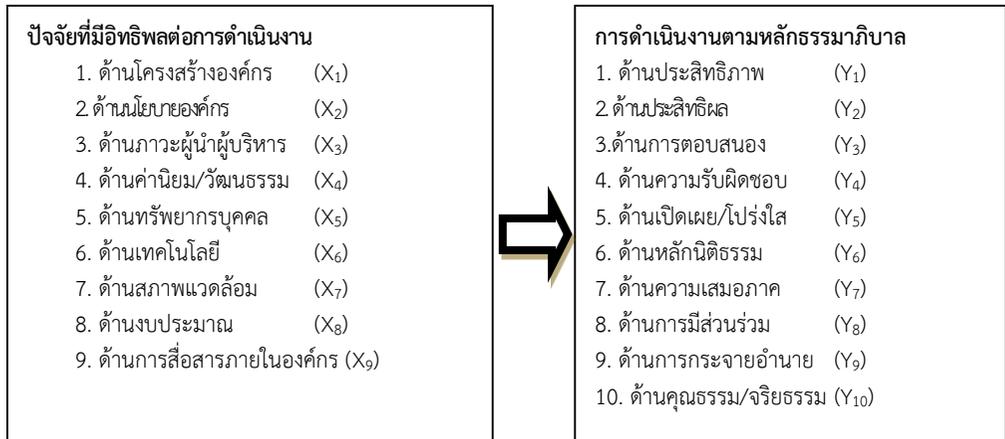
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยมีผู้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง ความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ พบว่า 1) ปัจจัยค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จสูงสุด รองลงมาคือ 2) ปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์ 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร 4) ปัจจัยความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน และ 5) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ แนวทางการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีของผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ จัดหาสื่อสารสนเทศหลักธรรมาภิบาลมาเผยแพร่เพื่อเพิ่มการปลูกฝังหลักธรรมาภิบาล และสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจตรงกันในหลักธรรมาภิบาลทุกฝ่าย และปลูกจิตสำนึกรักและผูกพันองค์กร (วรชัย สิงห์ฤกษ์, 2559) ส่วนผลการศึกษาเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของเทศบาลในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง พบว่า 1) ปัจจัยการวางแผน มีความสำคัญต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้มากที่สุด รองลงมาคือ 2) ด้านสภาพแวดล้อม 3) ด้านการประเมินผลองค์กร/หน่วยงาน 4) ด้านบุคลากร 5) ด้านนโยบาย และ 6) ด้านการติดต่อสื่อสาร ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ ขาดความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม จัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (ชาญยุทธ์ พวงกำหยาด, 2559) และผลการศึกษาการบริหารการเปลี่ยนแปลง: บทบาทของภาวะผู้นำและการสื่อสารในองค์กร ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากสำหรับองค์กรในปัจจุบัน ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น องค์กรจำเป็นต้องขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ เพื่อความอยู่รอด เจริญเติบโต และสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาอนาคตได้ ดังนั้น บทบาทของภาวะผู้นำและการสื่อสารภายในองค์กร ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ชาติชาย คงเพ็ชรดิษฐ์, 2559)

สำหรับผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม มีความสำคัญต่อการบริหารงานมากที่สุด รองลงมาคือ 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ และ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า โดยเน้นการบริหารประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำงานร่วมกับเทศบาล ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้นต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

เป็นเหตุให้โครงการหรือกิจกรรมเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จ (ประวิช นิลวัชรเมณี, 2556) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่อธิบายธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก พบว่า 1) ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในอันดับแรก รองลงมาคือ 2) ด้านหลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม 3) หลักความคุ้มค่า 4) หลักคุณธรรม และ 5) หลักความโปร่งใส ส่วนปัจจัยที่อธิบายธรรมาภิบาล อันดับ 1 คือ ด้านภาวะผู้นำ รองลงมาคือ 2) ด้านการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) กลไกในการตรวจสอบถ่วงดุล แนวทางรูปแบบของการพัฒนาเชิงบูรณาการ คือ ยกระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรในด้านการพัฒนาผู้นำ การจัดระบบและกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ รวมถึงการพัฒนา กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีการสื่อสารที่หลากหลายระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง (ธนบดี ฐานะขาลา, 2560) ส่วนผลการวิจัยเรื่อง ความช่วยเหลือระหว่างประเทศความร่วมมือกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ประเทศเคนยา พบว่า หลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความร่วมมือต่องานความช่วยเหลือระหว่างประเทศต่าง ๆ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันในประเทศเคนยา คือ การปรับตัวเข้าหากันเพื่อสร้างความร่วมมือกลุ่มย่อย ๆ และก่อให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วม (Blumel, 2000) ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา อยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนให้แบบครบวงจรทั้งแหล่งผลิตและแหล่งขายสินค้า และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเองด้วยการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน (ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒ, 2560) สอดคล้องผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับคือ 1) ด้านการรับผลประโยชน์ 2) ด้านการประเมินผล 3) ด้านการตัดสินใจ 4) ด้านการดำเนินการ และระดับปานกลางคือ ด้านการวางแผน (อัครกฤษ หนุนจันทร์, 2560) แตกต่างจากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับคือ 1.1) ด้านบุคคล รองลงมา คือ 1.2) ด้านชุมชน 1.3) ด้านการสื่อสาร 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับคือ 2.1) การจัดทำแผนพัฒนา รองลงมา 2.2) การจัดทำข้อบัญญัติ 2.3) การจัดซื้อจัดจ้าง 3) ปัจจัยด้านการสื่อสารและด้านศักยภาพองค์การ ข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณว่า 1) ด้านบุคคล 2) ด้านชุมชน 3) ด้านศักยภาพองค์การ และ 4) ด้านการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (กานต์ เสกขุนทด, 2557) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ประสิทธิผลในการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะอยู่ในระดับมาก แนวทางคือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงบทบาทตนเองในกระบวนการการมีส่วนร่วมต่าง ๆ และจัดให้มีแผนดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างแท้จริง โดยการจัดทำแผนและนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (พีรพัฒน์ เก้ากัญญา, 2558)

สำหรับการทบทวนแนวคิดธรรมาภิบาล พบว่า มีองค์ประกอบ 6-10 หลัก ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้หลักธรรมาภิบาล 10 หลัก ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการระ

รับผิดชอบ 5) หลักความเปิดเผย/โปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการกระจายอำนาจ 9) หลักการมีส่วนร่วม 10) หลักคุณธรรม/จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555: 16 - 22) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research framework)

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed research methodology) แบบผสมครั้งต่อครั้งแบบ 2 ภาค (Two-phase design) (Creswell & Plano Clark, 2007; Creswell, 2015) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์ ในช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม 2563 ถึง สิงหาคม 2564 ประกอบกับการวิเคราะห์การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนประชากร 465 คน ผู้วิจัยพิจารณาเลือกโดยใช้เกณฑ์ผลคะแนนสูงสุด จากผลการประเมินด้านหลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งสิ้น 121 ตำบล เลือกเหลือเพียง 16 ตำบล จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม Cluster Sampling (Thompson, S. K., 1990: 1050-1059) โดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยของการสุ่ม เพื่อหาจำนวนตัวอย่างในแต่ละสังกัด ตามสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามเพศชายและหญิง เพศชาย จำนวน 160 คน และเพศหญิง จำนวน 304 คน รวมทั้งสิ้น 465 คน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนจากกลุ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง พิจารณาเลือกจาก อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด 6 อันดับแรก ผลการประเมินด้านหลักธรรมาภิบาล โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นายกองดีการ บริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ประธานสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล และ 4) ผู้แทนประชาคมองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้น 24 คน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการ วิเคราะห์การพัฒนางานองค์การสู่ความยั่งยืนและแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบล 2) แบบสัมภาษณ์ตัวแทน 3 กลุ่ม ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินงานและการวิเคราะห์ข้อมูล โดย

ศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนเพียงพอในการสร้างเครื่องมือ จากนั้นสร้างเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและนิยามที่กำหนดไว้ แล้วนำเครื่องมือมาทดสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จำนวน 5 ท่าน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัยรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมาภิบาลองค์การบริหารส่วนตำบล และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์การบริหาร ด้วยเทคนิคการตรวจสอบ IOC (Index of Item-Objective Congruence) ประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นคำถามรายข้อ ทุกข้อคำถามไม่ต่ำกว่า 0.80 คะแนน ถือว่าเป็นคำถามที่ยอมรับได้และนำไปทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองใช้ (Try-out) หรือทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มที่ไม่ได้ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's Alpha Coefficient (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553: 34-36) ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้คะแนนค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือและยอมรับได้ กำหนดตัวแปรชนิดอัตราส่วน (Ratio Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์วัดของ (Likert, 1981: 69) ลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยเรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปยังมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ จำนวน 465 ชุด สถิติที่ใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยค่า (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมการทำนายของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล ตามช่วงเวลาที่กำหนด ขณะเดียวกันเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน เมื่อรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ส่วนเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผล และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า Triangulation (Denzin, 1978: 390) ในคราวเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 304 คน มีสถานภาพสมรส จำนวน 228 คน อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ จำนวน 262 คน มีอายุตัวระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 151 คน มีอายุงานระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 119 คน จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 271 คน และมีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 200 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน

	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านโครงสร้างองค์กร	3.98	0.735	มาก	3
2	ด้านนโยบายองค์กร	3.91	0.714	มาก	5
3	ด้านภาวะผู้นำ	3.99	0.764	มาก	2
4	ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม	3.91	0.723	มาก	5
5	ด้านทรัพยากรบุคคล	3.90	0.793	มาก	6
6	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.83	0.819	มาก	7
7	ด้านสภาพแวดล้อม	4.00	0.744	มาก	1
8	ด้านงบประมาณ	3.99	0.782	มาก	2
9	ด้านการสื่อสารภายใน	3.96	0.751	มาก	4
	ภาพรวม	3.91	0.722	มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลพบว่า ด้านสภาพแวดล้อม มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านงบประมาณ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการสื่อสารภายใน ด้านนโยบายองค์กร และด้านค่านิยม/วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับที่
1.	ด้านประสิทธิภาพ	3.94	0.869	มาก	6
2.	ด้านประสิทธิผล	3.96	0.849	มาก	5
3.	ด้านการตอบสนอง	3.98	0.888	มาก	4
4.	ด้านความรับผิดชอบ	3.98	0.861	มาก	4
5.	ด้านการเปิดเผย/โปร่งใส	3.98	0.861	มาก	4
6.	ด้านหลักนิติธรรม	3.99	0.881	มาก	3
7.	ด้านความเสมอภาค	4.01	0.874	มาก	2
8.	ด้านการมีส่วนร่วม	3.96	0.861	มาก	5
9.	ด้านการกระจายอำนาจ	3.98	0.827	มาก	4
10.	ด้านคุณธรรม/จริยธรรม	4.04	0.880	มาก	1
	ภาพรวม	3.98	0.797	มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ด้านคุณธรรม/จริยธรรม มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาค ด้านหลักนิติธรรม ด้านการตอบสนอง ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเปิดเผย/โปร่งใส ด้านการกระจายอำนาจ ด้านประสิทธิผล ด้านการมีส่วนร่วม และด้านประสิทธิภาพ มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้สถิติ Correlation Analysis โดยใช้สัญลักษณ์อักษรย่อแทนปัจจัยแต่ละตัวแปรดังนี้

X_1 คือ ด้านโครงสร้างองค์กร	Y_1 คือ ด้านประสิทธิภาพ
X_2 คือ ด้านนโยบายองค์กร	Y_2 คือ ด้านประสิทธิผล
X_3 คือ ด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร	Y_3 คือ ด้านการตอบสนอง
X_4 คือ ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม	Y_4 คือ ด้านความรับผิดชอบ
X_5 คือ ด้านทรัพยากรบุคคล	Y_5 คือ ด้านการเปิดเผย/โปร่งใส
X_6 คือ ด้านเทคโนโลยี	Y_6 คือ ด้านหลักนิติธรรม
X_7 คือ ด้านสภาพแวดล้อม	Y_7 คือ ด้านความเสมอภาค
X_8 คือ ด้านงบประมาณ	Y_8 คือ ด้านการมีส่วนร่วม
X_9 คือ ด้านการสื่อสารภายในองค์กร	Y_9 คือ ด้านการกระจายอำนาจ
XX คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	Y_{10} คือ ด้านคุณธรรม/จริยธรรม
	YY คือ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านการสื่อสารภายในองค์กร (X_9) กับด้านการมีส่วนร่วม (Y_8) มีความสัมพันธ์สูง 0.387 รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ (X_8) กับด้านความรับผิดชอบ (Y_4) มีความสัมพันธ์สูง 0.376 ด้านงบประมาณ (X_8) กับด้านหลักนิติธรรม (Y_6) มีความสัมพันธ์ 0.373 ด้านงบประมาณ (X_8) กับด้านการมีส่วนร่วม (Y_8) มีความสัมพันธ์ 0.373 ด้านงบประมาณ (X_8) กับด้านความเสมอภาค (Y_7) มีความสัมพันธ์ 0.369 ด้านงบประมาณ (X_8) กับด้านเปิดเผย/โปร่งใส (Y_5) มีความสัมพันธ์ 0.369 และด้านสภาพแวดล้อม (X_7) กับด้านประสิทธิภาพ (Y_1) มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ 0.229 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า ส่วนความสัมพันธ์ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านงบประมาณ (X_8) 0.388 รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรบุคคล (X_5) และด้านการสื่อสารภายในองค์กร (X_9) 0.374 ด้านนโยบายองค์กร (X_2) 0.353 ด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร (X_3) 0.335 ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม (X_4) 0.334 และด้านสภาพแวดล้อม (X_7) มีความสัมพันธ์ต่ำสุด 0.276

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	XX	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y ₉	Y ₁₀	YY
X ₁	1	.779 ^{**}	.736 ^{**}	.724 ^{**}	.686 ^{**}	.630 ^{**}	.609 ^{**}	.650 ^{**}	.663 ^{**}	.823 ^{**}	.275 ^{**}	.287 ^{**}	.276 ^{**}	.321 ^{**}	.307 ^{**}	.298 ^{**}	.293 ^{**}	.317 ^{**}	.273 ^{**}	.278 ^{**}	.318 ^{**}
X ₂		1	.793 ^{**}	.803 ^{**}	.725 ^{**}	.697 ^{**}	.708 ^{**}	.746 ^{**}	.746 ^{**}	.889 ^{**}	.305 ^{**}	.336 ^{**}	.313 ^{**}	.349 ^{**}	.339 ^{**}	.315 ^{**}	.328 ^{**}	.350 ^{**}	.307 ^{**}	.309 ^{**}	.353 ^{**}
X ₃			1	.793 ^{**}	.745 ^{**}	.717 ^{**}	.712 ^{**}	.756 ^{**}	.738 ^{**}	.890 ^{**}	.293 ^{**}	.322 ^{**}	.307 ^{**}	.332 ^{**}	.303 ^{**}	.301 ^{**}	.309 ^{**}	.316 ^{**}	.319 ^{**}	.285 ^{**}	.335 ^{**}
X ₄				1	.744 ^{**}	.716 ^{**}	.743 ^{**}	.736 ^{**}	.747 ^{**}	.891 ^{**}	.272 ^{**}	.300 ^{**}	.302 ^{**}	.330 ^{**}	.331 ^{**}	.294 ^{**}	.313 ^{**}	.323 ^{**}	.317 ^{**}	.291 ^{**}	.334 ^{**}
X ₅					1	.739 ^{**}	.735 ^{**}	.762 ^{**}	.757 ^{**}	.880 ^{**}	.342 ^{**}	.346 ^{**}	.352 ^{**}	.353 ^{**}	.361 ^{**}	.325 ^{**}	.337 ^{**}	.359 ^{**}	.326 ^{**}	.345 ^{**}	.374 ^{**}
X ₆						1	.728 ^{**}	.720 ^{**}	.729 ^{**}	.881 ^{**}	.304 ^{**}	.288 ^{**}	.307 ^{**}	.311 ^{**}	.318 ^{**}	.307 ^{**}	.280 ^{**}	.344 ^{**}	.301 ^{**}	.290 ^{**}	.331 ^{**}
X ₇							1	.779 ^{**}	.729 ^{**}	.859 ^{**}	.229 ^{**}	.235 ^{**}	.229 ^{**}	.292 ^{**}	.269 ^{**}	.261 ^{**}	.251 ^{**}	.259 ^{**}	.244 ^{**}	.275 ^{**}	.276 ^{**}
X ₈								1	.797 ^{**}	.886 ^{**}	.337 ^{**}	.349 ^{**}	.337 ^{**}	.376 ^{**}	.369 ^{**}	.373 ^{**}	.369 ^{**}	.373 ^{**}	.339 ^{**}	.350 ^{**}	.388 ^{**}
X ₉									1	.880 ^{**}	.294 ^{**}	.341 ^{**}	.342 ^{**}	.360 ^{**}	.366 ^{**}	.342 ^{**}	.341 ^{**}	.387 ^{**}	.354 ^{**}	.311 ^{**}	.374 ^{**}
XX										1	.338 ^{**}	.358 ^{**}	.353 ^{**}	.385 ^{**}	.378 ^{**}	.359 ^{**}	.360 ^{**}	.386 ^{**}	.355 ^{**}	.349 ^{**}	.393 ^{**}
Y ₁											1	.854 ^{**}	.792 ^{**}	.781 ^{**}	.795 ^{**}	.794 ^{**}	.784 ^{**}	.767 ^{**}	.780 ^{**}	.746 ^{**}	.879 ^{**}
Y ₂												1	.826 ^{**}	.827 ^{**}	.831 ^{**}	.821 ^{**}	.809 ^{**}	.773 ^{**}	.784 ^{**}	.763 ^{**}	.900 ^{**}
Y ₃													1	.893 ^{**}	.890 ^{**}	.874 ^{**}	.851 ^{**}	.828 ^{**}	.825 ^{**}	.798 ^{**}	.932 ^{**}
Y ₄														1	.888 ^{**}	.870 ^{**}	.848 ^{**}	.825 ^{**}	.807 ^{**}	.816 ^{**}	.930 ^{**}
Y ₅															1	.893 ^{**}	.887 ^{**}	.860 ^{**}	.848 ^{**}	.823 ^{**}	.947 ^{**}
Y ₆																1	.894 ^{**}	.849 ^{**}	.844 ^{**}	.823 ^{**}	.941 ^{**}
Y ₇																	1	.875 ^{**}	.867 ^{**}	.847 ^{**}	.941 ^{**}
Y ₈																		1	.874 ^{**}	.826 ^{**}	.921 ^{**}
Y ₉																			1	.822 ^{**}	.917 ^{**}
Y ₁₀																				1	.898 ^{**}
YY																					1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทดสอบสมการการทำนายพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน	B	Std.Error	Beta	T	p-values
ด้านงบประมาณ	0.331	0.077	0.325	4.306	0.000
ด้านทรัพยากรบุคคล	0.239	0.070	0.238	3.420	0.001
ด้านสภาพแวดล้อม	-0.162	0.077	-0.152	-2.106	0.036
(Constant) ภาพรวม	2.378	0.193	-	12.313	0.000
R = 0.416		R ² = 0.173		F = 32.202	

*P < .05

จากตารางที่ 35 สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบ

$$YY = 2.378 + .331(X_8) + .239(X_5) + -.162(X_7)$$

สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน

$$X(YY) = .325X(X_8) + .238X(X_5) + -.152X(X_7)$$

ผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณมีปัจจัยตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปร พบว่า มีตัวแปร 3 ตัว ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 32.202) จากสมการสามารถทำนายความผันแปรของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลได้ร้อยละ 2.99 (R² = 0.173) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุดคือ ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับสุดท้าย และในจำนวนปัจจัยทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าว พบว่า เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเข้าในสมการถดถอยแล้วมีแนวโน้มได้ค่าการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลลดลง -0.162 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลในเชิงลบต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล มีค่าเท่ากับ -0.152

สรุปสมมติฐานได้ว่า ปัจจัยที่เป็นไปตามสมมติฐานมี 3 ปัจจัย คือ 1) ด้านงบประมาณ 2) ด้านทรัพยากรบุคคล และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานมี 6 ปัจจัย คือ 1) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) ด้านนโยบายองค์กร 3) ด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร 4) ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม 5) ด้านเทคโนโลยี และ 6) ด้านการสื่อสารภายในองค์กร

สรุปผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 5 สรุปผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	สรุปผล
โครงสร้างองค์กร	มอบอำนาจและการตัดสินใจความรับผิดชอบชัดเจน แต่องค์กรไม่สามารถจัดสรรบุคลากรให้ครบตามอัตราที่กำหนดได้
นโยบายองค์กร	นโยบายที่ดี สะท้อนถึงการแก้ไขปัญหาของประชาชนและ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและร่วมรับผิดชอบ
ภาวะผู้นำผู้บริหาร	มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ กล้าคิด กล้าทำ มีความรับผิดชอบ สร้างแรงจูงใจให้คนร่วมใจกันทำงานด้วยความเสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี
ค่านิยม/วัฒนธรรม	การประพฤติปฏิบัติของคนในองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน นำไปสู่ความเข้าใจทัศนคติที่ดีต่อกันในทุกกระดับ
ทรัพยากรบุคคล	คัดเลือกบุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งงาน และความรู้ความสามารถมอบงานตรงกับความรู้ และปริมาณงานที่เหมาะสม ปัจจุบันบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่ได้รับ
เทคโนโลยีที่ทันสมัย	ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ประหยัดค่าใช้จ่าย ลดขั้นตอนการดำเนินงาน มีความผิดพลาดน้อย
สภาพแวดล้อม	มีความพร้อมวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน แสง เสียง อุณหภูมิที่เหมาะสมเพียงพอ จัดสถานที่รอบ อาคารเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่น ส่งผลให้คนรู้สึกผ่อนคลาย สดชื่นสบายตา รู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในหน้าที่การงาน
งบประมาณ	กำหนดแผนงานกับแผนเงินต้องสอดคล้องกันถึงจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้ หน่วยเงินจัดสรรงบประมาณล่าช้า
การสื่อสารภายในองค์กร	การสื่อสารระหว่างกันให้ชัดเจน เพื่อทำความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน เข้าใจตรงกัน เป้าหมายและแนวทางเดียวกัน ช่วยลดความขัดแย้งภายใน

ตารางที่ 6 สรุปผลปัญหาอุปสรรคและแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

ปัญหาอุปสรรค	แนวทาง
1. ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพราะประชาชนขาดการตระหนักรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ขาดความเข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กร	1. หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ สร้างและปลูกจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง ควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจให้ประชาชน ในลักษณะเดินสายสัญจรแต่ละหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง
2. ช่องทางการเข้าถึงข้อมูล การประชาสัมพันธ์ และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบและเรียนรู้ขององค์กรไม่เพียงพอ และไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	2. ก่อนเขียนแผนและกำหนดโครงการประจำปี ควรมีการสำรวจความสนใจและความต้องการของประชาชน และของคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำมาบรรจุไว้ในโครงการ/แผนงานประจำปี

ปัญหาอุปสรรค	แนวทาง
3. ผู้บริหารขาดหลักคิดการบริหารจัดการ เพื่อรองรับสถานการณ์พลิกผันหรือรวดเร็ว ในการช่วยเหลือ เช่น การรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ในลักษณะทันเหตุการณ์	3. หลักนิติธรรม ควรพัฒนาสร้างการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรรู้และเข้าใจต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
4. บุคลากรองค์กรขาดความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต และการยึดถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณของข้าราชการ	4. หลักความโปร่งใส ก่อนดำเนินโครงการ ควรประชาสัมพันธ์ตามช่องทางต่างๆ และติดป้ายประกาศให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ รับทราบ และหลังเสร็จสิ้นโครงการควรให้ประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเข้ามาร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน ก่อนสรุปผลการรายงาน
5. ขาดประสิทธิภาพในระบบงาน การเงินบุคลากร ผลลัพธ์ไม่ดี ส่งผลให้องค์กรอ่อนแอ ไม่มั่นคง	5. เน้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ทางโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น ควรให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนมากกว่านี้ร่วมกันตัดสินใจ เพื่อเป็นการพัฒนาความโปร่งใส เสมอภาค มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการปกครองส่วนท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างทำ ส่งผลให้การดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน เกิดความขัดแย้ง	6. ควรมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ พัฒนาระบบการให้บริการให้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณธรรม/จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในประเด็นผู้บริหารและพนักงานมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม มีขันติ อุดมคติ และมีความประพฤติดี สอดคล้องกับเชิงคุณภาพว่า ผู้บริหารได้มีการสร้างและปลูกฝัง คุณธรรม/จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการประชาชนที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ขยันหมั่นเพียร และอดทนต่อการปฏิบัติงาน ภายใต้กฎหมาย ระเบียบอย่างเคร่งครัด มีจิตเมตตาต่อผู้รับบริการและเป็นมิตร พร้อมให้การช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555: 16-22) ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรมและตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรม สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ในประเด็นมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานสูงสุด มีระบบการติดตามและประเมินความคุ้มค่าของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการดำเนินงาน มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือที่

อย่างเหมาะสมกับงาน เกิดประโยชน์สูงสุด และความคุ้มค่า มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย เพื่อลดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาในการทำงาน และมีการลดขั้นตอนการให้บริการหรือการทำงานที่ไม่จำเป็นลง เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น สอดคล้องกับเชิงคุณภาพว่า การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในภายใต้สภาวะขาดแคลนทั้งงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ลดต้นทุน ประหยัดระยะเวลา ประหยัดงบประมาณ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ประกอบกับภารกิจที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ที่ต้องมีการให้บริการประชาชนอย่างใกล้ชิด คลอบคลุม และทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวนารถ เล็กเลสินธุ์ (2559) ประสิทธิภาพการบริหารงานพบว่า ด้านงบประมาณ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการประสานงาน ด้านการวางแผน ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ และด้านการจัดองค์การ และสุรพล ลอยใหม่ (2560: 9) ประสิทธิภาพคือ การใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานสูงสุด การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาการทำงาน ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์คุ้มค่า รวมถึงการลดขั้นตอนการให้บริการเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และการติดตามประเมินความคุ้มค่าของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการดำเนินการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ในประเด็นความสัมพันธ์ที่ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารส่งผลให้สภาพแวดล้อมที่ภายในด้วย ส่งผลให้ช่วยลดความขัดแย้งภายในได้ สภาพแวดล้อมในหน่วยงานส่งต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอย่างมาก มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ ความประทับใจของบุคลากรในการปฏิบัติงานมากที่สุด มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น ทำเลที่ตั้งหน่วยงาน บรรยากาศ แสงสว่าง อุณหภูมิ ฝุ่นละออง เครื่องมือและอุปกรณ์ เหมาะสมและเพียงพอความต้องการ สอดคล้องกับเชิงคุณภาพว่า ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน แสง เสียง อุณหภูมิที่เหมาะสมเพียงพอ จัดสถานที่รอบ อาคารเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่น ส่งผลให้คนรู้สึกผ่อนคลาย สดชื่น สบายตา รู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี จัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบสืบค้นหาได้สะดวก ง่าย รวดเร็ว สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัยที่ทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Daft (2001: 252) ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่นอกองค์การ พลังต่าง ๆ หรือส่วนประกอบทั้งหมด ซึ่งเกิดขึ้นนอกเส้นเขตแดนขององค์การ และมีผลต่อองค์การทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์การ องค์การต้องรับรู้และได้ตอบสนองสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดขององค์การ (อำนาจ อีระวนิช, 2547) และเป็นพลังและเงื่อนไขทั้งหมดที่มีศักยภาพในการสร้างผลกระทบต่อการทำงาน และนำมาซึ่งความสำเร็จและความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายองค์กร ต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อโอกาสที่เอื้ออำนวยอุปสรรค และแผนในอนาคต (อนิวัช แก้วจันทน์, 2550) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง และองค์กรสามารถควบคุมได้

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ในประเด็นหน่วยงานมีระบบสารสนเทศช่วยในการติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น สามารถสืบค้นคว่าหาข้อมูลในระบบสารสนเทศได้สะดวก ง่าย ไม่ซับซ้อน และรวดเร็ว ช่วยให้ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ มีระบบติดตาม ควบคุม สั่งการ และรายงานผลการปฏิบัติงานผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การประชุมผ่านทางไกลด้วยระบบ Zoom เป็นต้น สอดคล้องกับเชิงคุณภาพว่า ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ตลอดเวลาในช่องทางเว็บไซต์ขององค์กร พร้อมประชาชนและผู้เกี่ยวข้องสามารถร้องทุกข์ในระบบออนไลน์ได้โดยไม่เปิดเผยตัวตน

รวมถึงช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย ทดแทนกำลังคนที่ขาดแคลน ลดขั้นตอนการดำเนินงาน มีความผิดพลาดน้อย ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน การบริการให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ แต่ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Martin (2008) เป็นเทคโนโลยีทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม การจัดการ การสื่อสาร การนำเสนอ การใช้ข้อมูล รวมทั้งข้อมูล ที่ประมวลผลเป็นสารสนเทศ และहन พันธ์ (2549: 41) มีประโยชน์ต่อการทำงาน ได้แก่ 1) ช่วยให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วมากขึ้น เพราะการประมวลผลและการรายงานผลสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว 2) ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงานทั้งในด้านระยะทาง ระยะเวลา และรูปแบบในการสื่อสารข้อมูล 3) ช่วยให้การติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การประสานงานทำได้มีประสิทธิภาพ 4) ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจร่วมกันได้อย่างถูกต้องตรงกัน รวมถึงมีข้อมูลที่ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และนพปฏิล สุนทรนนท์ (2560: 32) ขณะที่การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ได้มีการนำมาใช้ในหลายสาขาวิชาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ การทำงาน การศึกษาหาความรู้ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและเร่งส่งเสริม ปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกคุณธรรม/จริยธรรมภายในองค์กรทุกระดับ กำหนดเป็นตัวชี้วัดและประเมินผลการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม
2. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรบุคคลากร และด้านสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลมากที่สุด หน่วยงานทุกระดับต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยรับผิดชอบหลักขององค์กรที่รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอด/ประชาสัมพันธ์ ในภาพรวม ที่จะต้องจัดบรรจุไว้ในแผนเป็นวาระสำคัญของกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การควบคุม ติดตาม การรายงานผล และประเมินผลได้อย่างชัดเจน
3. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน พบว่า ด้านภาวะผู้นำ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการสื่อสารภายใน ด้านนโยบาย ด้านค่านิยม/วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่องค์กรให้ความสำคัญน้อย ผู้บริหารควรดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะปัจจัยทั้ง 6 ตัว ถึงแม้ไม่มีอิทธิพล แต่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานอย่างมาก โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกด้าน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ทำให้การปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและผลักดันการนำเทคโนโลยีร่วมใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เพื่อการให้บริการประชาชนทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการให้บริการ ประชุม รายงาน ควบคุม ติดตาม ระบบออนไลน์
4. ผลักดันให้มีความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาร่วมใช้ต่อการปฏิบัติงานขององค์กร โดยกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนและสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีระบบการกำกับ ควบคุม ติดตาม รายงานผล และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม
5. สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในท้องถิ่น รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อการดำเนินงาน

6. ผลักดันให้หน่วยเหนือกระจายอำนาจการตัดสินใจและการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างแท้จริง ปราศจากการแทรกแซง เพื่อการดำเนินงานและการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีเอกภาพ โดยนำผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. (2560). การพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และนโยบาย. (2560). ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 – 2569. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก <http://www.dla.go.th>.
- กัลยา วานิชย์บัญชา.(2553). การวิเคราะห์สถิติสถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานต์ เสกขุนทด. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา. ฉะเชิงเทรา: ม.ป.ท.
- ชาญยุทธ พวงกำหยาด. (2559). การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของเทศบาลในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 1. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชาติชาย คงเพชรดิษฐ์. (2559). การบริหารการเปลี่ยนแปลง: บทบาทของภาวะผู้นำและการสื่อสารในองค์การ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒ. (2562). กระบวนการสร้างความเชื่อมั่นและยอมรับของประชาชนต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1): 120-137.
- ธนบดี ฐานะขาลา. (2560). ปัจจัยที่อธิบายธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- นพปฎล สุนทรนนท์. (2560). การบริหารภาครัฐไทย: ปัญหาแนวทางแก้ไขและประเด็นท้าทาย. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- ประวิช นิลวัชรมณี. (2556). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ปริญดา สุลีสถิร. (2556). รู้จักองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/>.
- ปิยกร หวังมหาพร. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาลขององค์การภาครัฐ. MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences, 9(2): 9-23.

- พีรพัฒน์ แก้วกาญญา. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการให้บริการ โครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ยุติธรรม ปัทมชะ. (2558). การปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น (The Local Administrative Reform). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- วรชัย สิงห์ฤกษ์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด. นนทบุรี: รายงานการวิจัย สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริชัย เพชรรักษ์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2(2): 108-117.
- สุรพล ลอยใหม่. (2560). การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารกิจการภาครัฐในหน่วยงานสาธารณสุขในสามจังหวัดในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). คู่มือการจัดระบบการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good governance Rating). กรุงเทพฯ: ฟรีเมียร์โปร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 53(3): 8.
- เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์. (2561). ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(28): 187-196.
- หวน พิณรุฬพันธ์. (2549). นักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2550). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อัครกฤษ นุ่นจันทร์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับของประชาชนในการสร้างโรงงานกำจัดขยะชุมชน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1): 35-46.
- อำนาจ ชีระวนิช. (2547). การจัดการ. กรุงเทพฯ: ซี.วี.แอล.
- Blumel, Chistina M. (2000). *Foreign Aid, Donor Coordination and the Pursuit of Good Governance (Kenya)*. Maryland: University of Maryland.
- Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J.W., and Plano Clark, V.L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thous and Oaks, CA: Sage.
- Daft, R. L. (2001). *Essentials of organization: Theory and design*. Cincinnati, Ohio: South Western College.
- Denzin, N.K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: McGraw-Hill.

- Likert, R. (1981). **Management styles and the human component in leadership on the job: Guides to good supervision**. New York: AMACOM.
- Martin, A. (2008). Digital literacy and the digital society. In Lankshear, C., & Knobel, M. (Eds.) **Digital literacy: Concepts, policies and practices**. New York: Lang Pub.
- Thompson, S. K. (1990). Adaptive cluster sampling. **The American tatistical Association**, 85(412): 1050-1059.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา เพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

The Development of The King Rama IX's Wisdom Instructional' Social Studies Model for Sufficiency Economy as Life Philosophy

จุฬาร ศีร์รังสรรค์^{1/} รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์^{2/} ประสิทธิ์ คำพล^{3/}
นาถสุดา วงษ์บุญงาม^{4/} / ฟาริดา ร่มพฤกษ์^{5/} / อีรศักดิ์ สุขสันติกมล^{6/}
Chulaporn Srirangsan^{1/}/ Rungaroon Piyarit^{2/}
Prasit Kampol^{3/}/Natsuda Wongboonngam^{4/} / Farida Romphruek^{5/}
Teerasak Sukhsantikamol^{6/}

¹⁻⁶สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹⁻⁶Social Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

*Corresponding author Email: aj.pornchula@gmail.com

(Received: 4 February, 2022; Revised : 24 February, 2022; Accepted : 7 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 2.1) เพื่อเปรียบเทียบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังเรียน 2.2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา 2.3) ศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีนักเรียนโรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัยในระดับชั้นปทุมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผลการวิจัยผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีความหลากหลายและอิงหลักการศาสตร์พระราชามาพัฒนานักเรียนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปในระดับที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้รูปแบบในระดับที่พึงพอใจมาก และผู้สอนสามารถสะท้อนผลการสอนโดยใช้รูปแบบได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการสอน ศาสตร์พระราชา วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model for sufficiency economy as life philosophy 2) to study the effectiveness of the development of the King Rama IX's wisdom instructional' social studies

model for sufficiency economy as life as follow; 2.1) to compare Sufficiency Economy as life philosophy of students between before and after learning 2.2) to study the satisfaction of students toward the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model and 2.3) to study the satisfaction of teacher toward the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model. The purposive sampling was used to select the samplings from the students in early childhood, primary and secondary at Suwan Rangsarit Witthaya School and graduate level at Phetchaburi Rajabhat University. The results of the research were: the academic achievement of students after learning from the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model was higher than before the treatment, satisfaction of students towards the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model was at a high level and teachers can clearly reflect the teaching results by using the development of the King Rama IX's wisdom instructional' social studies model for sufficiency economy as life philosophy.

Keywords: The Development of Instructional Social Studies Model, The King Rama IX's Wisdom, Sufficiency Economy as life philosophy

บทนำ

ตามที่นายภสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักพระพุทธศาสนา โดยอนุเคราะห์ให้แนวทางกับคณาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ณ ห้องประชุมร่วมมิตรบารมี โดยสาระจากการบรรยายเน้นการใช้หลักการกระทำความดี ละเว้นความชั่ว และสติในการดำเนินชีวิต หลังจากการบรรยายได้เสนอแนะให้มีการนำหลักต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้กับนักเรียน นักศึกษา

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอต่อการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนานานหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงปัจจุบันมีมากมายหลายด้านด้วยกันไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งโลกแห่งการเรียนรู้ ความรู้ และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมสามารถการแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้ โดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดี (อนันต์ อนันตกุล, 2521: 29-30; วิชัย ต้นศิริ, 2536: 14-15; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 1) ซึ่งคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 จะเน้นการดำรงชีวิตเป็นคนดีของสังคม สามารถแข่งขันได้เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกรูปแบบเกิดทักษะการเรียนรู้ ทักษะการปรับตัว ทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการทำงานที่จะส่งผลต่อการเรียนซึ่งผู้เรียนยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะประกอบด้วยความคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบ โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อ การเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่องานที่รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อเพื่อน ต่อสถาบันการศึกษา ต่อชุมชน และต่อประเทศชาติ (พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์, 2550: 20; วิจารณ์ พานิช, 2555: 5) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นความคิดใหม่ การสร้างสรรค์ ผสมผสาน เพื่อจะได้บัณฑิตที่จบอย่างมีความหมาย มีคุณค่าที่จะรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อชุมชน

รับผิดชอบต่อประชาชน และรับผิดชอบต่อผู้เรียนแต่ละคน (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2554: 29-30) รวมทั้งนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ของความเป็นไทย และสามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดินฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่นสร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก ความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ มีจิตสำนึกต่อประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547) ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีวิสัยทัศน์บูรณาการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำที่ประยุกต์องค์ความรู้ สุนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น ภายในปี 2579 ทำงานเชิงรุก สร้างประโยชน์สู่ที่เป็นธรรมสำนึกนำความรับผิดชอบต่อภารกิจเป็นหนึ่งเดียว โดยบัณฑิตมีคุณภาพ ทักษะที่ดี มีคุณธรรม ความรู้ เป็นพลเมืองดีในสังคม มีความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนึงถึงหลักกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และมีอัตลักษณ์ในการพัฒนาผู้เรียนด้าน ความซื่อสัตย์ มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ (ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ระยะ 5 ปี 2560) โดยให้ผู้สอน พัฒนาความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งบูรณาการการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่า และความสำคัญของศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาผู้เรียน พัฒนางานพัฒนาชุมชน เข้าใจ ความรู้สึกของผู้อื่น ทำงานกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อตนเอง ต่อผู้เรียน ต่อผู้ร่วมงาน ต่อส่วนรวม และการดำรงตนไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย อุดม เสียสละ สามัคคี มีความเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้อื่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2562: 7-8)

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยการนำของคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้เข้าพบท่านนายกสภามหาวิทยาลัยในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 โดยได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักอริยสัจ 4 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สาขาวิชาสังคมศึกษาจึงได้แนวคิดในการพัฒนาหัวข้อวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษา และเยาวชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี หลังจากนั้นสาขาวิชาสังคมศึกษา ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนในระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านพระพุทธศาสนา ครูโรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง และอาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มาร่วมเขียนแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักพระพุทธศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากได้ข้อสรุปรูปแบบในแต่ละช่วงชั้นการศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษาได้นำข้อสรุปเสนอต่อที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย และได้รับข้อเสนอแนะเรื่องการนำแนวคิดที่เป็นกลางทางด้านศาสนาไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ จึงได้ข้อสรุปในการนำแนวของศาสตร์พระราชามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ดังนั้น สาขาวิชาสังคมศึกษาจึงจัดทำชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับระดับของนักเรียน และนักศึกษาแต่ละช่วงชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้
  - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังเรียน
  - 2.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา
  - 2.3 ศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา

ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นการจัดสภาพ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย กระบวนการ หรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่าสามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น (ทิตนา แชมมณี, 2550)

ปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้นำแนวคิดจากปรัชญามาทำการพิสูจน์ยืนยันด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้วนำเสนอข้อความรู้ออกมาเป็นทฤษฎีทางการศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ (ทิตนา แชมมณี, 2545) ในการจัดมวลประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวัง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนการสอน และในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ยากที่ผู้สอนจะใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใดโดยเฉพาะ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2536)

ศาสตร์พระราชา เป็นโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ถึง 4,685 โครงการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการการจัดการดิน การจัดการน้ำ การเกษตรกรรมแปรรูปพลังงานทางเลือก สิ่งแวดล้อมชุมชน การปลูกป่า ปลูกต้นไม้ ปลูกพืชผักสวนครัว โครงการพระราชดำริมีทุกอย่างซึ่งเป็นกระบวนการนำศาสตร์พระราชาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลหรือเรียกง่าย ๆ ว่าการนำความรู้ในศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน หรือ 3 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคง ยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติจริงหรือเดินตาม

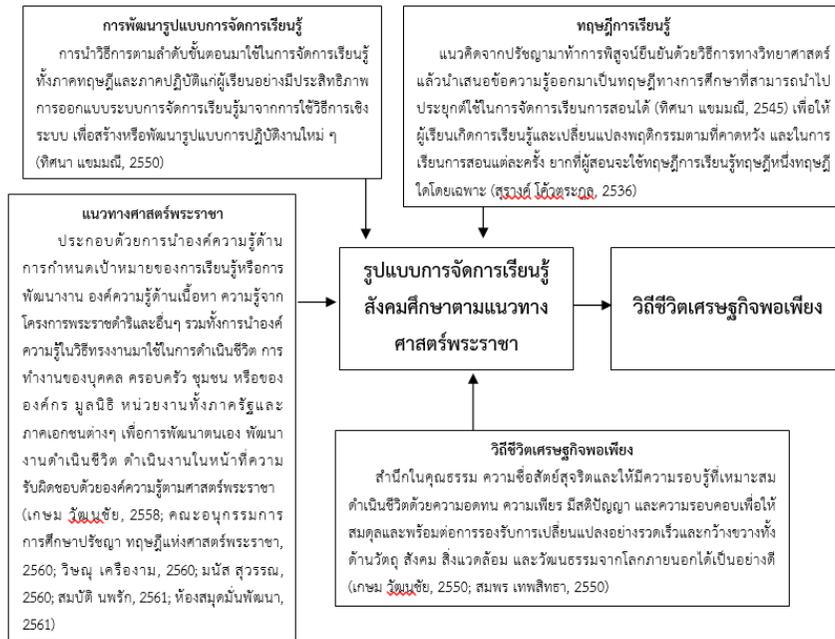
รอยเท้าพ่อในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนประกอบด้วย การนำองค์ความรู้ด้านการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้หรือการพัฒนางาน องค์ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้จากโครงการพระราชดำริ และอื่นๆ รวมทั้งการนำองค์ความรู้ในวิธีทรงงานมาใช้ในการดำเนินชีวิตการทำงานของบุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือขององค์กร มูลนิธิ หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนางานดำเนินชีวิต ดำเนินงานในหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยองค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เดินตามรอยเท้าพ่อ สานต่องานที่พ่อทำ” โดยศาสตร์พระราชาต้องการลงไปศึกษาเรียนรู้จากชุมชนให้ชุมชนบอกปัญหา คืออะไร ความต้องการของชาวบ้านคืออะไร (เกษม วัฒนชัย, 2558; วิษณุ เครืองาม, 2560; มนัส สุวรรณ, 2560; สมบัติ นพริก, 2561)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ซึ่งกรอบการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง รัชกาลที่ 9 เข้าใจถึงสภาพสังคมไทยดั่งนั้นเมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริหรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆจะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วยเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้ (เกษม วัฒนชัย, 2550; สมพร เทพสิทธิ์า, 2550)

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. นักเรียน นักศึกษามีผลการเรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาในระดับมากที่สุด
3. ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาในระดับมากที่สุด

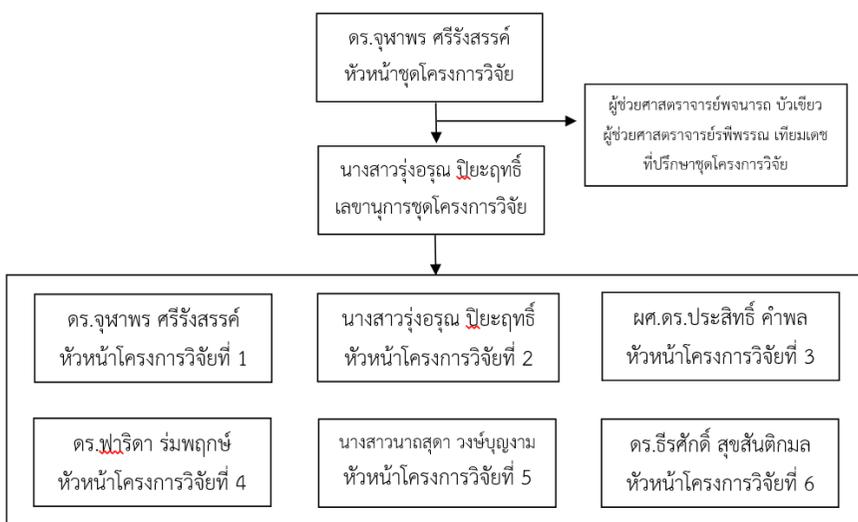
และจากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้นำมาพัฒนาและเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยชุดโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินงานการสร้างชุดโครงการวิจัย

การสร้างชุดโครงการวิจัยของสาขาวิชาสังคมศึกษา มีดังนี้

ภาพที่ 2 แผนการสร้างชุดโครงการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

1. ประชุมเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมนักวิจัย โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการทำสัญญาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและวางแผนการวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย
3. การจัดประชุมชี้แจงโครงการและทำความเข้าใจกับผู้ร่วมวิจัยในโครงการ
4. สร้างเครื่องมือ ทดลองใช้ และปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือวิจัย
5. จัดอบรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทฤษฎีพระราชบัญญัติชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครูในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นผู้สอนและใช้รูปแบบฯ
6. ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทฤษฎีพระราชบัญญัติชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
7. วิเคราะห์ข้อมูล แปรผลข้อมูล ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินการวิจัย และจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
8. จัดเวทีวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย และถอดบทเรียนร่วมกันและจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษากระบวนการจัดการกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทฤษฎีพระราชบัญญัติชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้การสังเคราะห์แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญและครูในโรงเรียน โดยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อนำผลไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์การพัฒนาแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทฤษฎีพระราชบัญญัติชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำข้อมูลจากการศึกษามาพัฒนาเป็นแนวทางในการประเมินแผน ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ ออกแบบเครื่องมือวิจัยและเกณฑ์การประเมินด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบแบบ t-test แบบ dependent

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 1 เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตามแนวทฤษฎีพระราชบัญญัติชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า และบริการอย่างคุ้มค่า และเพื่อพัฒนาพฤติกรรมในด้านการใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า และบริการอย่างคุ้มค่า โดยวิธีการการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E) กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมด้านการใฝ่เรียนรู้สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ

สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินแต่ละข้อโดยใช้สูตร IOC

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย วิชาสังคม-ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า และบริการอย่างคุ้มค่า โดยวิธีการการจัดการเรียนการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า และบริการอย่างคุ้มค่า มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยวิธีการการจัดการเรียนการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า และบริการอย่างคุ้มค่า มีพฤติกรรมในด้านการใฝ่เรียนรู้ในการเรียนรู้ด้วยวิธีการการจัดการเรียนการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E) อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.93

2. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 2 เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสะท้อนคิดของผู้วิจัยจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้ห้องเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนรายวิชา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์การสะท้อนคิด และแบบบันทึกการสะท้อนคิดแบบสนทนากลุ่ม และสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา และอาจารย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง ทบทวน พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างรอบคอบ มีเหตุผลด้วยสติและปัญญา เป็นวิธีการ ทบทวนประสบการณ์จากการปฏิบัติของตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การสร้างความรู้ การค้นพบจุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2558) โดยการสะท้อนคิดช่วยพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) สร้างความตระหนัก ใช้สถานการณ์กระตุ้นความรู้สึกลึกและความคิด 2) ทบทวนและตระหนักถึงความรู้สึกลึก บันทึก และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ทบทวนข้อเท็จจริง เขียนบันทึก และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) หาข้อมูลวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์นั้น 5) ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ ปรับมุมมอง ความคิด จากการเรียนรู้ 6) การนำความรู้จากการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และการทดลองสอนของนักศึกษา พบว่า

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักศึกษามีความเข้าใจบริบทตนเอง ความพร้อมในการทำงาน ความเข้าใจในการทำงานเป็นทีม ปัญหา และการแก้ไขปัญหาในการเขียนแผนการสอน การทดลองสอนมากขึ้นเมื่อได้สนทนาและสะท้อนความคิดกับผู้สอนในชั้นเรียน และในเวลาให้คำปรึกษาออกชั้นเรียน

ผลจากการสนทนากลุ่ม นักศึกษาส่วนใหญ่ สามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียน การพัฒนาแผนการสอน และการทดลองสอนให้ผู้สอนทราบอย่างชัดเจน และผู้สอนสามารถให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางแก้ไขให้นักศึกษาได้ถูกต้องตามที่นักศึกษาต้องการ

1) ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ที่คะแนน 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.48

2) การสะท้อนคิดของผู้วิจัยจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรอบคอบ ความเพียร และการมีสติปัญญา พบว่า นักศึกษากลับมาในการเข้าหาผู้สอน ตั้งคำถาม เข้าใจในประเด็นปัญหาในการทำงานกลุ่ม ปัญหาในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ สามารถถ่ายทอดให้ผู้สอนเข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถนำข้อเสนอแนะ คำแนะนำของผู้สอนไปปรับปรุงชิ้นงาน ประเด็นที่ผู้สอนเห็นว่ามีควมน่าสนใจคือ นักศึกษาสามารถสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ชิ้นงานของเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้ดี มีเหตุและผล ผู้สอนจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

3. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 3 เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 3) ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาพลเมืองที่เข้มแข็ง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบความรู้รายวิชาพลเมืองที่เข้มแข็ง และสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (2) ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาร่วมกัน (3) ขั้นที่ 3 สะท้อนข้อแลกเปลี่ยน (4) ขั้นที่ 4 ประเมินผลร่วมกัน และ (5) ขั้นที่ 5 สรุปผลการเรียนรู้ 2) ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า (1) นักศึกษามีผลคะแนนการเรียนรายวิชาพลเมืองที่เข้มแข็งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 4 เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยใช้ทฤษฎีการวิจัยแบบ R&D (การวิจัยและพัฒนา) มีแบบแผนการวิจัยแบบจำลองการทดลอง (Pre-experimental designs) แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน (The One group pretest-posttest designs) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้การจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ประกอบด้วย หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความซื่อตรง หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความมีระเบียบวินัย หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเสียสละเพื่อส่วนรวม หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ความพอเพียง และหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง รักษาสิ่งแวดล้อม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างขึ้นเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.78/84.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ระดับ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานในสังคมไทยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (4.49) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการออกแบบบทเรียนสำเร็จรูปมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (4.54) ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (4.53) ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจในระดับมาก (4.45) และด้านประโยชน์ มีความพึงพอใจในระดับมาก (4.43)

5. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 5 เรื่อง วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในระดับปฐมวัยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในระดับปฐมวัยตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 2.1) เพื่อเปรียบเทียบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังเรียน 2.2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับปฐมวัยที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา 2.3) ศึกษา

ความพึงพอใจของผู้สอนในระดับปฐมวัยที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา 3) เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) โครงการจัดการการเรียนรู้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 2) แบบสังเกตพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มทดลอง (Pre - test) จำนวน 29 คน (นักเรียนชั้นอนุบาล 3 ห้อง 1 ที่เรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย) 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทดลอง จำนวน 29 คน โดยใช้วิธีแบบโครงการ 4) แบบสังเกตหลังจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงทำการทดสอบหลังเรียน (Post - test) กลุ่มทดลอง จำนวน 29 คน (นักเรียนชั้นอนุบาล 3 ห้อง 1 ที่เรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย) 5) แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง 6) แบบสรุปก่อนหลังการทำกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และ 7) แบบสรุปความพึงพอใจการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

จากการวิจัยพบว่า จากแบบสังเกตก่อนการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของชั้นอนุบาล 3/1 โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัยพบว่านักเรียน โดยรวมสามารถรับประทานอาหารได้อย่างถูกวิธี ร้อยละ 72.41 เก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตัวเอง ร้อยละ 97.31 และใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงด้วยตัวเอง ร้อยละ 65.51 หลังการทำกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงพบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงขึ้นเริ่มจากการรับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธีเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93.10 การเก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตัวเองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93.10 และการใช้สิ่งของอย่างประหยัดและพอเพียงด้วยตัวเองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93.10 จากแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการสอนแบบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงการผู้ปกครอง ร้อยละ 90 พึงพอใจกับการสอนแบบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงการโดยอยู่ในระดับ 3 หมายถึง พอใจมาก

ส่วนความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจ ร้อยละ 100 ในประเด็นหัวข้อศึกษาดังนี้ การสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ (ทัศนศึกษาไร่ชีวิตพอเพียง) ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง จำลองตลาดพอเพียงจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และการจัดนิทรรศการมีระดับความพึงพอใจสูง เรื่องของศาสตร์พระราชา มีระดับความพึงพอใจที่ 86.20 อยู่ในระดับต้นต้นหรืออันดับ 3 ที่ 13.79 อันดับถัดมาคือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริความพึงพอใจระดับมากอยู่ที่ 79.31 หลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำรินหลวงรัชกาลที่ 9 อยู่ที่ 68.96 ความพึงพอใจในระดับเยี่ยมมากที่สุดคือ การทัศนศึกษา ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมณฑลทหารบกที่ 15 อยู่ที่ร้อยละ 48.27 หากพิจารณาโดยรวมแล้วประเด็นสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ส่วนของความพึงพอใจของการจัดประสบการณ์แบบโครงการสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่ต่อโครงการ ถือว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ไปด้วยดี

6. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่ 6 เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงด้วยหลักอริยสัจ 4 รายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยหลักอริยสัจ 4 รายวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง และ 2) พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักอริยสัจ 4 รายวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 44 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลัง แบบประเมินคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน และแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$ =6.77, S.D.=.478) ก่อนเรียน ($\bar{X}$ =5.34, S.D.=.563) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ 2) ผลการประเมินคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และมากตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยของนักวิจัย

- 1.1 ควรมีการนำนวัตกรรมจากการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อทดสอบผลให้มีความแน่นอน
- 1.2 นักวิจัยมีการทำงานร่วมกันกับสถานศึกษา (โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย) จึงทำให้ครูซึ่งเป็นผู้สอนหลักในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทดลองวิจัย ทำให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นไปตามบริบทของโรงเรียน และนักวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูที่เข้าร่วมการวิจัย
- 1.3 การนำนวัตกรรมจากงานวิจัยไปใช้ขยายผลในสถานศึกษาอื่น ๆ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษางานวิจัยขึ้นนี้ก่อนที่จะใช้นวัตกรรมจะสามารถทำให้ผลการใช้นวัตกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ระยะเวลาที่มีผลในการจัดทำวิจัย ซึ่งวิจัยฉบับนี้มีปัญหาจากการที่อยู่ในช่วงการแพร่ระบาดสถานการณ์ไวรัสโคโรน่า 2019 ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงต้องมีแผนรองรับในการแก้ไขหากนวัตกรรมไม่สามารถทดลองใช้ในชั้นเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เกษม วัฒนชัย. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. **วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา**, 5(2), 155-156.

เกษม วัฒนชัย. (2558). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเข้มแข็งของโรงเรียน.** กรุงเทพฯ: ธนิสการพิมพ์.

- คณะอนุกรรมการการศึกษาปรัชญาทฤษฎีแห่งศาสตร์พระราชา. (2560). **ศาสตร์พระราชา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์. (2550). **รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547**. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนที่ 1. ใส่รายละเอียดให้ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2554). **หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนัส สุวรรณ. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพทางมนุษยนิเวศวิทยาแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564, จาก <http://www.cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1129>.
- ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ระยะ 5 ปี 2560-2564**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564, จาก http://plan.pbru.ac.th/ejournal/PBRU20year_Strategy.pdf.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย ต้นศิริ (2536). **เครือข่ายการเรียนรู้กับการศึกษาตลอดชีวิต**. กรุงเทพฯ: การศึกษาแห่งชาติ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมืองดี**. กรุงเทพฯ: อาร์แอนด์ปรีน્ટ.
- วิษณุ เครืองาม. (2560). **ศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน**. ปาฐกถาพิเศษ ณ ห้องประชุมนักปฎิบัติการ สถาบันพระปกเกล้า วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560.
- สมบัติ นพรัก. (2561). **ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาศาสตร์การบริหาร**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมพร เทพสิทธา. (2550). **การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2536). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ อนันตกุล. (2521). **กรมการปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

The Development of Local History Instructional Model by Using Oral History to Enhance Historical Empathy for Secondary Students

สาวิตรี โชดก¹/ อรพิน ศิริสัมพันธ์²

Sawitree Chodok¹/ Orapin Sirisamphan²

¹นักศึกษาระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹ Doctoral Student, Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² Asst.Prof. Ph.D., Mian Adviser, Faculty of Education, Silpakorn University.

Corresponding author Email: sking527@gmail.com

(Received: 10 March, 2022; Revised: 20 April, 2022; Accepted: 10 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 18 คน ที่เรียนในรายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งเป็นรายวิชาเพิ่มเติมกลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ ใช้กระบวนการวิจัยและร่วมกับแนวคิดแบบจำลองการออกแบบการสอนเชิงระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบบันทึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีชื่อว่า ECCA Model มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.75-1.00 มี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขั้นที่ 2 สร้างมโนภาพการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขั้นที่ 3 สร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และขั้นที่ 4 สะท้อนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพบว่า 2.1) ผลการเรียนรู้รายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) พัฒนาการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ 2.3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์บอกเล่า การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop the local instructional model by using oral history to enhance historical empathy for secondary students and 2) evaluate the effectiveness of the local instructional model by using oral history to enhance historical empathy for secondary students. The population of this research was the students in the tenth grade of Paknamchumphon Wittaya school during the first semester of the 2021 academic year, who had studied the subject of local history as an additional course in the field of history. This research applied the process of research and development (R&D) and collaboration with the instructional system design (ADDIE model). The instruments of this research included, lesson plans, and achievement test on the subject of local history, an evaluation form of historical empathy for secondary students and student satisfaction questionnaires. The data were analyzed by mean ($\bar{x}$) standard deviation (S.D.) analyzing achievement test after learning with the instruction model was higher than before learning with the instructional model at .05 level and content analysis. The finding of the research revealed as the following: 1) The local instructional model by using oral history to enhance historical empathy for secondary students was named “ECCA Model” and had an index of objective congruence (IOC) between 0.75 – 1.00. It’s consisted of 4 components: principles, objectives, learning process involves 4 steps, namely 1.1) Engage in the local historical empathy (E) 1.2) Construct an image of the local historical empathy (C) 1.3) Construct the local historical understanding (C) 1.4) After learning review the local historical empathy (A) and condition related with instructional model implementation, which was social system, support system, and responsiveness. 2) The study of the effectiveness of the local instructional model by using oral history revealed that 2.1) The student’s achievement test in the subject of local history after learning with the instruction model was higher than before learning with the instructional model at .05 level 2.2) The development of historical empathy for the students was increased respectively 2.3) Student’s satisfaction toward the instructional model was at the highest level.

Keywords: Local History Instructional Model, Local history, Oral history, Historical Empathy

บทนำ

ประวัติศาสตร์ คือ “เรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต” นิยามนี้มุ่งเน้นไปที่เนื้อหาว่าเป็นบทเรียนในการสอนให้คนเข้าใจถึงพฤติกรรมของคนในสังคม ทำให้คนในแต่ละสังคมได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ได้ศึกษาประสบการณ์ทั้งที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องตัดสินใจ ประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นศาสตร์หรือสาขาวิชาการหนึ่งนั้นคือ การศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่งบนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐานเอกสารชั้นต้น และหลักฐานร่วมสมัยอื่น ๆ เพื่อความเข้าใจปัญหาในสังคมปัจจุบัน (ระวีวรรณ ภาคพรต และคณะ, 2554: ก) และมีความเกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) ที่มีจุดเน้นในเรื่องการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานก่อนใช้ ประวัติศาสตร์จึงเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของมนุษย์ทุกชาติทุกประเทศจึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ปัญหาเรื่องประวัติศาสตร์ในสังคมไทยประกอบด้วยหลายสาเหตุประการ ประการแรก คือ การขาดจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (a sense of history) ของคนไทยในปัจจุบัน ประการที่สอง คือ การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในบทบาทของประวัติศาสตร์ และประการที่สามคือ การที่ไม่สามารถแยกแยะข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือได้จากบรรดาเรื่องที่ได้อินจากคำบอกเล่า ดังนั้นบทบาทของประวัติศาสตร์ คือ การบอกให้ทราบว่าจะอะไรได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต เพราะเหตุใดจึงเกิดขึ้น และเกิดขึ้นอย่างไร เหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์แก้ไขอะไรไม่ได้ จึงมีไว้เพื่อการศึกษา มิใช่เพื่อสะสมความรู้สึกชื่นชอบหรือเกลียดชังในเหตุการณ์ และหากนำเอาความรู้สึกดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับปัจจุบันก็จะเกิดความสับสนในความรู้สึกนึกคิด (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2560: ออนไลน์) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่ผ่านมายังคงประสบปัญหาการที่ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ เนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นนามธรรม ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสัมผัสกับประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้โดยตรง การเรียนการสอนจึงอาศัยการอ่าน การท่องจำจากตำราเพื่อลำดับเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ โดยผู้เรียนไม่ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้และมีความเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบบรรยายเพื่อถ่ายทอดความรู้ มากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-36; Keith and Linda, 2010: 37) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาตัดสินอดีตในเงื่อนไขของตัวเองโดยการพยายามทำความเข้าใจความคิด (Mentality) กรอบแห่งการรับรู้ (Frames of reference) ความเชื่อ ค่านิยม เป้าหมาย และการกระทำของบุคคลในอดีตในประวัติศาสตร์โดยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลาย (Yimaz, 2007: 331) และนำไปสู่การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่าง ตลอดจนจนเป็นการลดอคติที่มีต่อกัน อันเป็นการทำความเข้าใจผู้อื่นในบริบททางประวัติศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เน้นเรื่องราวของชาติไทยและเน้นในเรื่องการปลูกจิตสำนึกความรักชาติ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ครอบคลุมเนื้อหา รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในด้านต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อพัฒนาไปสู่ความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของชาติไทยได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่ความรักและความภาคภูมิใจในมรดกและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ (ยงยุทธ ชูแว่น, 2551: 243-270; เลิศชัย ศิริชัย, 2553: 1-13; สิริวรรณ ศรีพหล, 2553: 77, อ่างถึงโน ศศิพัชร จำปา, 2558: 10) อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้มีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย การศึกษาในระดับต่าง ๆ ให้ความสนใจกับ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาติที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่มากกว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามหรือวีรกรรมของชาวบ้าน ทั้งนี้มีหลักฐานจากผู้สูงอายุ และผู้ทรงความรู้จากชุมชน ตำนาน ประเพณีของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในชั้นเรียนพบว่า นักเรียนมีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้อย และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับ 1 ยังไม่เปิดรับมุมมองของอดีต (The “Divi” Past) ตามระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของ Lee และ Ashby (2001: 68-81) ส่งผลทำให้นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตตลอดจนผลกระทบในปัจจุบันได้ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องการขาดที่นักเรียน การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน จึงทำให้การเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่บรรลุผลเท่าที่ควร อีกทั้งในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลักฐานเป็นสิ่งสำคัญในการให้ร่องรอยหลักฐานข้อเท็จจริง ข้อมูลต่าง ๆ ในการตีความให้เข้าใจสภาพบริบทและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้นการจัดการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงมีความเกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐานจากแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ภายในชุมชน หรือท้องถิ่น และการถอดช่องโหว่ของหลักฐานด้วยการใช้วิธีการตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าซึ่งเป็นการหา ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็น พื้นฐาน เป็นการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (ปิยนาค, บุนนาค, 2553: ออนไลน์; พรรณี บัวเล็ก, 2563: ออนไลน์; ศรีศักร วัลลิโภดม และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2557: 33-34) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีชีวิตชีวา ไม่น่าเบื่อ ครูผู้สอนสามารถ นำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่ามาใช้เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลประกอบ จะทำให้เนื้อหาสาระของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 49-51; ศรีศักร วัลลิโภดม และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2557: 33-34) โดยการลงพื้นที่ในท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งความสำคัญดังกล่าวสอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายใน ท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความ จริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น และนำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจอดีต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 154)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา เล็งเห็นว่า การส่งเสริมให้เยาวชนของชาติให้เกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน (Historical empathy) มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจมุมมองทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ผ่านพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์โดยมองจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของคนภายในท้องถิ่นเป็น สำคัญ (Cognitive historical empathy) และการเข้าไปรับรู้ความรู้สึกของบุคคลในอดีต (Affective historical empathy) ได้โดยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลาย และการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลจาก คำบอกเล่า ทำความเข้าใจการรับรู้มุมมองที่หลากหลายในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และการตระหนักถึง ความแตกต่างระหว่างความเชื่อในอดีตกับปัจจุบันภายใต้องค์ประกอบของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ คน มิติเวลา หลักฐาน เหตุการณ์หรือสถานที่ และสำเนียงร่วมของความเป็นท้องถิ่น สามารถวัดได้จากระดับของ การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ยังไม่เปิดรับมุมมองของ ท้องถิ่นในอดีต (The “Divi” Past) ระดับที่ 2 การเชื่อมโยงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นต้นแบบของท้องถิ่น (Generalized stereotypes) ระดับที่ 3 การเปิดรับมุมมองและความรู้สึกในอดีต (Everyday empathy) ระดับ ที่ 4 การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจำกัด (Restricted historical empathy) และระดับที่ 5

การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามบริบททางประวัติศาสตร์ (Contextual Historical Empathy) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น โดยใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนมีความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ศิลปะวิทยาการผ่านระบบการคิดสร้างสรรค์ผลงานของมนุษย์ ตลอดจนมีจิตสำนึกต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติ และโลกในฐานะพลเมืองที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้
  - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
  - 2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกันภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
  - 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
  - 1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่
    - 1.2.1 ผลการเรียนรู้
    - 1.2.2 การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน
    - 1.2.3 ความพึงพอใจของของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขนาดเล็กที่เปิดสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสหวิทยาชุมชน เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี-ชุมพร จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยา และโรงเรียนทุ่งคาพิทยาคม

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยาสภากาเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ที่เรียนในรายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งเป็นรายวิชาเพิ่มเติมจำนวน 18 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

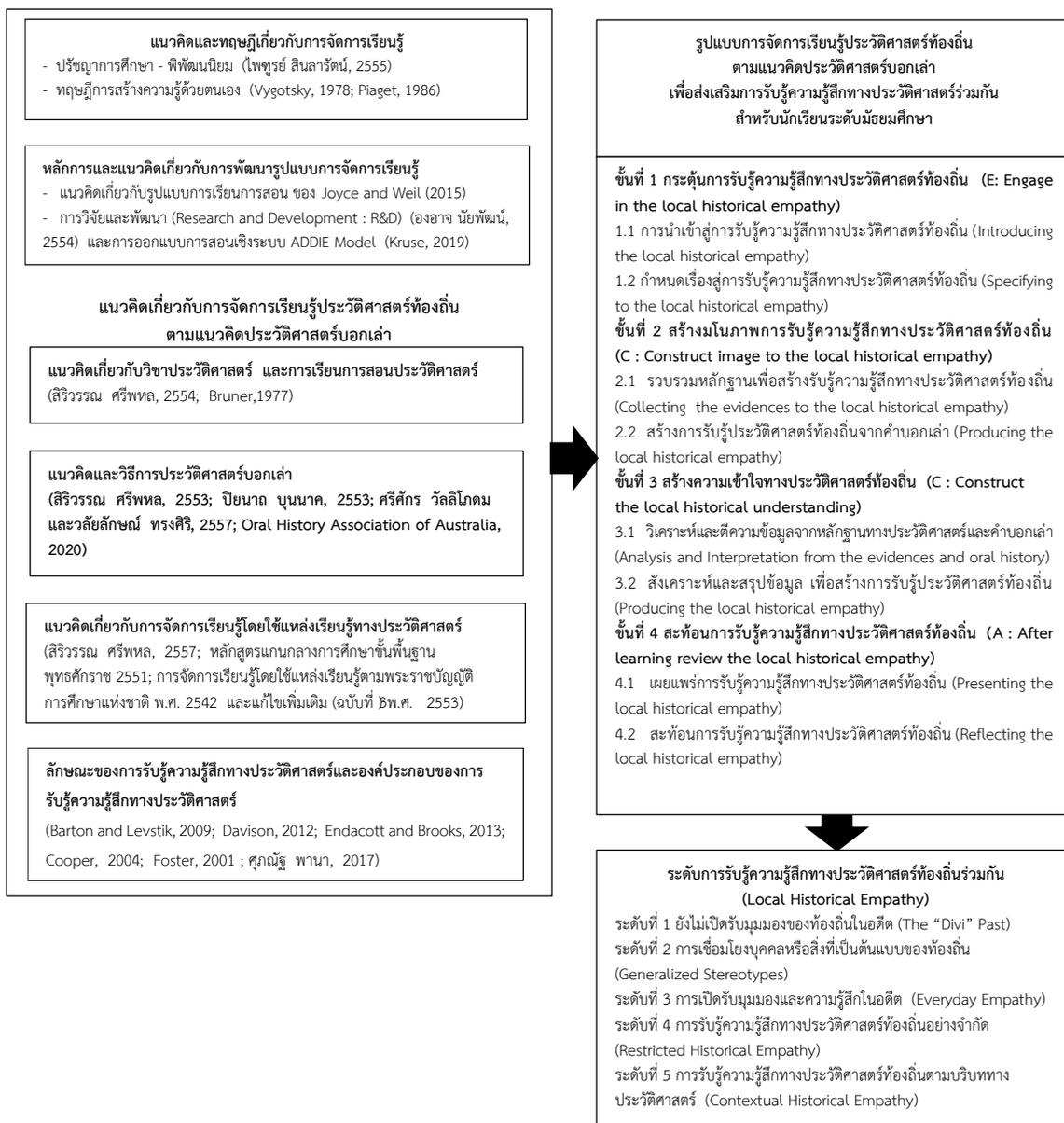
เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ในรายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นรายวิชาเพิ่มเติมกลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ มีทั้งหมด 6 หน่วยการเรียนรู้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ถึงหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ที่มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พัฒนาการ ความเป็นมา ตำนาน เหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่นจังหวัดชุมพรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดชุมพร โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ศิลปะวิทยาการผ่านระบบการคิดสร้างสรรค์ผลงานของมนุษย์ ตลอดจนมีจิตสำนึกต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและโลกในฐานะพลเมืองที่ดี ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และหน่วยที่ 6 คือ เรื่องรักษภูมิปัญญาผลงานและการสร้างสรรค์ในจังหวัดชุมพรมาใช้วิจัยในครั้งนี้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย อยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษา หลักการ แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ และการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บอกเล่า แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและลักษณะการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่ง สามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) (องอาจ นัยพัฒน์, 2554) ร่วมกับแนวคิดแบบจำลองการออกแบบการสอนเชิงระบบ (Instructional Design: ADDIE Model) (Kruse, 2012) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research (R₁): Analysis (A)) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้วยการศึกษเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินความสอดคล้องเชิงหลักการเกี่ยวกับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Development (D₁): Design and Development (D&D)) เป็นการพัฒนาและหาคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วยการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ (Research (R₂): Implementation (I)) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา ประเมินผลรูปแบบ (Development (D₂): Evaluation (E)) เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องระหว่าง 0.75-1.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้รายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบด้วยการไปทดลองใช้ (Try out) เป็นรายข้อมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.26-0.80 และอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-1.00 ค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน KR-20 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ KR-20 = 0.87

2.2 แบบบันทึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยประเมินความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยประเมินความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จากการศึกษาได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีชื่อว่า ECCA Model มี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (E: Engage in the local historical empathy) ขั้นที่ 2 สร้างมโนภาพการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct image to the local historical empathy) ขั้นที่ 3 สร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct the local historical understanding) และขั้นที่ 4 สะท้อนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (A : After learning review the local historical empathy) และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 2 มีผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 8 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) พบว่ามีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องระหว่าง 0.75 - 1.00 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมตามบริบทของผู้เรียนและรายวิชา มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

หลักการ

1. การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันมีความสำคัญต่อนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจมุมมองทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ผ่านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกันท้องถิ่น และการเข้าไปรับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่นในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในอดีต ได้โดยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลาย และการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลจากคำบอกเล่า การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างความเชื่อในอดีตกับปัจจุบันภายใต้องค์ประกอบของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ คน มิติเวลา หลักฐาน เหตุการณ์หรือสถานที่ และสำเนียงร่วมของความเป็นท้องถิ่น โดยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และจากคำบอกเล่าอื่นจะมีส่วนในการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนการรับรู้ ความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น โดยที่การศึกษานั้น เป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ได้

2. การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้หาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นพื้นฐาน มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบที่การสร้างข้อมูลอันเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัยต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มีกรณีบันทึกจากปัจเจกบุคคลในเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ทำให้นักเรียนเข้าใจการเชื่อมโยงอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (E : Engagein the local historical empathy)

- 1.1 การนำเข้าสู่การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Introducing the local historical empathy)
- 1.2 กำหนดเรื่องสู่การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Specifying to the local historical empathy)

ขั้นที่ 2 สร้างในภาพการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct image to the local historical empathy)

- 2.1 รวบรวมหลักฐานเพื่อสร้างรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Collecting the evidences to the local historical empathy)
- 2.2 สร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากคำบอกเล่า (Producing the local historical empathy)

ขั้นที่ 3 สร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct the local historical understanding)

- 3.1 วิเคราะห์และตีความข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่า (Analysis and Interpretation from the evidences and oral history)
- 3.2 สังเคราะห์และสรุปข้อมูล เพื่อสร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Producing the local historical empathy)

ขั้นที่ 4 สะท้อนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (A : After learning review the local historical empathy)

- 4.1 เผยแพร่การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Presenting the local historical empathy)
- 4.2 สะท้อนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Reflecting the local historical empathy)

ระบบสังเกต

1. นักเรียนเป็นผู้เลือกและศึกษาด้วยตนเอง
2. นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม
3. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครูผู้สอนและแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ระบบสนับสนุน

1. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สร้างความสนใจสู่การเสริมสร้างการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้เพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมกับกิจกรรม
3. จัดหาสื่อ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายกับการสร้างความสนใจวิธีการศึกษา และการเผยแพร่ความรู้

หลักการตอบสนอง

1. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ก่อนระหว่างและหลังการเรียนรู้
2. ผู้สอนถ่ายทอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้หลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและมีการเผยแพร่ความรู้
3. ผู้สอนดูแลติดตามให้นักเรียนได้ทบทวน สืบรองและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า
4. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษา ลงมือปฏิบัติ ตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า

ระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

- ระดับที่ 1** ยังไม่เปิดรับมุมมองของท้องถิ่นในอดีต (The "Divi" Past)
- ระดับที่ 2** การเชื่อมโยงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นต้นแบบของท้องถิ่น (Generalized Stereotypes)
- ระดับที่ 3** การเปิดรับมุมมองและความรู้สึกในอดีต (Everyday Empathy)
- ระดับที่ 4** การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจำกัด (Restricted Historical Empathy)
- ระดับที่ 5** การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามบริบททางประวัติศาสตร์ (Contextual Historical Empathy)

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2. ประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลการเรียนรู้ รายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าคะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียน หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย โดยค่าเฉลี่ยผลการเรียนรู้หลังการทดลอง ($\bar{X}$ = 19.56, S.D. = 2.87) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.33, S.D. = 2.17)

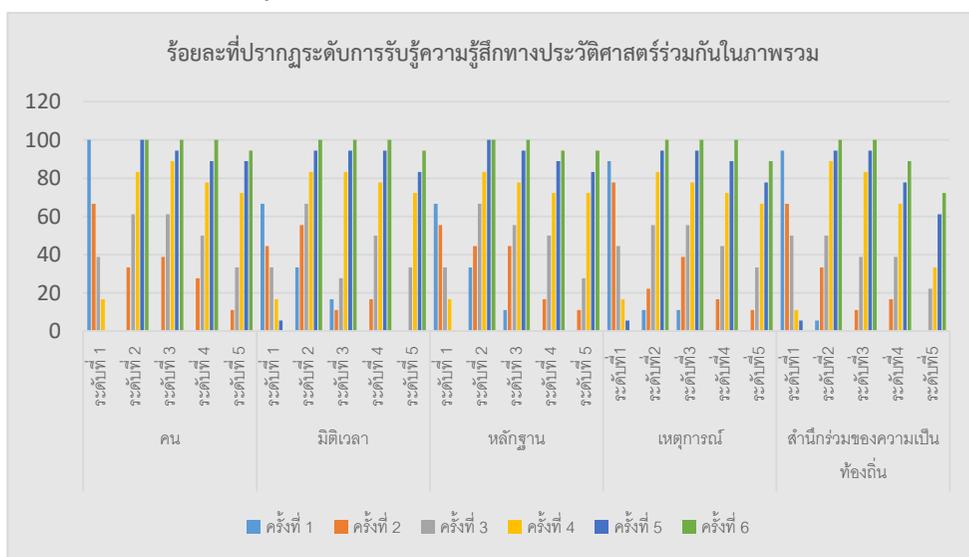
2.2 ผลการศึกษาพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีการประเมินภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินด้วยแบบบันทึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

องค์ประกอบ	ระดับการรับรู้	ร้อยละที่ปรากฏระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันในภาพรวมภายหลังจากการจัดการเรียนรู้					
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6
คน	ระดับที่ 1	100.00	66.67	38.89	16.67	0.00	0.00
	ระดับที่ 2	0.00	33.33	61.11	83.33	100.00	100.00
	ระดับที่ 3	0.00	38.89	61.11	88.89	94.44	100.00
	ระดับที่ 4	0.00	27.78	50.00	77.78	88.89	100.00
	ระดับที่ 5	0.00	11.11	33.33	72.22	88.89	94.44
มิติเวลา	ระดับที่ 1	66.67	44.44	33.33	16.67	5.56	0.00
	ระดับที่ 2	33.33	55.56	66.67	83.33	94.44	100.00
	ระดับที่ 3	16.67	11.11	27.78	83.33	94.44	100.00
	ระดับที่ 4	0.00	16.67	50.00	77.78	94.44	100.00
	ระดับที่ 5	0.00	0.00	33.33	72.22	83.33	94.44
หลักฐาน	ระดับที่ 1	66.67	55.56	33.33	16.67	0.00	0.00
	ระดับที่ 2	33.33	44.44	66.67	83.33	100.00	100.00
	ระดับที่ 3	11.11	44.44	55.56	77.78	94.44	100.00
	ระดับที่ 4	0.00	16.67	50.00	72.22	88.89	94.44
	ระดับที่ 5	0.00	11.11	27.78	72.22	83.33	94.44

องค์ประกอบ	ระดับการรับรู้	ร้อยละที่ปรากฏระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันในภาพรวมภายหลังการจัดการเรียนรู้					
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6
เหตุการณ์/ สถานที่	ระดับที่ 1	88.89	77.78	44.44	16.67	5.56	0.00
	ระดับที่ 2	11.11	22.22	55.56	83.33	94.44	100.00
	ระดับที่ 3	11.11	38.89	55.56	77.78	94.44	100.00
	ระดับที่ 4	0.00	16.67	44.44	72.22	88.89	100.00
	ระดับที่ 5	0.00	11.11	33.33	66.67	77.78	88.89
สำนึกร่วม ความของ ความเป็น ท้องถิ่น	ระดับที่ 1	94.44	66.67	50.00	11.11	5.56	0.00
	ระดับที่ 2	5.56	33.33	50.00	88.89	94.44	100.00
	ระดับที่ 3	0.00	11.11	38.89	83.33	94.44	100.00
	ระดับที่ 4	0.00	16.67	38.89	66.67	77.78	88.89
	ระดับที่ 5	0.00	0.00	22.22	33.33	61.11	72.22

จากตารางที่ 1 แสดงพัฒนาการของระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้ง 5 ระดับใน 5 องค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ของประชากรทั้ง 18 คน ซึ่งประเมินโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินทั้งหมด 6 ครั้ง จากแบบบันทึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมที่ปรากฏและไม่ปรากฏทั้ง 5 ระดับ ใน 5 องค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่าผลการประเมินพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกันในภาพรวม ภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า มีพัฒนาการที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งแสดงรายละเอียดภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงร้อยละที่ปรากฏระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันในภาพรวม

จากแผนภาพที่ 3 เมื่อพิจารณาในระดับที่ 1 คือ ระดับยังไม่เปิดรับมุมมองของท้องถิ่นในอดีต (The “Divi” Past) ซึ่งเป็นระดับที่ผู้เรียนขาดความเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ในอดีต ผู้เรียนขาดความสามารถในการรับรู้การกระทำของบุคคลในอดีต และถึงขั้นไม่รู้จักบุคคลในอดีต หรือรู้จักบุคคลแต่ไม่รู้ว่าเป็นบุคคลนั้นๆ มีความสำคัญอย่างไรต่อเหตุการณ์ในอดีต และไม่เข้าใจว่าอดีตนั้นมีความแตกต่างจากปัจจุบัน และทำให้นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตตลอดจนผลกระทบในปัจจุบันได้ ในระดับนี้พบว่าร้อยละที่ปรากฏระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันในภาพรวมภายหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละที่ปรากฏในระดับที่ลดลงจากการประเมินครั้งที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าบ่อยครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการความสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงกับตัวบุคคลในเหตุการณ์ และเปิดใจรับมุมมองของท้องถิ่นในอดีตซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน โดยมีการพัฒนาการที่สูงขึ้นขึ้นเป็นลำดับ

2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนมีความเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน	4.50	0.51	มากที่สุด	13
2. การเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละบทมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเป็นลำดับ	4.78	0.43	มากที่สุด	5
3. วิธีการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่ามีความเหมาะสมกับนักเรียน	4.78	0.43	มากที่สุด	5
4. กิจกรรมจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน บทบาทและหน้าที่ของเรียน	4.61	0.50	มากที่สุด	10
5. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่ามีความเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน	4.61	0.50	มากที่สุด	10
6. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน	4.50	0.51	มากที่สุด	13

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ความรู้สึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน	4.72	0.46	มากที่สุด	8
8. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น	4.89	0.32	มากที่สุด	1
9. การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนคิดถึงสิ่งที่ได้รับจากการเรียนและกิจกรรม	4.83	0.38	มากที่สุด	3
10. ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.50	0.51	มากที่สุด	13
11. บรรยากาศของการเรียนการสอนเอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.78	0.43	มากที่สุด	5
12. การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	4.83	0.38	มากที่สุด	3
13. สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา	4.56	0.51	มากที่สุด	12
14. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันส่งผลให้นักเรียนมีสำนึกร่วมของความเป็นท้องถิ่น	4.72	0.46	มากที่สุด	8
15. ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม	4.89	0.32	มากที่สุด	1
รวม	4.70	0.45	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.45) และพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน ประเด็นซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม และกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นซึ่งมีระดับความพึงพอใจเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.89, S.D.= 0.32) การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนคิดถึงสิ่งที่ได้รับจากการเรียนและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.83, S.D.= 0.38) และลำดับสุดท้าย เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนมีความเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.= 0.51)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้รับการรับรองว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาและออกแบบอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ สำหรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยสังเคราะห์จากหลักการ แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนประวัติศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บอกเล่า แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและลักษณะการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนใหญ่ 8 ขั้นตอนย่อย (ECCA model) คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (E: Engage in the local historical empathy) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1.1 การนำเข้าสู่การรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Introducing the local historical empathy) 1.2 กำหนดเรื่องสู่การรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Specifying to the local historical empathy) ในขั้นตอนนี้เป็นการกระตุ้นนักเรียนเข้าสูการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในอดีตสอดคล้องกับ Foster (2001) Endacott and Books (2013) และ Seixas (2013) ที่เสนอแนะว่า การเลือกเหตุการณ์ที่มีหลักฐานอย่างเพียงพอและสามารถเข้าถึงหลักฐานได้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศึกษาค้นคว้าในลำดับต่อไป นอกจากนี้ในขั้นตอนนี้ยังเชื่อมโยงไปยังลักษณะและองค์ประกอบของการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์มิติด้านการรู้คิด (Cognitive) คือ กระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจและการสร้างความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ มิติด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective) คือ การใช้จินตนาการเพื่อรับรู้ ชาบซึ่งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้มุมมองที่หลากหลายในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และ องค์ประกอบที่ 2 การศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ (Foster, 2001; Barton and Levstik, 2009; Davison, 2012; Endacott and Brooks, 2013; ศุภณัฐ พานา, 2017) ขั้นที่ 2 สร้างมโนภาพการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct image to the local historical empathy) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 2.1 รวบรวมหลักฐานเพื่อสร้างรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Collecting the evidences to the local historical empathy) 2.2 สร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากคำบอกเล่า (Producing the local historical empathy) ซึ่งจะเป็นขั้นที่นักเรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันศึกษา ค้นคว้า สืบค้น และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จำแนกหลักฐานประเภทต่าง ๆ และตรวจสอบประเมินค่าความเชื่อถือของข้อมูลหรือหลักฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ferretti et al. (2001) ที่พบว่า การแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และการสืบค้นที่ดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน นอกจากนี้ยังเป็นขั้นที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ภายนอกห้องเรียนโดยเป็นการสร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจาก

คำบอกเล่าด้วยการทำกิจกรรมพิเศษศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์จังหวัดชุมพร ซึ่งการใช้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง และลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวในประเด็นที่เลือกศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา ศิลาน้อย (2543: 3) ศึกษาเรื่องใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่า การใช้โครงงาน การสำรวจชุมชน การศึกษา นอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการส่งเสริม การสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนให้เกิดการรับรู้ มีความรู้สึก เห็นคุณค่าให้ความสนใจและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้ลงพื้นที่และได้ไปปฏิบัติการตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้หาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นพื้นฐาน ทำให้นักเรียนเข้าใจการเชื่อมโยงอดีตถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klages (1999) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง Secondary Social Studies student's Engagement with Historical Thinking and Historical Empathy as They Use Oral History Interview พบว่าการที่นักเรียนได้ศึกษาประวัติศาสตร์โดยการใช้เรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ จะทำให้ผู้เรียนอธิบายเรื่องราวประวัติศาสตร์เหล่านั้นได้อย่างมีความหมายได้ดีตามกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์กับประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าจะทำให้เข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งนำไปสู่การขยายขอบเขตของการศึกษาประวัติศาสตร์ ชั้นที่ 3 สร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (C : Construct the local historical understanding) แบ่งเป็น 2 ชั้นย่อย ได้แก่ 3.1 วิเคราะห์และตีความข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่า (Analysis and Interpretation from the evidences and oral history) 3.2 สังเคราะห์และสรุปข้อมูล เพื่อสร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Producing the local historical empathy) เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้ผานความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกกับการเรียนรู้ภายในห้องเรียนโดยนักเรียนจะได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่ จากคำบอกเล่ามาวิเคราะห์ ตีความร่วมกับหลักฐานประเภทต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร เอกสาร ต้นฉบับตัวเขียน และหนังสือในขั้นนี้สอดคล้องกับ Foster (2010); Joyce and other (2011) ที่เสนอว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลุ่มจะเป็นส่วนสำคัญในการฝึกฝนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ที่เป็นการวิเคราะห์และตีความประเด็นทางประวัติศาสตร์ก็จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันด้วยความเข้าใจซึ่งเป็นองค์ประกอบของการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ และเป็นการตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างความเชื่อในอดีตกับปัจจุบัน และขั้นที่ 4 สะท้อนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (A : After learning review the local historical empathy) แบ่งเป็น 2 ชั้นย่อย ได้แก่ 4.1 เผยแพร่ การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Presenting the local historical empathy) 4.2 สะท้อน การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Reflecting the local historical empathy) เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างแหล่งเผยแพร่โดยสร้างแหล่งเผยแพร่ผลงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำเสนอผลงานที่เกิดจากศึกษาค้นคว้าซึ่งจะเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันกับผู้อื่นและนักเรียนจะต้องทำการเขียนรายงานการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกันในแบบบันทึกการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Rae (2007) ที่พบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างเรื่องเล่าหรืออธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในมุมมองของตนเองได้อย่างชัดเจน โดยนักเรียน 8 คน ได้พัฒนาทักษะการอ่านจากการใช้เอกสารขั้นต้นในการศึกษาซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการคิดทางประวัติศาสตร์และเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของคนอื่นภายในชั้นเรียน

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ย่อย 3 ข้อ สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

2.1 ผลการเรียนรู้รายวิชา ส30261 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากมีการออกแบบเนื้อหาอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เนื้อหามีความครบถ้วนตามองค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมื่อผู้เรียนเรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หรือ ECCA Model ทั้ง 4 ขั้นตอน ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนและพัฒนาตนเองไปสู่การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของรายวิชาได้ครบถ้วน การที่ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้หลังเรียนที่สูงขึ้นยังเป็นผลมาจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่ามีกระบวนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนโดยการศึกษาแหล่งเรียนรู้ และลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิทยากรหลักฐานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ข้อมูล เหตุการณ์ สถานที่ หรือสถานการณ์ที่เป็นจริง ผลที่ได้จากการสร้างความรู้คือ ผู้เรียนมีกระบวนการในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง พร้อมกับได้ความรู้หรือผลงานสิ่งใหม่จากการสร้างสรรค์ตามกระบวนการซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (วัชรวิภา เถาเรียนดี, 2556; ทิศนา ขมมณี, 2554) เหมาะสมกับการนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (National Research Council U.S.A, 2011) สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพัชร จำปา (2558: 184-187) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงสามารถสรุปได้ว่าการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2 พัฒนาการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า ซึ่งประเมินโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ทั้ง 6 ครั้ง พบว่า ผลการประเมินระดับการพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาพรวม ทั้ง 5 ระดับ ใน 5 องค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัศึกษามีพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนและการทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าและการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะมีส่วนที่ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการในการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marino (2012) ได้ศึกษาเรื่อง Urban Space as a Primary Source: Local History and Historical Thinking in New York City โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์จากการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และทำให้ภาพของอดีตชัดเจนยิ่งขึ้นโดยการได้สนทนาหรือศึกษาอดีตจนทำให้เกิดสำนึกต่ออดีตได้ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นเตือนความทรงจำอดีตทำให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดทางประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงและลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนที่เป็นเหตุการณ์และพัฒนาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์โดยได้หลักฐานจากชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนแหล่งข้อมูลชั้นต้นซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเกี่ยวข้องระหว่างบริบททางประวัติศาสตร์และการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลเชื่อมโยงต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน และสอดคล้องกับศุภณัฐพานา (2543: ง) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic if เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนนี้มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการเปลี่ยนแปลงของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ไปในทางที่ดีขึ้น

2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม และกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอยู่ในระดับ มากที่สุด เนื่องจากเป็นรูปแบบที่นักเรียนได้มีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ได้ฝึกฝนตนเอง ได้เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และได้สร้างสรรค์ชิ้นงานอันเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าของตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์บอกเล่าสามารถบันทึกปากคำหรืออธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัยต่าง ๆ ที่ยังไม่มีกรจดบันทึกจากปัจเจกบุคคลในเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ สามารถนำมาประเมิน วิเคราะห์เพื่อศึกษาได้ การพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้พบเห็นและรับรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นตนนั้นเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เพราะมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและความหวงแหนในมรดกที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนได้ให้ไว้กับชนรุ่นหลัง (ศรีศักร วัลลิโภดม และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2557: 33-34)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยเป็น 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถลงไปยังพื้นที่จริงได้ เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ทั้งหมดโดยใช้สื่อที่เป็นคลิปสารคดี ภาพถ่ายเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดชุมพรที่จะต้องใช้ในการวิจัย การปฏิบัติการประวัติศาสตร์บอกเล่าตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีผ่านแอปพลิเคชัน (Application) ที่หลากหลายช่องทาง เช่น การโทรผ่าน Line group การสื่อสารผ่าน Messenger Facebook การประชุมออนไลน์ผ่าน Google Meet ปัจจัยจากการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่มที่ผ่านช่องทางออนไลน์ขาดความสมบูรณ์เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคของ

ช่องทางในการสื่อสารส่งผลให้ผู้เรียนในกลุ่มปานกลางและอ่อนบางคนมีพัฒนาการไปไม่ถึงทั้ง 5 ระดับของการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันใน 5 องค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า หากผู้เรียนได้ลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จริงและได้ปฏิบัติการประวัติศาสตร์บอกเล่าสัมภาษณ์บุคคลโดยไม่ผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับของจริงและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ก็จะมีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีพัฒนาการการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันไปถึงระดับ 5 ทั้ง 5 องค์ประกอบของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในการสอนประวัติศาสตร์สาขาอื่น ๆ ได้

3. จากผลการวิจัยพบว่า ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลต่อผู้เรียนตามเป้าหมายที่รูปแบบกำหนดไว้

4. จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และส่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยแหล่งเรียนรู้ศึกษาเป็นแนวการศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงพัฒนาการความเป็นมาตามลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

5. จากการจัดการเรียนรู้ ก่อนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้และใช้วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า ครูผู้สอนควรฝึกฝนสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในการเก็บข้อมูล หรือสร้างคู่มือให้กับผู้เรียนในการลงพื้นที่เอเก็บข้อมูล

6. จากการจัดการเรียนรู้พบว่า ครูผู้สอนควรชี้แจงและมอบหมายภาระงานให้ผู้เรียนอย่างชัดเจน รวมทั้งต้องให้คำปรึกษา แนะนำ และติดตามการทำงานของนักเรียนเป็นระยะเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาระดับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน

7. จากผลการจัดการเรียนรู้พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน ควรบริหารจัดการระยะเวลาของการปฏิบัติกิจกรรมให้ชัดเจน และวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้ดี เพราะมีการนำผู้เรียนออกไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่มากพอสมควร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละขั้นมีขั้นตอนย่อย และกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจมีการพัฒนาเป็นชุดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะของตนเองในการสร้างการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกันต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาระดับการรับรู้ของผู้เรียนไปจนถึงระดับการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นของผู้เรียนในระดับอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ปิยนาด บุนนาค. (2563). **ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า**. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, จาก http://www.bia.or.th/fileupload/1_ทำไมต้องประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า.
- พรรณี บัวเล็ก. (2563). **ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า**. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, จาก <https://voicelabour.org/>.
- _____. (2563). **ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า: ทฤษฎี และประสบการณ์**. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.slideshare.net/ssuser27eb42/2-58586004>.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2562). **ครั้งศตวรรษแห่งการค้นหาและเส้นทางสู่นาคตประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: อีปซี กรุ๊ป.
- ระวีวรรณ ภาคพรต และคณะ. (2554). **เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู: แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เลิศชัย ศิริชัย. (2553). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการส่งเสริมกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ใน การสัมมนาทางวิชาการประวัติศาสตร์สุราษฎร์ธานีในบริบทการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่**, วันที่ 17-19 สิงหาคม 2553, ณ ห้องประชุมพุทธทาส มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วัชรภรณ์ เล่าเรียนดี. (2556). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2563). **จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์**. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_576372.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2547). **วิธีการตรวจสอบหลักฐาน การค้นคว้าข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์**. วารสารวิชาการ, 7(2): 69-81.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2553). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ศรีศักร วัลลิโภดม และวัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ. (2557). **ประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อเด็กรักถิ่น**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- _____. (2557). **ปฏิบัติการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- ศศิพัชร จำปา. (2558). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภณัฐ พานา. (2560). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic if เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Barton, K., and Levstik, L. (2009). **Teaching history for the common good**. London: Routledge.

- Barton, K., and Levstik, L. (1991). **Young children's thinking in history**. Doctoral dissertation, London University Institute of Education.
- Davison, M. (2012). **It's is really hard being in their shoes: Developing historical empathy in secondary school students**. Doctoral dissertation, University of Auckland.
- Joyce B.R., et.al. (2011). **Models of teaching**. Boston: Pearson.
- Keith, C and Linda, L. (2010). Why Don't More History Teacher Engage Students in Interpretation. **Social Studies Today Research and Practice**, 22(2): 37.
- Marino, M.P. (2012). Urban space as a primary source: Local history and historical thinking in New York City. **Social Studies**, 3(3): 107-116.
- Seixas, P., and Peck, C. (2004). Teaching historical thinking. In Sears, A., & Wright, I. (Eds.). **Challenges and prospects for Canadian social studies**. (pp. 109-117). Vancouver: Pacific Educational Press.
- Yilmaz, K. (2007). Historical empathy and its implications for classroom practices in schools. **The History Teacher**, 40(3): 331-337.

การหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” ในภาษาจีนกลาง Blending of Mandarin Chinese “N+N” Compounds

สิริกมล สิริสัมพันธ์
Sirikamol Sirisumpan

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² Asst.Prof.Dr, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand

Corresponding author Email: sirikamol@rmail.ru.ac.th

(Received: 6 February, 2022; Revised: 10 March, 2022; Accepted: 10 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” ในภาษาจีนกลางตามแนวภาษาศาสตร์ปริทัศน์ ที่เชื่อว่าการหลอมรวมทางความหมายเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางภาษาที่ทำให้เข้าใจระบบความคิดของเจ้าของภาษาได้ ดังนั้นการอธิบายความหมายของคำประสมตามทฤษฎีการหลอมรวมทางความหมายจะทำให้ผู้เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศเข้าใจความคิดของคนจีน เข้าใจความหมายและที่มาของความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” มากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้สุ่มวิเคราะห์การหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้าง “N-N” ในพจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่ จำนวน 50 คำ โดยวิเคราะห์ประเภทการหลอมรวมและลักษณะการหลอมรวมความหมายตามแนวคิดการหลอมรวมพื้นที่ความคิดของ Fauconnier & Turner (2002) และ Benczes (2006)

ผลการวิจัยพบว่าคำประสม “N-N” ในภาษาจีนกลางที่สุ่มมาวิเคราะห์นั้น สามารถอธิบายความหมายโดยใช้ทฤษฎีการหลอมรวมทางความหมายได้ โดยพบว่าคำประสม “N-N” ดังกล่าว แสดงความหมายที่เกิดจากการหลอมรวมทางความหมายของหน่วยสร้างแบบเครือข่ายขอบเขตเดี่ยวและแบบเครือข่ายขอบเขตคู่ที่เกิดจากการถ่ายโยงระบบความคิด 3 ลักษณะ คือ การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปสรรค การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย และการหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปสรรคและนามนัย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจเกิดในพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นส่วนขยาย (หน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่ง) หรือส่วนหลัก (หน่วยสร้างนามตัวที่สอง) หรืออาจเกิดในทั้งสองส่วนหรือเกิดในพื้นที่หลอมรวมก็ได้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้เป็นเพียงแนวทางในการวิเคราะห์คำประสมตามทฤษฎีการหลอมรวมทางความหมายของคำประสม “N-N” ส่วนหนึ่งในภาษาจีนกลางเท่านั้น ทั้งนี้ อาจมีคำประสม “N-N” ที่แสดงความหมายที่เกิดจากการหลอมรวมทางความหมายในลักษณะอื่นอีก หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความหมายของคำประสมในลักษณะอื่นต่อไป

คำสำคัญ: การหลอมรวม ภาษาจีนกลาง คำประสม

Abstract

This research examined the blending of Mandarin Chinese “N-N” compounds, following the approach of cognitive linguistics according to which the semantic blending of nouns is one of the language use phenomena which reflects the conceptual of the language users. The understanding of compound blending enables the students who study Chinese as a foreign language to grasp the conception of Chinese people, the meaning and the derivation of the meaning of compounds. The research was conducted in the following technique: 50 “N-N” compounds were randomly selected from Chinese-Thai dictionaries, whose characteristic of blending and grouping the type of blending is then analyzed according to the blending theory of Fauconnier & Turner (2002) and Benczes (2006).

The research showed that the meaning of “N-N” compounds in Chinese is the result of single-scope networks and double-scope networks blending, which use three kinds of conceptual mapping: metaphor, metonymy, and metaphor together with metonymy. The mappings may occur in the former N which is the modifier or the latter N which is the head of the compounds. However, the result covered only parts of the N-N compound blending, there might be other types of blending in Chinese N-N compounds. The paper seeks to contribute to future studies on other types of compound blending.

Keywords: Blending, Mandarin Chinese, Compound

บทนำ

ภาษาจีนกลางเป็นภาษาที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาภาพที่เป็นคำโดด แต่ในปัจจุบันเนื่องจากวิวัฒนาการด้านเสียงในภาษาที่มีการลดจำนวนหน่วยเสียงลง ทำให้เกิดปรากฏการณ์คำที่มีเสียงซ้ำกันเป็นจำนวนมาก และส่งผลให้เกิดการสร้างคำโดยการเพิ่มจำนวนพยางค์หรือจำนวนหน่วยคำเข้าไปจนกลายเป็นคำประสมภาษาจีนกลางในปัจจุบันจึงมีคำที่สร้างโดยการประสมคำเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ มีนักภาษาศาสตร์จำนวนไม่น้อยที่ศึกษาคำประสมในภาษาจีนกลางโดยวิเคราะห์จากมุมมองภาษาที่แตกต่างกันไป มีนักภาษาศาสตร์บางกลุ่มมุ่งศึกษาคำประสมในแง่ของโครงสร้างคำ ได้แก่ Qian (2002) และเสาวภาคย์ วรลัคนากุล (2553) ที่ศึกษาคำประสมโดยจำแนกประเภทตามคุณสมบัติการปรากฏของหน่วยคำว่าเป็นหน่วยคำอิสระหรือไม่อิสระ และศึกษาความสัมพันธ์ทางโครงสร้างของหน่วยสร้างที่ใช้ประกอบคำ Opper & Sugar (2013) ได้วิเคราะห์คำประสมสองพยางค์ที่เป็นคำคู่กับคำโดดที่มีความหมายเดียวกันในภาษาจีนกลาง เช่น 店-商店 分-分开 เป็นต้น โดยวิเคราะห์และจำแนกประเภทตามการปรากฏของคำโดดที่คู่กันในคำประสมนั้น นักภาษาศาสตร์บางกลุ่มศึกษาคำประสมในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยสร้าง เช่น Li & Thompson (2003) ที่จำแนกประเภทของคำประสมตามความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างหน่วยคำ ส่วนการศึกษาคำประสมในแง่ของการหลอมรวมทางความหมายพบเพียงการวิจัยของ Bai & Chen (白解红与陈敏哲, 2010) ที่ศึกษาการหลอมรวมของคำประสม “X 客” ที่เป็นคำใหม่ที่ปรากฏเป็นคำศัพท์บนโลกอินเทอร์เน็ตและพบว่าความหมายของคำศัพท์ใหม่ดังกล่าวนอกจากจะเกิดจากการหลอมรวมที่เกิดขึ้นชั่วคราวจากส่วนความหมายของหน่วยคำแล้ว ยังเกิดจาก

การหลอมรวมที่มาจากเสียงของคำศัพท์ต้นทางในภาษาอังกฤษด้วย และ Wu (武楠楠, 2018) ที่ศึกษาคำประสมที่บัญญัติเพิ่มในพจนานุกรมจีน-จีน ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 7 ที่เกิดจากการประสมระหว่างหน่วยสร้างแบบ “V-N” โดยวิเคราะห์และจำแนกระดับการหลอมรวมทางความหมายของคำประสมว่าเกิดจากการเชื่อมโยงของความหมายในส่วนใดในพื้นที่ความคิดต้น

การหลอมรวมทางความหมายเป็นการศึกษาภาษาตามแนวปริชาน ที่เชื่อว่าการหลอมรวมทางความหมายเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางภาษาที่ทำให้เห็นถึงกระบวนการทางระบบความคิด (Conceptualization) ของเจ้าของภาษานั้น ๆ เนื่องจากการหลอมรวมทางความหมายเป็นผลมาจากการหลอมรวมทางระบบความคิดที่เชื่อมโยงพื้นที่ความคิด (Mental space) ที่มีความเกี่ยวข้องกัน (Relevance) ดังนั้น ผลการวิเคราะห์การหลอมรวมทางความหมาย นอกจากจะทำให้เข้าใจมโนทัศน์และการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของคนจีนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับความหมายและที่มาของความหมายของคำประสมได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตการวิเคราะห์การหลอมรวมทางความหมายของคำประสมเฉพาะในคำประสมที่เกิดจากการประสมของหน่วยสร้างเป็นหน่วยนามเพียง 2 หน่วยเท่านั้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากการประสมของหน่วยสร้างที่เป็นหน่วยนาม 2 หน่วย (N-N) ในภาษาจีนกลาง
2. เพื่อจัดกลุ่มประเภทลักษณะของการหลอมรวมทางความหมายของคำประสม N-N ที่พบในภาษาจีนกลาง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คำประสมเป็นคำที่เกิดจากการประสมของหน่วยคำมากกว่าหนึ่งหน่วย ซึ่งหน่วยคำ หมายถึง หน่วยทางภาษาที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย (朱德熙, 2010) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าคำประสมเป็นหน่วยทางภาษาที่เกิดการประสมกันของหน่วยทางความหมายมากกว่าหนึ่งหน่วย ซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีการหลอมรวม จะเห็นว่าความหมายของคำที่เกิดจากการประสมของหน่วยความหมายมากกว่าหนึ่งหน่วยนั้นเป็นผลจากการหลอมรวมทางความคิดและสะท้อนออกมาในรูปของการใช้ภาษา งานวิจัยฉบับนี้จะมุ่งเน้นศึกษาการหลอมรวมทางความหมายของคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้างที่เป็นหน่วยคำอิสระ (Free morpheme) ที่มีคุณสมบัติเป็นหน่วยนามและเป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมเพียง 2 หน่วยเท่านั้น

1. คุณสมบัติของหน่วยนามในภาษาจีนกลาง

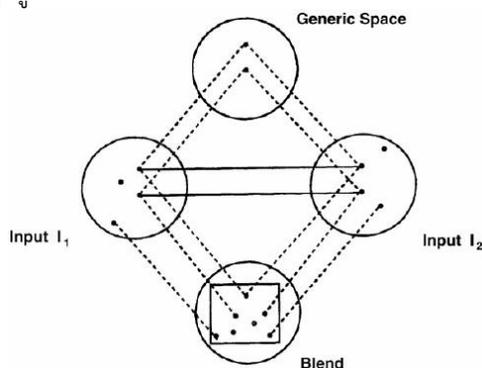
ภาษาจีนกลางเป็นภาษาที่ไม่มีการใช้ลักษณะ (Marker) ในการแสดงลักษณะเด่นทางวากยสัมพันธ์ของคำ ดังนั้นในการตัดสินประเภทคำ จึงต้องพิจารณาจากความหมาย การปรากฏในประโยคและลำดับคำในโครงสร้างประกอบกัน คำนามในที่นี้หมายถึงคำที่แสดงความหมายอ้างอิงถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม (นววรรณ พันธุเมธา, 2558) ในด้านคุณสมบัติการปรากฏ คำนามส่วนใหญ่ในภาษาจีนกลางจะสามารถใช้คำบอกจำนวนและคำจำแนกประเภท (คำลักษณนาม) มาเป็นส่วนขยายด้านหน้าได้ (王姣姣, 2014) เช่น 一张桌子 (yì zhāng zhuōzi) หนึ่งในคำจำแนกประเภท-โต๊ะ) แปลว่า โต๊ะหนึ่งตัว 一件事 (yì jiàn shì) หนึ่งในคำจำแนกประเภท-เรื่อง) แปลว่า เรื่องหนึ่งเรื่อง เป็นต้น

ส่วนในด้านโครงสร้างทั้งระดับคำ กลุ่มคำ หรือระดับประโยคนั้น เนื่องจากภาษาจีนกลางจัดอยู่ในประเภทที่มีส่วนขยายแบบแตกกิ่งไปทางซ้าย ดังนั้นส่วนขยายจะมีตำแหน่งอยู่ด้านหน้าส่วนหลัก (陈俊光, 2010) เพราะฉะนั้นในการประสมคำที่มีโครงสร้าง นาม-นาม นั้น ส่วนใหญ่หน่วยสร้างนามตัวแรกจึงเป็นหน่วยสร้างที่ทำหน้าที่ขยาย และหน่วยสร้างที่สองจะทำหน้าที่เป็นส่วนหลัก

2. ทฤษฎีการหลอมรวม

ทฤษฎีการหลอมรวม (Blending theory) เป็นการศึกษาทางด้านอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ที่ศึกษาการหลอมรวมทางความหมายจากการหลอมรวมพื้นที่ความคิด (Mental space) ในภาษา Fauconnier & Turner (2002) อธิบายว่าการหลอมรวมทางความคิดเป็นกระบวนการหลอมรวมในระบบความคิดที่เกิดขึ้นจากการหาความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ความคิด (Mental space) ซึ่งพื้นที่ความคิดประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ภายในที่สร้างขึ้นจากความรู้ฝังภาพระยะยาว (Long-term schematic knowledge) ในกระบวนการหลอมรวมมโนทัศน์จะมีพื้นที่ความคิดทั้งหมด 4 พื้นที่ คือ พื้นที่ความคิดต้น (Input space) พื้นที่ความคิดทั่วไป (Generic space) และพื้นที่ความคิดหลอมรวม (Blended space) พื้นที่ความคิดต้นคือพื้นที่ความคิดที่มีส่วนประกอบที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งมีพื้นที่ความคิดทั่วไปที่เป็นพื้นที่นามธรรมร่วมกัน ส่วนพื้นที่ความคิดหลอมรวมนั้นเป็นพื้นที่ที่เป็นผลจากการเลือกส่วนที่อยู่ในพื้นที่ความคิดต้นที่มีความเกี่ยวเนื่องกันมาเชื่อมโยงทางมโนทัศน์จนเกิดเป็นโครงสร้างความหมายใหม่ (Emergent meaning) ขึ้นมา ซึ่งความหมายใหม่นี้จะเป็นโครงสร้างความหมายชั่วคราวที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ตายตัว และไม่ปรากฏในพื้นที่ความคิดต้นเมื่ออยู่เดี่ยว ๆ

ภาพที่ 1 เป็นแผนภูมิแสดงการหลอมรวมพื้นที่ความคิดต้น 2 พื้นที่ ซึ่งมีความคิดทั่วไปร่วมกัน ความสอดคล้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลของพื้นที่ความคิดต้นแสดงความสัมพันธ์โดยเส้นทึบ ความสอดคล้องทางความหมายนั้นไม่ใช่การใช้ความหมายที่มีอยู่ในพื้นที่ความคิดทั้งหมด แต่เป็นการเลือกความหมายที่อยู่ภายในพื้นที่ความคิดเพียงบางส่วน และการหลอมรวมกันทางความหมายซึ่งแสดงความสัมพันธ์โดยเส้นประ เป็นการเกิดความหมายใหม่ที่ไม่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ความคิดต้น

ภาพที่ 1 การหลอมรวมทางความคิด (Fauconnier & Turner, 2002: 46)

Benczes (2006) ศึกษาการหลอมรวมทางความคิดตามแนวทางของ Fauconnier & Turner ได้รวบรวมและจัดประเภทของกระบวนการหลอมรวมทางความหมายเป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.1 เครือข่ายเดี่ยว (Simplex networks)

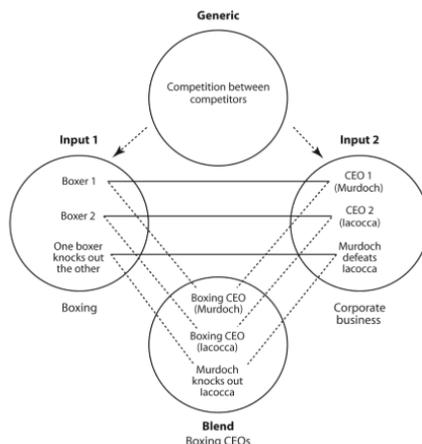
การหลอมรวมทางความคิดแบบเครือข่ายเดี่ยว คือ การหลอมรวมกันของพื้นที่ความคิดต้น 2 พื้นที่ โดยมีพื้นที่ความคิดต้นหนึ่งเป็นกรอบความคิดและพื้นที่ความคิดต้นอีกพื้นที่หนึ่งเป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับกรอบความคิดนั้น เช่น Harry is the father of Sally. แสดงความหมายหลอมรวมที่มีพื้นที่ความคิดต้นหนึ่งเป็นกรอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีพ่อและลูก และพื้นที่ความคิดต้นอีกพื้นที่หนึ่งเป็นชื่อบุคคลชี้เฉพาะ คือ Harry และ Sally พื้นที่ความคิดหลอมรวมจะแสดงความหมายถึงบุคคลชี้เฉพาะในพื้นที่ความคิดต้นนั้นที่มีสถานะครอบครัวตามกรอบที่อยู่ในพื้นที่ความคิดต้นอีกพื้นที่หนึ่ง

2.2 เครือข่ายสะท้อน (Mirror networks)

การหลอมรวมทางความคิดแบบเครือข่ายสะท้อน คือ การหลอมรวมโดยมีพื้นที่ความคิดทั่วไปที่เกิดจากกรอบความคิดเดี่ยว และมีพื้นที่ความคิดต้นที่มีความคล้ายคลึงกันมากพอที่จะเกิดการเชื่อมโยงกันได้ เช่น การใช้หน่วยศัพท์ Golden team แสดงความหมายถึงทีมฟุตบอลประเทศอังกฤษ ที่มีพื้นที่ความคิดต้นหนึ่งเป็น “การได้รับชัยชนะ” กับพื้นที่ความคิดต้น “ทีมชาติอังกฤษ” (ทีมที่ได้รับชัยชนะมาโดยตลอด)

2.3 เครือข่ายขอบเขตเดี่ยว (Single-scope networks)

การหลอมรวมทางความคิดแบบเครือข่ายขอบเขตเดี่ยว คือ การหลอมรวมที่มีพื้นที่ความคิดต้น 2 พื้นที่ที่สอดคล้องกัน โดยพื้นที่หลอมรวมจะเกิดจากโครงสร้างหนึ่งในพื้นที่ความคิดต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนจากพื้นที่ความคิดต้นส่วนต้นทางการเชื่อมโยง ในการหลอมรวมแบบเครือข่ายขอบเขตเดี่ยวนี้นี้มีรูปแบบเดียวกับแนวคิดอุปถัมภ์มนต์ทัศน์ที่มีการเชื่อมโยง มโนทัศน์ต้นทางไปหามโนทัศน์ปลายทาง ตัวอย่างการหลอมรวมแบบเครือข่ายขอบเขตเดี่ยว เช่น Murdoch knocks out Lacocca. เป็นรูปภาษาที่แสดงความหมายแบบหลอมรวมที่เกิดจากพื้นที่ความคิดต้นส่วนต้นทางเป็น “การชกมวย” และพื้นที่ความคิดต้นส่วนปลายทางเป็น “การทำธุรกิจ” โดยพื้นที่หลอมรวมมีโครงสร้างที่ถ่ายโยงมาจากพื้นที่ความคิดต้นส่วนต้นทาง แสดงความหมายหลอมรวมทางความคิดว่า “การทำธุรกิจเป็นการชกมวย” ดังนั้นในพื้นที่ความคิดหลอมรวมนั้น ผู้บริหารกิจการ “Murdoch” และ “Lacocca” ที่แข่งขันกันทางการตลาดก็เปรียบเหมือนนักมวยที่ต่อสู้กัน

ภาพที่ 2 การหลอมรวมทางความคิด Murdoch knocks out Lacocca
(Fauconnier & Turner, 2002 อ้างถึงใน Benczes, 2006)

2.4 เครือข่ายขอบเขตคู่ (Double-scope networks)

การหลอมรวมทางความคิดแบบเครือข่ายขอบเขตคู่ คือ การหลอมรวมพื้นที่ความคิดต้นที่ไม่มีพื้นที่ความคิดทั่วไปร่วมกัน และใช้พื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายปลายทางในการสร้างโครงสร้างกรอบความคิดของพื้นที่หลอมรวม ซึ่งความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลอมรวมจะมีทั้งส่วนที่เป็นพื้นที่ความคิดส่วนต้นทาง และพื้นที่ความคิดต้นส่วนปลายทาง เช่น “God, he was so mad I could see the smoke coming out of his ears.” รูปภาษาในประโยคนี้แสดงความหมายแบบหลอมรวมโดยมีพื้นที่ความคิดต้นเป็น “ของเหลวร้อนที่อยู่ในภาชนะ” กับ “คนที่โกรธ” ซึ่งมีโครงสร้างของพื้นที่หลอมรวมถ่ายโยงมาจากพื้นที่ความคิดต้นส่วนปลายทาง “คนที่โกรธ” และใช้รูปภาษาทั้งในส่วนของพื้นที่ความคิดต้นส่วนต้นทาง “ของเหลวร้อนที่อยู่ในภาชนะ” คือ smoke ที่ออกมาจากภาชนะ และรูปภาษาในส่วนของพื้นที่ความคิดต้นส่วนปลายทาง “คนที่โกรธ” คือ ears ในการแสดงความหมาย

2.5 เครือข่ายหลายขอบเขต (Multiple-scope networks)

การหลอมรวมทางความคิดแบบเครือข่ายหลายขอบเขต คือ การหลอมรวมที่มีพื้นที่ความคิดต้นมากกว่า 2 พื้นที่ เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นพื้นที่หลอมรวมที่มีโครงสร้างทางความหมายใหม่ ซึ่งอาจเกิดจากการใช้ทั้งการถ่ายโยงแบบอุปลักษณ์ มโนทัศน์และนามนัยมโนทัศน์ก็ได้ เช่น ภาพลักษณ์ของ The Grim Reaper ที่ถือเคียวและแต่งตัวคล้ายนักบวชในศาสนาคริสต์ เกิดจากการหลอมรวมของพื้นที่ความคิดต้น “วงจรชีวิตมนุษย์” กับ “วงจรการเจริญเติบโตของพืช” ที่เกิดการหลอมรวมแบบอุปลักษณ์มโนทัศน์ที่ถ่ายโยงความหมายในส่วน “ความตาย” กับ “การเก็บเกี่ยว” และการหลอมรวมความสัมพันธ์ระหว่าง “ความตาย” กับ “ศาสนาคริสต์” โดยถ่ายโยงความสัมพันธ์ส่วนหนึ่งของศาสนาคริสต์ในรูปแบบของการนามนัย คือ ใช้ชุดคลุ่มนักบวชในการเข้าถึงมโนทัศน์ของศาสนา

Benczes (2006) อธิบายเพิ่มเติมว่าการหลอมรวมความหมายที่เกิดจากพื้นฐานของการอุปลักษณ์นั้นอาจเป็นประเภทอุปลักษณ์เชิงจินตภาพ (Image metaphor) อุปลักษณ์ผังภาพความคิด (Schema metaphor) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (Conceptual metaphor) หรือแบบบุคคลาธิฐาน (Personalization) ก็ได้ และการหลอมรวมทางความคิดบนพื้นฐานของอุปลักษณ์และนามนัยที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดในส่วนที่ทำหน้าที่แสดงความหมายหลักหรือส่วนขยาย หรือเกิดทั้งในส่วนหลักและส่วนขยายในพื้นที่หลอมรวมก็ได้ หรืออาจเกิดในความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยสร้างในหน่วยประสมก็ได้

1. การอุปลักษณ์จินตภาพ (Image metaphor) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายต้นทางในส่วนของรูปร่าง ลักษณะภายนอกเท่านั้น

2. การอุปลักษณ์ผังภาพความคิด (Image-schema metaphor) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายต้นในส่วนที่เป็นการเคลื่อนที่ (motion)

3. การอุปลักษณ์มโนทัศน์ (Conceptual metaphor/one-scope network) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายต้นทางไปยังพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายปลายทางอย่างเป็นระบบ ซึ่งความหมายต้นทางจะเกิดจากกระบวนการสร้างรูปร่างจากประสบการณ์ทางร่างกายของมนุษย์ และมักจะมีความเป็นนามธรรมมากกว่าความหมายปลายทาง

4. การบุคคลาธิฐาน (Personalization) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ความคิดต้นที่มีความหมายต้นทางเกี่ยวกับมนุษย์ (ร่างกาย กริยา ลักษณะ เป็นต้น) กับพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นความหมายปลายทางที่ไม่ใช่มนุษย์

ส่วนการหลอมรวมความหมายที่มีพื้นฐานมาจากการนามนัยนั้น เช่นเดียวกับการหลอมรวมความหมายที่มีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์ คือ เป็นการหลอมรวมในเครือข่ายของพื้นที่ความคิดต้น 2 พื้นที่และหลอมรวมกันจนเกิดความหมายใหม่ในพื้นที่หลอมรวม ซึ่งการนามนัยนี้อาจเกิดในส่วนที่เป็นพื้นที่ความคิดที่ทำหน้าที่ขยาย พื้นที่ความคิดในส่วนหลักที่แสดงความหมายหลักของคำประสม หรือพื้นที่ความคิดส่วนที่ขยายและส่วนหลัก และอาจเกิดในพื้นที่ความคิดหลอมรวมหรือเกิดในความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยสร้างในคำประสมก็ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสุ่มเลือกคำประสม N-N ในพจนานุกรม จีน-ไทย ฉบับปรับปรุง (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2554) โดยสุ่มเปิดพจนานุกรมแล้วคัดเลือกเฉพาะคำที่เกิดจากการประสมระหว่างหน่วยคำอิสระที่มีคุณสมบัติเป็นหน่วยนามและเป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมกันของหน่วยสร้างเพียง 2 หน่วยเท่านั้น โดยสุ่มเลือกทั้งหมดจำนวน 50 คำ ทั้งจากคำที่ปรากฏเป็นคำรายการหลักและรายการย่อย จากนั้นวิเคราะห์คำประสม N-N โดยศึกษาความหมายของคำประสม ความหมายของหน่วยสร้างจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าว รวมถึงศึกษาความหมายและที่มาของคำจากพจนานุกรมจีน-จีนออนไลน์ (汉典) ที่จัดทำโดยรัฐบาลจีน (www.zdic.net, 2019) เมื่อทราบความหมายและที่มาของคำประสมดังกล่าวแล้ว จึงวิเคราะห์ความเกี่ยวเนื่องของความหมายระหว่างหน่วยสร้างคำประสม และความเกี่ยวเนื่องระหว่างความหมายของหน่วยสร้างกับความหมายของคำประสม วิเคราะห์การหลอมรวมทางพื้นที่ความคิดจากความเกี่ยวเนื่องและความเชื่อมโยงของหน่วยสร้างคำประสมกับความหมายของคำประสมนั้น จากนั้นจึงจำแนกประเภทการหลอมรวมทางความหมายของคำประสมในภาษาจีนกลาง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่าคำประสม N-N 50 คำจำแนกได้เป็นคำประสมที่เกิดจากการหลอมรวมทางความหมายแบบเครือข่ายขอบเขตเดียวและแบบเครือข่ายขอบเขตคู่ โดยสามารถจำแนกเป็นการหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์ การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย และการหลอมรวมโดยมีพื้นฐานมาจากทั้งการอุปลักษณ์และการนามนัย

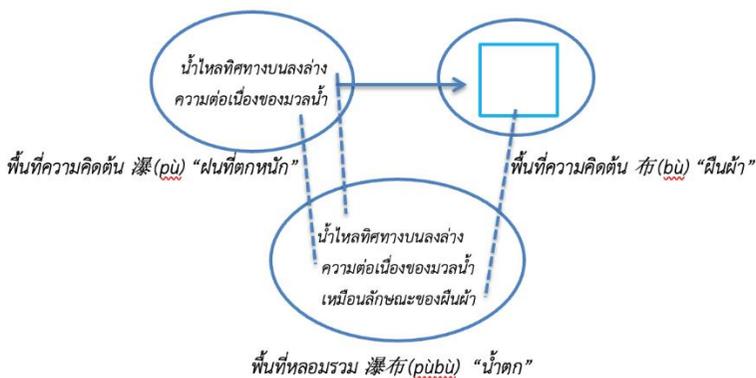
1. การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์

ในการหลอมรวมความหมายแบบอุปลักษณ์ พบการหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์จินตภาพ การอุปลักษณ์มโนทัศน์ และการบุคลาธิษฐาน ตัวอย่างเช่น

1.1 การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์จินตภาพ

1.1.1 瀑布 (pùbù น้ำตก)

คำว่า 瀑布 (pùbù) แปลว่า น้ำตก เป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมของหน่วยสร้างนาม 瀑 (pù) ที่แปลว่า ผ่นที่ตกหนัก กับหน่วยสร้างนาม 布 (bù) ที่แปลว่า ผ้า เป็นการหลอมรวมพื้นที่ความคิดต้น “ผ่นที่ตกหนัก” ในส่วนที่แสดงความหมายถึงน้ำและทิศทางการเคลื่อนที่ของน้ำจากบนลงล่างที่มีลักษณะเป็นสายน้ำที่ไหลต่อกัน มีมวลน้ำเป็นปริมาณมาก และพื้นที่ความคิดต้น “ผ้า” ที่เป็นความหมายต้นทางในส่วนที่แสดงถึงลักษณะของผืนผ้าที่กางแผ่ เป็นการเชื่อมโยงว่าน้ำตกนั้น มีลักษณะเหมือนกับผืนผ้าที่มีเนื้อผ้าเป็นมวลน้ำไหลในทิศทางบนลงล่างอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าความหมายของคำประสมได้มาจากการเชื่อมโยงความหมายของ “ผ่น” ที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญเช่นเดียวกับน้ำตก และได้ใช้การอุปลักษณ์จินตภาพในหน่วยสร้างนามที่สองเพื่อให้เห็นลักษณะของ “มวลน้ำ” นั้น

ภาพที่ 3 การหลอมรวมทางความหมายของคำว่า 瀑布 (pùbù น้ำตก)

1.1.2 丁坝 (dīngbà เชื้อนป้องกันตลิ่งรูปตัวที)

คำว่า 丁坝 (dīngbà) แปลว่า เชื้อนป้องกันตลิ่งรูปตัวที เป็นความหมายที่เกิดจากการหลอมรวมของพื้นที่ความคิดต้น 丁(dīng ผักหรือเนื้อที่หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ) กับพื้นที่ความคิดต้น 坝(bà) ที่แปลว่า เชื้อน เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ความคิดของหน่วยสร้างนามตัวแรกนั้น ไม่มีการเชื่อมโยงทางด้านความหมายที่อยู่ในพื้นที่ความคิด 丁(dīng) แต่อย่างไร แต่เป็นการใช้รูปร่างของตัวอักษรของหน่วยสร้างที่หนึ่งในการเชื่อมโยงความคิดกับหน่วยสร้างนามที่สองเท่านั้น โดยใช้พื้นที่ความคิดของหน่วยสร้างนามที่สองแสดงความหมายหลักของคำประสม

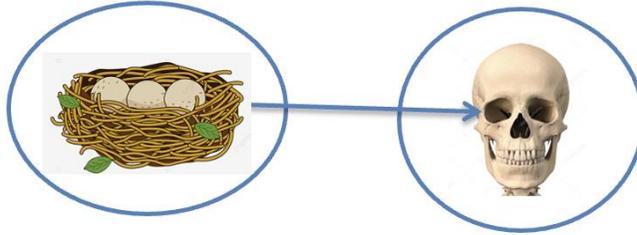
วงความหมายต้นทาง 丁(dīng)

วงความหมายปลายทาง รูปร่างของเชื้อนกันตลิ่ง

ภาพที่ 4 การเชื่อมโยงจินตภาพของรูปร่างตัวอักษร 丁 (dīng)

1.1.3 眼窝 (yǎnwō เบ้าตา)

คำว่า 眼窝 (yǎnwō) แปลว่า เบ้าตา เป็นการหลอมรวมทางความหมายของพื้นที่ความคิดต้น 眼(yǎn) ที่แปลว่า ตา กับพื้นที่ความคิดต้น 窝(wō) ที่แปลว่า รังนก ในการหลอมรวมความคิดนี้ จะมีการเชื่อมโยงพื้นที่ความคิดต้น 窝(wō) ในส่วนของรูปร่างของรังนกที่มีทรงกลมและเว้าเป็นหลุมอยู่ตรงกลาง เปรียบเสมือนเบ้าตาที่เป็นหลุมโอบเว้าเข้าไปในกระโหลก ความสัมพันธ์ทางด้านความหมายระหว่างหน่วยสร้างนามนั้นเป็นแบบ location-located คือเบ้าตานั้นมีตำแหน่งอยู่ตรงบริเวณของตานั่นเอง

วงความหมายต้นทาง 窝 (wō รังนก)

วงความหมายปลายทาง 眼 (yǎn ตา)

ภาพที่ 5 การเชื่อมโยงจินตภาพของ 窝 (wō รังนก) กับเป้าหมาย
ที่มา: Molly (2564) และ Pixelchaos (2564)

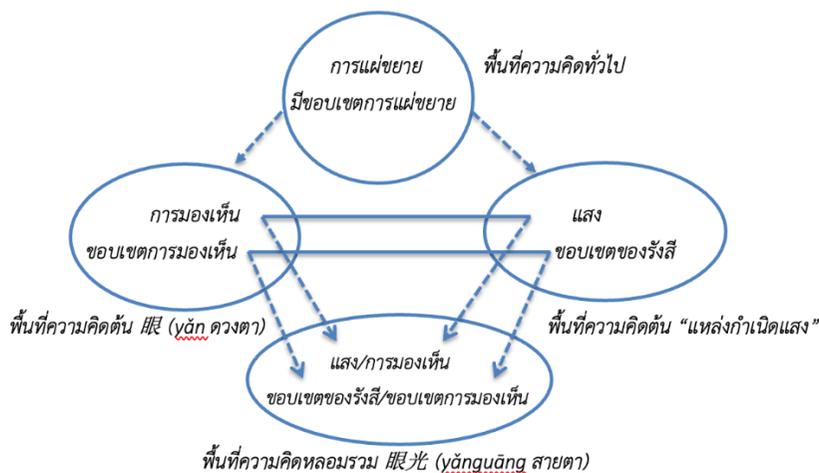
การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์ทางจินตภาพนั้น อาจเกิดในตำแหน่งของหน่วยนามตัวที่หนึ่งที่ทำหน้าที่ขยาย เช่น 丁坝 (dīngbà เชื่อกันดลิ่งรูปตัวที) หรือหน่วยนามตัวที่สองที่แสดงความหมายเป็นส่วนหลัก เช่น 瀑布 (pùbù น้ำตก) และ 眼窝 (yǎnwō เบ้าตา) ก็ได้ นอกจากนี้การใช้พื้นที่ความคิดแสดงความหมายการเชื่อมโยงในส่วนของรูปร่าง ลักษณะภายนอกแล้ว ยังมีการใช้รูปร่างของตัวอักษรจีนในการเชื่อมโยงแบบจินตภาพอีกด้วย คือในคำว่า 丁坝 (dīngbà เชื่อกันดลิ่งรูปตัวที) อีกตัวอย่างหนึ่งของการใช้รูปร่างของตัวอักษรจีนในการเชื่อมโยงความคิด ได้แก่ คำว่า 十字路口 (shízìlùkǒu ลิบ-ตัวอักษร-ถนน-ปาก) ที่แปลว่า สี่แยก หรือถ้าแปลความหมายตามตัวอักษร จะแปลว่า ปากทางรูปอักษร 十 ซึ่งคำว่า 十 (shí) แปลว่า ลิบ แต่ในคำประสมนี้ไม่มีการเชื่อมโยงถึงความหมายในพื้นที่ความคิดของ 十 (shí ลิบ) แต่อย่างใด แต่จะเกิดการเชื่อมโยงรูปร่างของตัวอักษร 十 (shí) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

1.2 การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์โน้ตศน์

การอุปลักษณ์โน้ตศน์คือรับรู้เข้าใจวงความหมายต้นทางเป็นวงความหมายปลายทาง และมีการเชื่อมโยงทางความคิดอย่างเป็นระบบ การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์โน้ตศน์นั้น อาจเกิดในส่วนของหน่วยสร้างที่เป็นส่วนขยายหรือหน่วยสร้างที่เป็นส่วนหลักก็ได้

1.2.1 眼光 (yǎnguāng สายตา)

คำว่า แปลว่า สายตา เกิดจากการประสมหน่วยสร้างนาม 眼 (yǎn) ที่แปลว่าตา กับหน่วยสร้างนาม 光 (guāng) ที่แปลว่า แสง คำประสมคำนี้เกิดจากการหลอมรวมกันทางความหมายที่มีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์โน้ตศน์พื้นที่ความคิดต้นในส่วนของ 光 (guāng แสง) ซึ่งเป็นผลจากการอุปลักษณ์โน้ตศน์วงความหมายต้นทาง “แหล่งกำเนิดแสง” กับวงความหมายปลายทาง “ดวงตา” มีการเชื่อมโยง ดวงตาเป็นแหล่งกำเนิดแสง การมองเห็นของตาเป็นแสง ขอบเขตการมองเห็นของดวงตาเป็นรังสีที่แผ่แสงออกมา ในโครงสร้างคำประสมจะใช้หน่วยสร้างนามตัวแรก (眼 yǎn ตา) แสดงความหมายปลายทางและหน่วยสร้างนามที่สอง (光 guāng แสง) แสดงวงความหมายต้นทาง

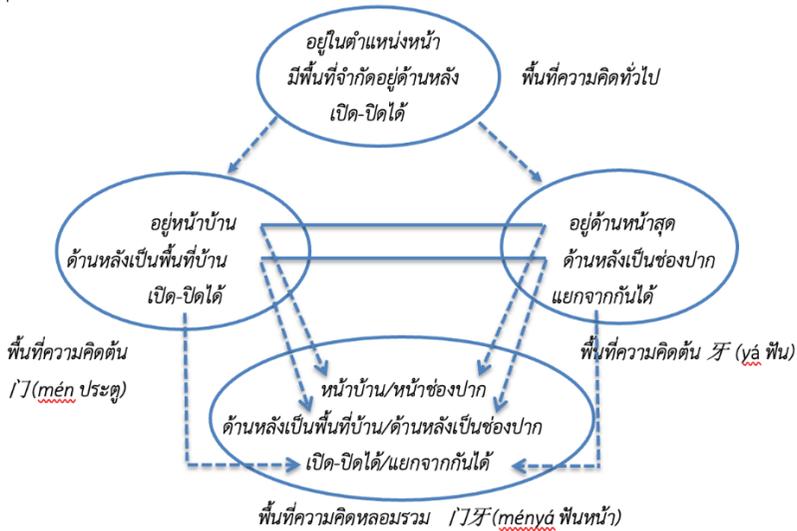

ภาพที่ 6 การหลอมรวมทางความหมายของคำว่า 眼光 (yǎnguāng สายตา)

ตามธรรมชาติแล้วแสงสว่างจะทำให้เรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน การที่เปรียบเทียบการมองเห็นกับแสงนั้นจึงแฝงความหมายถึงความสามารถในการมองเห็นคุณค่าในสรรพสิ่งได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง คำประสมคำนี้จึงมักใช้เพื่อแฝงความหมายถึงทัศนะหรือการเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ด้วย

1.2.2 门牙 (ményá ฟันหน้า)

คำว่า 门牙 (ményá) แปลว่า ฟันหน้า มีพื้นฐานจากการอุปลักษณโดยที่หน่วยสร้างนามตัวแรก 门 (mén ประตู) แสดงความหมายต้นทาง และหน่วยสร้างนามตัวที่สอง 牙 (yá ฟัน) แสดงวงความหมายปลายทาง ความหมายของคำประสมนี้เกิดจากการหลอมรวมความหมายของพื้นที่ความคิดตัน “บ้าน” ในส่วนของ 门 (mén ประตู) กับพื้นที่ความคิดตันช่องปากในส่วนของ 牙 (yá ฟัน) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากอุปลักษณมนทัศน์ ช่องปากเป็นบ้าน และ ฟันหน้าเป็นประตู ซึ่งมีพื้นที่ความคิดทั่วไปแสดงความหมายของการอยู่ในตำแหน่งด้านหน้าที่มีพื้นที่จำกัดอยู่ด้านหลัง และเป็นส่วนที่เปิด-ปิดได้ ร่วมกัน

ภาพที่ 7 การหลอมรวมทางความหมายของคำว่า 门牙 (mén yá ฟันหน้า)

ในการแสดงความหมายถึงประเภทย่อยของฟันหน้านั้น ในภาษาจีนกลางปัจจุบันยังคงพื้นฐานของการอุปลักษณณ์โนทัศน์ ฟันหน้าเป็นประตู อยู่เช่นเดิม คือ ใช้คำประสมคำว่า 正门牙 (zhèngmén yá ประตูหลัก-ฟัน) แสดงความหมายถึง ฟันหน้าที่อยู่ด้านหน้า (ฟันตัดซี่กลาง) และ 侧门牙 (cèmén yá ประตูข้าง-ฟัน) แสดงความหมายถึงฟันหน้าที่อยู่ด้านข้าง (ฟันตัดซี่ข้าง)

1.2.3 蛇足 (shé zú ของที่ไม่มีความจำเป็น)

คำว่า 蛇足 (shé zú) หมายถึง ของที่ไม่มีความจำเป็น เป็นคำประสมที่ความหมายของคำเกิดจากพื้นฐานของการอุปลักษณณ์โนทัศน์ กล่าวคือเมื่อใช้หน่วยสร้างสองหน่วย คือ 蛇 (shé) ที่แปลว่า งู กับ 足 (zú) ที่แปลว่า เท้า ประสมกันแล้ว 蛇足 (shé zú) หรือ “ตีนงู” จะร่วมกันแสดงความหมายต้นทางที่ใช้สื่อถึงความหมายปลายทาง “สิ่งที่เกินจำเป็น” ในการใช้ 蛇足 (shé zú) “ตีนงู” อุปลักษณณ์กับ “ของที่ไม่มีความจำเป็นนั้น” มีที่มาจากนิทานสุภาษิตของจีนเรื่อง 画蛇添足 (huà shé tiān zú) หรือ “เติมเท้าให้งู” ที่เล่าถึงการแข่งขันการวาดงูเพื่อชิงดื่มเหล้าในไห ซึ่งผู้วาดงูเสร็จก่อนกลับเติมเท้าให้งูเพิ่ม จึงกลับกลายเป็นผู้แพ้เสีย นิทานเรื่องนี้เป็นนิทานที่ใช้สอนถึงการกระทำในสิ่งที่เกินความจำเป็น

1.2.4 野心 (yě xīn ความทะเยอทะยาน ความมุ่งมาดปรารถนา)

คำว่า 野心 (yě xīn) แปลว่า ความทะเยอทะยาน ความมุ่งมาดปรารถนา เป็นคำประสมจากหน่วยสร้างนาม 野 (yě) ที่แปลว่า ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่ไม่ใช่มนุษย์สร้างขึ้น และหน่วยสร้างนาม 心 (xīn) ที่แปลว่า ใจ คำประสมนี้เป็นการประกอบจากหน่วยสร้างที่แสดงความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณณ์ทั้งสองหน่วยสร้าง กล่าวคือ คำว่า 野 (yě) ที่แปลว่า ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ใช้แสดงความหมายถึงทุ่งหญ้าที่กว้างใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีที่สิ้นสุด จึงใช้แสดงความหมายถึงลักษณะของจิตใจของคนที่ไม่มีความจำกัดหรือการควบคุมใด ๆ

ในหน่วยสร้างนามตัวที่สอง 心 (xīn ใจ) ก็เป็นการอุปลักษณณ์โนทัศน์ที่เชื่อมโยงความหมายที่เป็นรูปธรรมกว่า คือ ใจ ในฐานะวงความหมายต้นทาง ไปยังความหมายที่เป็นนามธรรมกว่า คือ

สภาพของจิต ในฐานะของวงความหมายปลายทาง เมื่อมีการหลอมรวมทางพื้นที่ความคิดต้น “ไม่มีขอบเขต สิ้นสุด” และ “จิต” ที่แสดงความหมายผ่านกระบวนการอุปลักษณ์โน้ตค้นแล้ว จึงเกิดเป็นความหมายของ ความทะเยอทะยาน และความมุ่งมาดปรารถนา ขึ้น

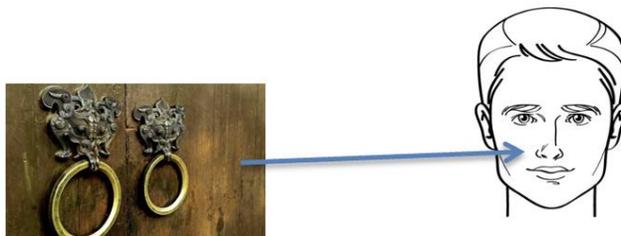
จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า การหลอมรวมความหมายที่มีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์ โน้ตค้นของคำประสม N-N ในภาษาจีนกลางนั้น อาจเกิดในตำแหน่งหน่วยสร้างนามตัวแรก เช่นในคำว่า 门牙 (ményá ฟันหน้า) หรือหน่วยสร้างนามตัวที่สอง เช่นในคำว่า 眼光 (yǎnguāng สายตา) หรือหน่วยสร้างนาม ทั้งสองตัว เช่น 野心 (yěxīn ความทะเยอทะยาน ความมุ่งมาดปรารถนา) ก็ได้ นอกจากนี้ ความหมายที่ได้จากการอุปลักษณ์โน้ตค้นนี้ยังสามารถเกิดในพื้นที่หลอมรวมได้ เช่นในคำว่า 充足 (chéngzú ของที่ไม่มีความ จำเป็น) เป็นต้น

1.3 การหลอมรวมความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการบุคลาธิฐาน

การบุคลาธิฐานคือ การอุปลักษณ์โน้ตค้นที่มีมนุษย์เป็นวงความหมายต้นทางของการอุปลักษณ์ โน้ตค้น ซึ่งอาจจะเชื่อมโยงความคิดในส่วนของส่วนของร่างกาย ลักษณะหรือการกระทำของมนุษย์ก็ได้ ในการหลอมรวมความหมายในคำประสม N-N นั้น ก็มีการใช้บุคลาธิฐานเป็นพื้นฐานในการแสดงความหมาย ของคำเช่นกัน

1.3.1 门鼻儿 (ménbí'ér ตะขอสับของประตู)

คำว่า 门鼻儿 (ménbí'ér) แปลว่า ตะขอสับของประตู เป็นคำประสมจากหน่วยสร้าง นาม 门 (mén) ที่แปลว่า ประตู กับ 鼻儿 (bí'ér) ที่แปลว่า จมูก เป็นการอุปลักษณ์โน้ตค้น บานประตูเป็นหน้าคน โดยเชื่อมโยงจมูกซึ่งเป็นส่วนที่อยู่กลางใบหน้ากับตะขอสับของประตูที่อยู่บริเวณกลางบานประตู (ตามรูป ด้านล่าง)

ภาพที่ 8 การเชื่อมโยงทางความหมายของคำว่า 门鼻儿 (ménbí'ér ตะขอสับของประตู)

ที่มา : 来源: 君山梵静 (2564) และ PRIMA'S (2564)

1.3.2 道口儿 (dàokǒu'ér ปากทาง)

คำว่า 道口儿 (dàokǒu'ér) แปลว่า ปากทาง เป็นคำที่ประสมระหว่างหน่วยสร้างนาม 道 (dào ทาง) กับ 口儿 (kǒu'ér ปาก) เป็นความหมายที่เกิดจากการอุปลักษณ์โน้ตค้น ถนนหนทางเป็น มนุษย์ โดยเชื่อมโยงปากทางกับปากซึ่งเป็นอวัยวะในส่วนที่เราทานอาหารใส่เข้าไป และเชื่อมโยงพาหนะหรือสิ่งใด ๆ ที่เคลื่อนที่ผ่านบริเวณนั้นว่าเป็นอาหาร ซึ่งความหมายต้นทางแสดงโดยหน่วยสร้างนามตัวที่สอง 口儿 (kǒu'ér ปาก) และความหมายปลายทางแสดงโดยหน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่ง 道 (dào ทาง)

2. การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานจากการนามนัย

การนามนัยเป็นการถ่ายโยงส่วนของพื้นที่ความคิดที่อยู่ในพื้นที่ความคิดเดียวกัน การนามนัยในคำประสมภาษาจีนกลางอาจเกิดในหน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่งที่ทำหน้าที่ขยาย หรือเกิดในหน่วยสร้างหน่วยที่สองที่ทำหน้าที่เป็นส่วนหลัก หรืออาจเกิดในหน่วยสร้างทั้งสองหน่วยก็ได้

2.1 火夫 (huǒfū) เจ้าหน้าที่ฝ่ายหุงหาอาหาร

คำว่า 火夫 (huǒfū) แปลว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายหุงหาอาหาร เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ควบคุมไฟในการทำอาหาร เป็นคำประสมระหว่างหน่วยสร้างนาม 火 (huǒ) ที่แปลว่า ไฟ กับหน่วยสร้างนาม 夫 (fū) ที่แปลว่า ผู้ชายที่โตแล้ว ซึ่งหน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่งจะแสดงความหมายพื้นที่ความคิดต้นโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย INSTRUMENT FOR ACTION เป็นการใช้ไฟ (INSTRUMENT) ในการเข้าถึงมโนทัศน์ในควบคุมความแรงของไฟ (ACTION) เมื่อหลอมรวมกับหน่วยสร้างนามที่สอง 夫 (fū) ผู้ชายที่โตแล้ว) แล้วก็จะแสดงความหมายถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายหุงหาอาหารที่ทำหน้าที่ควบคุมไฟ

2.2 纸烟 (zhǐyān บุหรี่)

คำว่า 纸烟 (zhǐyān) แปลว่า บุหรี่ ซึ่งหมายความถึงยาสูบแบบโบราณที่ใช้กระดาษห่อ เป็นการประสมคำระหว่างหน่วยสร้างนาม 纸 (zhǐ) ที่แปลว่ากระดาษ กับหน่วยสร้างนามตัวที่สอง 烟 (yān) ที่แปลว่า ควัน ซึ่งหน่วยสร้างนามที่สองนี้เป็นการแสดงความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย RESULT FOR INSTRUMENT คือ การเข้าสู่มโนทัศน์ของบุหรี่ยี่เป็นอุปกรณ์ (INSTRUMENT) จากควันที่เป็นผลลัพธ์ (RESULT) ของการสูบบุหรี่ เมื่อใช้หน่วยสร้าง 烟 (yān ควัน) ประสมกับหน่วยสร้าง 纸 (zhǐ กระดาษ) แล้ว ก็จะหลอมรวมเป็นพื้นที่ความคิดที่แสดงความหมายถึง บุหรี่

2.3 人烟 (rényān บ้านที่มีผู้คนอยู่อาศัย)

คำว่า 人烟 (rényān) แปลว่าบ้านที่มีผู้คนอยู่อาศัย เกิดจากการประสมระหว่างหน่วยสร้างนาม 人 (rén) ที่แปลว่า คน กับหน่วยสร้างนาม 烟 (yān) ที่แปลว่า ควัน ความหมายที่เกิดจากพื้นฐานการนามนัยเกิดขึ้นในส่วนของหน่วยนามที่สอง 烟 (yān ควัน) ที่แสดงความหมายหลักของคำประสม เป็นการเข้าถึงความหมายของการอยู่อาศัยผ่านผลลัพธ์ของการอยู่อาศัย โดยใช้การนามนัย RESULT FOR ACTION กล่าวคือ การมีชีวิตอยู่ของคนนั้นจำเป็นต้องหุงหาอาหารกิน สถานที่ที่มีควันก็หมายถึงบ้านที่มีคนประกอบอาหารอยู่ภายในบ้าน ซึ่งควันนั้นเป็นผลของการดำรงชีวิตอยู่ของคนที่อยู่ภายในบ้านนั่นเอง

3. การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานจากการอุปลักษณ์และการนามนัย

การหลอมรวมทางความหมายอาจเกิดขึ้นในลักษณะการสื่อความหมายที่ซับซ้อนโดยสื่อความหมายผ่านพื้นที่ความคิดที่มีพื้นฐานทั้งจากกระบวนการอุปลักษณ์และนามนัยก็ได้ ตัวอย่างเช่น

3.1 土棍 (tǔgùn พวกเสเพลท้องถิ่น)

คำว่า 土棍 (tǔgùn) แปลว่า พวกเสเพลท้องถิ่น เกิดจากการประสมกันระหว่างหน่วยสร้างนาม 土 (tǔ) ที่แปลว่า ดิน กับหน่วยสร้างนาม 棍 (gùn) ที่แปลว่า กระบองหรือท่อนไม้ เป็นคำประสมที่มีการแสดงความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัยในส่วนของหน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่งที่ทำหน้าที่ขยายและแสดงความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์ในหน่วยสร้างนามตัวที่สองที่แสดงความหมายหลักของคำประสม

ในหน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่ง 土 (tǔ ดิน) ใช้แสดงความหมายถึงท้องถิ่นหรือพื้นที่ เป็นการนามนัย PART FOR WHOLE โดยการใช้นดินซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นส่วนประกอบของพื้นดินเพื่อสื่อถึงพื้นที่หรือแหล่งที่อยู่

ในส่วนของหน่วยสร้างนามตัวที่สอง 棍 (gùn กระบองหรือท่อนไม้) เป็นการเชื่อมโยงความหมายวงความหมายต้น “กระบอง” กับวงความหมายปลายทาง “คนที่ไม่มีความดีหรือพวกเสเพล” ใน

ภาษาจีนเมื่อต้องการแสดงความหมายถึงความรู้จริง รู้กระจ่างแจ่มแจ้ง (แสดงความหมายในแง่บวก) จะใช้คำกริยาว่า “ทะเล” เพราะฉะนั้น กระทบซึ่งเป็นท่อนไม้ที่ไม่มีรูตรงกลาง ไม่สามารถทะเลได้ ก็เปรียบเสมือนคนที่ไม่สามารถที่จะรู้หรือสำนึกในความดีของตัวเอง คำประสมคำนี้เป็นการหลอมรวมทางความหมายที่เกิดจากพื้นฐานของการนามนัยและการอุปโลกน์ที่ความสัมพันธ์ทางความหมายของหน่วยสร้างเป็นแบบ LOCATION-LOCATED จนเกิดเป็นความหมายคำประสมของ พวกเสเพลประจำถิ่น ขึ้น

3.2 话把儿 (huàbàr เรื่องที่เป็นขี้ปากคน)

คำว่า 话把儿 (huàbàr) แปลว่า เรื่องที่เป็นขี้ปากคน เกิดจากการประสมหน่วยสร้างนาม 话 (huà) ที่แปลว่า คำพูด กับหน่วยสร้างนาม 把儿 (bàr) ที่แปลว่า ด้ามที่จับ

ในสังคมจีนนั้น เรื่องของหน้าตา (face) เป็นสิ่งที่สังคมหรือผู้อื่นเป็นผู้กำหนด (Shi, 2011) เพราะฉะนั้นสถานะของบุคคล (identity) ของคน ๆ หนึ่งนั้น ก็จะถูกกำหนดโดยคนในสังคมเช่นเดียวกัน สำหรับคนจีน คำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ในการใช้คำประสม 话把儿 (huàbàr เรื่องที่เป็นขี้ปากคน) ก็สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมนี้ กล่าวคือ หน่วยสร้างนามที่สอง 把儿 (bàr) ที่แสดงความหมายหลักของคำ เป็นการแสดงความหมายผ่านกระบวนการนามนัย INSTRUMENT FOR ACTION คือ ด้ามจับเป็นพื้นที่ความคิดที่นำเข้าสู่ความคิดของการกระทำ “จับ” จากนั้นจะเชื่อมโยงความหมายด้วยกระบวนการอุปโลกน์มโนทัศน์ GRASPING IS CONTROLLING (การจับเป็นการควบคุม) เมื่อนำพื้นที่ความคิดต้น “คำพูด” กับ “การควบคุม” มาหลอมรวมกันทางพื้นที่ความคิดแล้ว จะเกิดเป็นความหมาย “เรื่องที่เป็นขี้ปากคน” ซึ่งแฝงความหมายถึง ผลกระทบของ “เรื่องที่เป็นขี้ปากคน” ที่มีต่อคนที่ถูกนิยามว่าร้ายและจะมีผลต่อการดำรงชีวิตของคนๆ นั้นในสังคมต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายของหน่วยสร้างและความหมายของคำประสม N-N ทั้ง 50 คำในภาษาจีนกลางพบว่าความหมายของคำประสมดังกล่าวสามารถใช้ทฤษฎีการหลอมรวมทางความคิดมาอธิบายการสร้างความหมายหรือที่มาของความหมายได้ทั้งสิ้น (ดูภาคผนวก) และสรุปผลได้ว่าความหมายของคำประสมนั้นเกิดจากการหลอมรวมทางความคิดซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ที่สะท้อนออกมาทางการใช้ภาษา จากผลการวิเคราะห์พบว่าความหมายของคำประสม N-N ในภาษาจีนกลางเป็นผลจากการหลอมรวมทางความคิดเครือข่ายขอบเขตเดียวที่เป็นการใช้กรอบโครงสร้างความหมายจากหนึ่งในพื้นที่ความคิดต้นในการแสดงความหมายหลอมรวมและเครือข่ายขอบเขตคู่ที่ใช้โครงสร้างความหมายจากพื้นที่ความคิดต้นทั้งสองพื้นที่ในการแสดงความหมายหลอมรวม และการหลอมรวมทางความหมายที่พบในคำประสม N-N ทั้ง 50 คำสามารถจำแนกประเภทการหลอมรวมตามกระบวนการถ่ายทอดทางความคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งความหมายใน 3 ลักษณะ คือ การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปโลกน์ (อุปโลกน์จินตภาพ อุปโลกน์มโนทัศน์และบุคลาธิษฐาน) การหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย และการหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปโลกน์และนามนัย ซึ่งกระบวนการถ่ายทอดทางความคิดดังกล่าวอาจเกิดในพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นส่วนขยาย (หน่วยสร้างนามตัวที่หนึ่ง) หรือพื้นที่ความคิดต้นที่เป็นส่วนหลัก (หน่วยสร้างนามตัวที่สอง) หรืออาจเกิดในพื้นที่ความคิดต้นทั้งสองส่วนหรือเกิดในพื้นที่หลอมรวมก็ได้

ผลการวิจัยการหลอมรวมทางความหมายของคำประสม N-N ที่น่าสนใจและถือว่าเป็นลักษณะเด่นของภาษาจีนที่มีพื้นฐานรูปภาษาเขียนเป็นตัวอักษรรูปภาพคือ ลักษณะการหลอมรวมทางความคิดในภาษาจีนกลางที่

มีการเชื่อมโยงทางความคิดในลักษณะของการอุปโลกน์จินตภาพ ที่นอกจากจะมีการหลอมรวมพื้นที่ความคิดในแง่ของความหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ความคิดแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงในส่วนของรูปร่างหรือรูปลักษณะของตัวอักษรในการหลอมรวมทางความคิดด้วย

ในการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ หากผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาของความหมายของคำศัพท์ รวมถึงทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับกระบวนการคิด การเชื่อมโยงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนได้ ก็จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และจดจำความหมายของคำศัพท์ และใช้คำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงสามารถคิดเชื่อมโยงที่มาเพื่อวิเคราะห์ที่มาของคำศัพท์ใหม่อื่น ๆ ได้ด้วยตนเองได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์การหลอมรวมทางความหมายของคำประสม N-N ที่สุ่มเลือกมาเพียง 50 คำเท่านั้น ทั้งนี้ ในภาษาจีนยังมีคำประสมที่เกิดจากหน่วยสร้างที่หลากหลาย ได้แก่ V-N V-V เป็นต้น หวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ และเป็นแนวทางในการศึกษาการหลอมรวมความหมายของคำประสมในภาษาจีนกลางอื่น ๆ ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- เธียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2554). *พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- นาวรรณ พันธุเมธา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวภาคย์ วรลัคนากุล. (2553). *หลักภาษาจีนสมัยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- 白解红与陈敏哲. (2010). 汉语网络词语的在线意义建构研究—以“x客”为例. *外语学刊*, 2(153): 25-30.
- 陈俊光. (2010). *篇章分析与教学应用*. 台北: 新学林.
- 钱乃荣. (2002). *现代汉语概论*. 台北: 师大书苑.
- 王姣姣. (2014). *N+N 复合名词的意义建构探究—关联理论视角*. 硕士学位论文, 青岛: 中国海洋大学.
- 武楠楠. (2018). *《现代汉语词典》第7版新增 vn 式词语概念整合研究*. 文学硕士学位论文, 河北大学.
- 朱德熙. (2010). *语法分析讲稿*. 袁毓林整理注释. 2014. 3 重印) 北京: 商务印书馆.
- Benczes, R. (2006). *Creative Compounding in English*. Amsterdam: John Benjamins Publisher.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
- Li, C. N., & Thompson, S. (2003). *Mandarin Chinese a functional reference grammar*. Taipei: The Crane Publishing.
- Opper, Michael and Alexander Sugar. (June 22, 2013). *Truncation and headedness in Chinese compounding: a dictionary-based study*. North American Conference on Chinese Linguistics – 25. Ann Arbor, MI. Paper to appear in conference proceedings. *Digital version available online, cited by other researchers.*
- Shi, X. (2011). The impact of face on Chinese students' simulated negotiation practices with Americans. *Language and Intercultural Communication*, 11(1): 26-40.

汉典（未标明日期）。搜索于 2019-4, www.zdic.net.

Molly. (2564). รังนกที่สวยงามด้วยกิ่งไม้แห้งและภาพตัดปะ รูป PNG และภาพ. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก https://th.pngtree.com/freepng/beautiful-birds-nest-with-dry-branches-and-leaves-clipart_5861823.html

Pixelchaos. (2564). "กระโหลกมนุษย์วิวด้านหน้า". สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก <https://th.depositphotos.com/25636929/stock-photo-human-skull-front-view.html>

来源: 君山梵静. (2564). 随处可见的门鼻—铺首, 谈谈中国传统镇宅、辟邪文化思想? สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก <https://www.163.com/dy/article/G1R1P2DT0543L395.html>

PRIMA'S. (2564). เทคนิคการเลือกทรงผมของผู้ชายให้เข้ากับรูปหน้า. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก <https://www.hairsmithclinic.com/2021/07/13/hair-styling-for-men/>

ภาคผนวก

คำประสมที่ความหมายเกิดจากการหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์

1. 瀑布 (pùbù) ผนที่ตกหนัก-ผ้า) น้ำตก
2. 鞭炮 (biānpào) แส้-ปืนใหญ่) ประทัด
3. 冰床 (bīngchuáng) น้ำแข็ง-เตียง) แคร่เลื่อนน้ำแข็ง
4. 冰片 (bīngpiàn) น้ำแข็ง-แผ่น) การบูร
5. 丁坝 (dīngbà) เนื้อหรือผักที่หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ-เชื่อม) เชื่อมป้องกันตลิ่งรูปตัวที
6. 熊猫 (xióngmāo) หมี-แมว) หมีแพนด้า
7. 鸡公车 (jīgōngchē) ไก่โต้ง-รถ) รถลากล้อเดียว
8. 金莲儿 (jīnliánr) ทอง-ดอกบัว) เท้าของสตรีในสมัยโบราณที่ได้ผ่านการหุ้มเท้า
9. 孔道 (kǒngdào) รู-ทาง) ช่องแคบผ่านภูเขา
10. 秋波 (qiūbō) ฤดูใบไม้ร่วง-คลื่น) ตาของสาวสวย ตาหวานหยาดเอี่ยม
11. 星河 (xīnghé) ดาว-แม่น้ำ) ทางช้างเผือก
12. 眼窝 (yǎnwō) ตา-รังนก) เบ้าตา
13. 本地 (běndì) ราก-ดิน) ท้องถิ่นนี้
14. 眼光 (yǎnguāng) ตา-แสง) สายตา
15. 池座 (chízuò) สระน้ำ-ที่นั่ง) ที่นั่งตรงกลางเวทีแสดงละคร
16. 果腹 (guǒfù) ผล-ท้อง) อิ่มท้อง
17. 花酒 (huājiǔ) ดอกไม้-เหล้า) เหล้าที่ดื่มกันในสำนักนางโลม
18. 脚本 (jiǎoběn) เท้า-ราก) บทละคร บทหนัง
19. 门鼻儿 (ménbí) ประตู-จมูก) ตะขอสับของประตู
20. 道口儿 (dàokǒur) ทาง-ปาก) ปากทาง
21. 门牙 (ményá) ประตู-ฟัน) ฟันหน้า
22. 貔貅 (píhǔ) ปีศาจ-เสือ) ทหารที่อาจจ้าวหาญ
23. 虎将 (hǔjiàng) เสือ-นายพล) ทหารผู้วีรอาจหาญ

24. 舌战 (shézhàn ลิ่น-สงคราม) ได้คารม
  25. 蛇足 (shézhú งู-เท้า) สิ่งที่เกิดความจำเป็น
  26. 天庭 (tiāntíng ท้องฟ้า-ลานหน้าบ้าน) กลางแสงหน้า
  27. 头天 (tóutiān หัว-ท้องฟ้า) วันแรก
  28. 窝家 (wōjiā รังนก-บ้าน) บ้านหรือบุคคลที่เก็บซ่อนของโจร
  29. 窝心 (wōxīn รังนก-ใจ) จิตใจที่คับแคบ
  30. 子宫 (zǐgōng เด็กผู้ชาย-วัง) มดลูก
  31. 书眉 (shūméi หนังสือ-ขนตา) มุมส่วนบนของหน้าหนังสือ
  32. 脾胃 (píwèi ม้าม-กระเพาะ) รสนิยม
  33. 野心 (yěxīn ที่เกิดตามธรรมชาติ-ใจ) ความทะเยอทะยาน ความมุ่งมาดปรารถนา
  34. 光棍儿 (guānggùn เปล่า-ไม้พลอง) ชายโสด
- คำประสมที่ความหมายเกิดจากการหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการนามนัย
35. 火夫 (huǒfū ไฟ-ผู้ชาย) เจ้าหน้าที่ฝ่ายหุงหาอาหาร
  36. 火狐 (huǒhú ไฟ-หมาจิ้งจอก) หมาจิ้งจอกสีแดง
  37. 火眼 (huǒyǎn ไฟ-ตา) โรคตาแดง
  38. 家口 (jiākǒu บ้าน-ปาก) จำนวนคนในครอบครัว
  39. 脚行 (jiǎoxíng เท้า-สายอาชีพ) กรรมกรขนถ่ายสินค้า
  40. 口气 (kǒuqì ปาก-อากาศธาตุ) น้ำเสียง
  41. 乳名 (rǔmíng เต้านม-ชื่อ) ชื่อเล่นตอนเด็ก ๆ
  42. 身世 (shēnshì ร่างกาย-โลก) ชีวิต (ผ่านเหตุการณ์อย่างโชกโชนและเป็นเวลานาน)
  43. 纸烟 (zhǐyān กระดาษ-ควัน) บุหรี่
  44. 人烟 (rényān คน-ควัน) บ้านที่มีผู้คนอยู่อาศัย
  45. 宫刑 (gōngxíng วัง-การลงโทษ) การลงโทษตัดอวัยวะสืบพันธุ์ในสมัยโบราณ
- คำประสมที่ความหมายเกิดจากการหลอมรวมทางความหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการอุปลักษณ์

และนามนัย

46. 话把儿 (huàbàr คำพูด-ด้าม) เรื่องที่เป็นขี้ปากคน
47. 土棍 (tǔgùn ดิน-ไม้พลอง) พวกเสเพลท้องถิ่น
48. 墨吏 (mòlì หมึก-ขุนนาง) ขุนนางที่คอร์รัปชัน
49. 泥古 (nígǔ ดินเหนียว-โบราณ) เกรงครัดในกรอบประเพณีโบราณ
50. 菜色 (càisè ผัก-สี) สีหน้าที่อดอยาก ต้องกินแต่ผัก

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน
วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
The Development of Creative Problem Solving Ability
Using Scenario-Based Learning in Geography of Grade 9 Students,
The College of Dramatic Arts

ปิยะบุตร ถิ่นถา
Piyabut Thinthra

อาจารย์ ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Lecture, Department of General Education, The College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute
Corresponding author Email: Piyabut768@gmail.com

(Received: 7 January, 2022; Revised: 17 February, 2022; Accepted: 10 May, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉาก ทัศน์เป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมี ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.61) 2) ความสามารถในการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.58)

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ฉากทัศน์ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study students' creative problem-solving ability 2) to study creative problem-solving ability development in Geography of students and 3) to study students' satisfaction with learning management using scenario-based learning.

This research sample consisted of 40 students in Grade 9 at The College of Dramatic Arts during the second semester of the 2020 academic year by simple purposive sampling. The research instruments were 12 lesson plans, creative problem-solving ability tests, and questionnaires for satisfaction with learning management using scenario-based learning. The data were analyzed by mean and standard deviation. The findings showed that 1) the level of creative problem-solving ability of students at The College of Dramatic Arts was at a good level, 2) the development of the creative problem-solving ability of students during learning management was at high scores, and 3) the level of satisfaction towards learning management using scenario-based learning of students was at the high level.

Keywords : creative problem solving ability, learning management using scenario-based learning, scenario, creative problem solving ability development

บทนำ

สังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ (The globalization) อันเป็นสังคมไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางการศึกษาไปทั่วโลก วิทยาการทางการศึกษา (Educational science) และการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถูกประดิษฐ์ขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ สร้างความท้าทายต่อประชาคมโลกให้เดินหนอย่างมั่นคงสู่ความยั่งยืน การศึกษาถือเป็นพลังอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสังคม สังคมศึกษา (Social studies) เป็นวิชาที่สร้างขึ้นมาสอดรับกับสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดย ชรินทร์ มั่งคั่ง (2551: 1); วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 11); วิภาพรรณ พินลาและวิภาดา พินลา (2561: 7) และอังคณา ตุงคะสมิต (2560: 3) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า วิชาสังคมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพแก่สังคม โดยเป้าหมายสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียนคือ ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข

ภูมิศาสตร์ถือเป็นวิชาที่สำคัญในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยพวงเพชร ธนสิน (2555: 1-2) ได้อธิบายว่าภูมิศาสตร์เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่บนพื้นโลก หรือปรากฏการณ์ที่เกิดบนพื้นที่ ณ ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง เช่น การกระจายตัวของสิ่งมีชีวิตบนโลก รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นต้น โดยการศึกษาทางภูมิศาสตร์จะเป็นการศึกษาที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ อย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่ออธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์คาดการณ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ปัจจุบันการศึกษาทางภูมิศาสตร์สมัยใหม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นหลัก 5 ประเด็น ประกอบไปด้วย ทำเลที่ตั้ง (Location) สถานที่ (Place) การเคลื่อนที่ (Movement) ภูมิภาค (Region) และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโลก (Human-Earth Relationships) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2560: 2) อธิบายว่า ปัจจุบันประเทศไทยและพื้นที่ต่าง ๆ ของโลกเกิดภาวะวิกฤตด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบอย่างรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้นกระแสโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของวิทยาการและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มีมากขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างที่ยั่งยืน ซึ่งการเรียนรู้เพียงสาระสำคัญของวิชาภูมิศาสตร์

ไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และบางครั้งเกิดขึ้น โดยคาดการณ์ไม่ได้ ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะ กระบวนการและความสามารถทางภูมิศาสตร์ ภูมิศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ทำให้รู้และเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทัน ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถใช้ทักษะ กระบวนการ ความสามารถทางภูมิศาสตร์และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามสาเหตุและปัจจัย อันจะนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

ภาคการศึกษาไทยมีหลักการสำคัญที่จะให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะได้กำหนด ความสามารถในการคิด เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551: 7) ได้เสนอว่า ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสุวิทย์ มูลคำ (2554) กล่าวว่า การพัฒนาการคิดมีความสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ เพราะการคิดเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างสติปัญญา ช่วยให้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและพัฒนาความก้าวหน้าทั้งด้านการศึกษาการประกอบอาชีพ และการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เฉกเช่นกับประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556: 6) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการคิด มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กและเยาวชน เพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นความสามารถหรือทักษะที่สำคัญของพลเมืองโลกที่สังคมควรจัดให้แก่ผู้เรียน จะเห็นได้จากการที่อาร์ พันธ์มณี (2557: 2) อธิบายว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่มีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหา พัฒนา และดัดศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชาชาติออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น ซึ่ง Mitchell and Kowalik (1999: 4) และ Treffinger, Isaksen & Dorval (2006: 20) ได้อธิบายว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นวิธีการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยอาศัยการจินตนาการและการไตร่ตรองอย่างละเอียด โดยผลการคิดแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติ โดย Treffinger, Isaksen & Dorval (2005: 43) อธิบายเพิ่มเติมว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทำให้บุคคลสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม รวมถึงระดับองค์การที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถบูรณาการเพื่อให้เข้ากับกิจกรรมขององค์การต่าง ๆ ได้เป็นแนวทางใหม่ เป็นเครื่องมือสร้างความแตกต่างระหว่างองค์การได้อย่างแท้จริง สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตและการทำงานได้อย่างยาวนาน

ที่ผ่านมา การจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์มักจะเน้นการบรรยาย ขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หลายท่านทำให้ได้มุมมองและข้อคิดเห็นที่ตรงกันว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในวิชาภูมิศาสตร์ ผู้เรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญและความสนใจเท่าที่ควร การเรียนการสอนที่เน้นเรียนรู้ผ่านการทำแบบฝึกหัดเป็นประจำ ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้เผชิญหน้ากับปัญหาที่ก่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ยิ่งขาดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางวิทยาลัยนาฏศิลป์พยายามผลักดัน เสริมสร้าง

และพัฒนาาโดยตลอด ภูมิศาสตร์ยังคงเป็นสิ่งไกลตัวในมุมมองของผู้เรียนและถูกมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง ทำให้การจัดการเรียนการสอนภูมิศาสตร์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายเท่าที่ควรจะเป็น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ พบว่า มีหลายแนวคิด หลายทฤษฎี หลายรูปแบบการสอน และหลายเทคนิคการสอนที่สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในวิชาภูมิศาสตร์ได้ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่เน้นการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย ปัญญาและจิตใจ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวทางจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญและการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง โดย CommLab India Bloggers (2019) อธิบายว่า การเรียนรู้ใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นวิธีการสอนหรือฝึกทักษะโดยใช้บริบทเสมือนจริงแบบโต้ตอบและอิงตามปัญหา เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจบริบทของปัญหาและสามารถแก้ปัญหาจากสภาพจริง โดยการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาและประสบการณ์เดิมและความสามารถการแก้ปัญหา เพื่อแก้ปัญหาในโลกความเป็นจริง ซึ่ง Gudugunti (2020) กล่าวว่า การเรียนรู้ใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนั้นผู้เรียนจะเผชิญกับปัญหาในรูปแบบของสถานการณ์จำลองและได้รับโอกาสในการคิดและแก้ปัญหา ผ่านการลองผิดลองถูก แม้ว่าผู้เรียนจะตัดสินใจผิดพลาด ผู้สอนก็จะให้คำแนะนำและแสดงวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ อลิษา เมืองผุด (2562: 11-12) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ตามสถานการณ์เป็นฐาน (Scenario-Based Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันมากกว่าการเรียนรู้บนพื้นฐานทฤษฎี หรือความขาดแคลนของโอกาสในโลกแห่งความจริงเพื่อการเรียนรู้อย่างน้อยแทนบางส่วน สำหรับประสบการณ์จริงของโลก โดย สุดคนึง นฤพนธ์จรกุล (2562: 19) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้โดยใช้ฉากสถานการณ์เป็นฐานจะมีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเองในการแก้ไขสถานการณ์ รวมทั้งเรียนรู้จากผลป้อนกลับเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตตัวแปรของการวิจัย
ตัวแปรต้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

ตัวแปรตาม ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

2. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนการสอน คือ เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ วิชาภูมิศาสตร์ ประกอบไปด้วยเรื่อง 1) รู้ทันภัยแผ่นดินไหว 2) รู้ทันภัยสึนามิ 3) รู้ทันภัยภูเขาไฟปะทุ 4) รู้ทันอุทกภัย 5) รู้ทันवादภัย 6) รู้ทันภัยไฟป่า 7) รู้ทันโรคภัย 8) ปัญหาทรัพยากรดิน 9) ปัญหาทรัพยากรน้ำ 10) ปัญหาป่าไม้และสัตว์ป่า 11) คลื่นอากาศร้อน 12) อากาศหนาวจัดรุนแรง

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 280 คน
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน โดยได้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นห้องที่ผู้วิจัยทำการสอนและจัดนักเรียนแบบละความสามารถ

4. ขอบเขตสถานที่

วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ จำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 คาบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จาก InSync Training (2019); Gutierrez (2015); Cristescu (2018); กมลชนก สกนธวัฒน์ (2563: 39); วรากร ศิริสิทธิ์ (2563: 88); สุดคณิง นฤพนธ์จิรกุล (2561: 202) และอลิษา เมืองผุด (2562: 44-45) ได้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1) กำหนดเป้าหมาย รู้ทันปัญหา 2) ฟันฝ่าสถานการณ์ปัญหา 3) ซินชมผลงานแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ทบทวนฉากทัศน์และนำความรู้ไปใช้ แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.40 – 4.82 ซึ่งอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

1.2 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นแบบวัดชนิดอัตนัย แผนการจัดการเรียนรู้ละ 1 ข้อ จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยมีการปรับเกณฑ์การให้คะแนนทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ของรุจิราพร รามศิริ (2556: 452 - 453) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในแบบวัดฯ ประกอบไปด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5 ด้าน คือ การค้นพบความจริง การค้นพบสถานการณ์ปัญหาเชิงสังคม การค้นพบแนวคิด การค้นพบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ความรู้ โดยแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.23 - 0.40 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85

1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า

ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 280 คน
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน โดยได้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นห้องที่ผู้วิจัยทำการสอนและจัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการทดลอง ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้
3.1 ดำเนินการสร้างเครื่องมือประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

3.2 ทำการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

3.3 จัดการเรียนการสอนโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยตนเองในชั้นเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้ จำนวน 12 แผน จำนวน 12 คาบ

3.4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มาทำการรวบรวมและสรุป เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และแปลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีเกณฑ์กำหนดค่าคะแนนโดยใช้รูปแบบของรูบริกซ์ (Scoring Rubrics) ปรับปรุงจาก สมศักดิ์ ภูวิภาดารรรณ (2545: 138) ผลที่ได้จากการตอบแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถแปลผลได้ดังนี้ (Best, 1986: 182)

4.50 - 5.00 หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก

3.50 - 4.49 หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับดี

2.50 - 3.49 หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้

1.50 - 2.49 หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีการกำหนดค่าคะแนนโดยปรับปรุงจาก กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์ (2543: 63) ดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ท.	แผนการจัดการ การเรียนรู้		ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
			การ ค้นพบ ความจริง	การค้นพบ สถานการณ์ ปัญหาเชิง สังคม	การ ค้นพบ แนวคิด	การค้นพบ วิธีการ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	การ สร้างสรรค์ ความรู้	
8	ปัญหา	$\bar{X}$	3.90	4.60	4.70	4.40	4.50	
	ทรัพยากรดิน	S.D.	0.74	0.52	0.48	0.52	0.53	
9	ปัญหา	$\bar{X}$	4.30	4.40	4.50	4.40	4.60	
	ทรัพยากรน้ำ	S.D.	0.48	0.52	0.53	0.52	0.52	
10	ปัญหาป่าไม้	$\bar{X}$	4.60	4.70	4.50	4.50	4.50	
	และสัตว์ป่า	S.D.	0.52	0.48	0.53	0.53	0.53	
11	คลื่นอากาศ	$\bar{X}$	4.70	4.30	4.80	4.70	4.60	
	ร้อน	S.D.	0.48	0.67	0.42	0.48	0.52	
12	อากาศหนาว	$\bar{X}$	4.70	5.00	4.60	4.60	4.40	
	จัดรุนแรง	S.D.	0.48	0.00	0.52	0.52	0.70	
$\bar{X}$			3.52	3.70	3.77	3.68	3.65	3.66
S.D.			0.62	0.56	0.62	0.65	0.62	0.61
แปลผล			ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า การค้นพบแนวคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงสุด อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 รองลงมา คือ การค้นพบสถานการณ์ปัญหาเชิงสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ต่อมา คือ การค้นพบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ต่อมา คือ การสร้างสรรค์ความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 และการค้นพบความจริง มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน

พัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในทุกแผนการจัดการเรียนเรียนรู้ โดยมีผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน

การวัดครั้งที่	แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.
1	รู้ทันภัยแผ่นดินไหว	2.00	0.78
2	รู้ทันภัยสึนามิ	2.32	0.70
3	รู้ทันภัยภูเขาไฟปะทุ	2.62	0.67
4	รู้ทันอุทกภัย	3.04	0.73
5	รู้ทันวาตภัย	3.56	0.67
6	รู้ทันภัยไฟป่า	3.66	0.63
7	รู้ทันโรคร้าย	4.06	0.61
8	ปัญหาทรัพยากรดิน	4.42	0.56
9	ปัญหาทรัพยากรน้ำ	4.44	0.51
10	ปัญหาป่าไม้และสัตว์ป่า	4.56	0.52
11	คลื่นอากาศร้อน	4.62	0.52
12	อากาศหนาวจัดรุนแรง	4.66	0.44

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน จากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า การวัดครั้งที่ 1 เรื่อง รู้ทันภัยแผ่นดินไหว มีค่าเฉลี่ย 2.00 การวัดครั้งที่ 2 เรื่อง รู้ทันภัยสึนามิ มีค่าเฉลี่ย 2.32 การวัดครั้งที่ 3 เรื่อง รู้ทันภัยภูเขาไฟปะทุ มีค่าเฉลี่ย 2.62 การวัดครั้งที่ 4 เรื่อง รู้ทันอุทกภัย มีค่าเฉลี่ย 3.04 การวัดครั้งที่ 5 เรื่อง รู้ทันวาตภัย มีค่าเฉลี่ย 3.56 การวัดครั้งที่ 6 เรื่อง รู้ทันภัยไฟป่า มีค่าเฉลี่ย 3.66 การวัดครั้งที่ 7 เรื่อง รู้ทันโรคร้าย มีค่าเฉลี่ย 4.06 การวัดครั้งที่ 8 เรื่อง ปัญหาทรัพยากรดิน มีค่าเฉลี่ย 4.42 การวัดครั้งที่ 9 เรื่อง ปัญหาทรัพยากรน้ำ มีค่าเฉลี่ย 4.44 การวัดครั้งที่ 10 เรื่อง ปัญหาป่าไม้และสัตว์ป่า มีค่าเฉลี่ย 4.56 การวัดครั้งที่ 11 เรื่อง คลื่นอากาศร้อน มีค่าเฉลี่ย 4.62 และการวัดครั้งที่ 12 เรื่อง อากาศหนาวจัดรุนแรง มีค่าเฉลี่ย 4.66 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง อากาศหนาวจัดรุนแรง โดยมีผลการวิจัยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	4.50	0.57	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.45	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.43	0.62	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.30	0.67	มาก
รวม	4.48	0.58	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 รองลงมา คือ ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน มีความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ต่อมา คือ ด้านเนื้อหาและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นฝึกสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมการแก้ปัญหาเชิงสังคมอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีการใช้วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เข้ามาเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยสถานการณ์ปัญหาเชิงสังคมที่ผู้วิจัยนำมาเป็นฉากทัศน์หลักล้วนเป็นปรากฏการณ์เชิงสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก ฉากทัศน์หรือสถานการณ์ปัญหาเชิงสังคมที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเป็นที่สนใจของสังคมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เห็นความสำคัญ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ความความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้น มีการกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญการการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน กล่าวคือคิดถ้อยแถลงปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มและในชั้นเรียน นักเรียนจึงมีประสบการณ์กล้าที่จะเสนอชุดความคิดความเข้าใจของตน จากการร่วมกันศึกษาเรียนรู้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ขึ้นมา เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงยศ สกุลยา (2563) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดารารัตน์ ชัยพิลา (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการตามแนวคิด STEM Education เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทาง

วิทยาศาสตร์ เรื่อง ปฏิกริยาเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ระหว่างเรียนร้อยละ 88.35 ซึ่งอยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของพันธ์ยุทธ น้อยพินิจ (2560) ที่ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี

2. การศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมกระทำกับฉากทัศน์เป็นกลุ่ม ในระยะแรกผู้เรียนยังไม่คุ้นชินกับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันเป็นกลุ่มมากนัก ยังคงมีมุมมองว่าวิถีคิดตนเป็นสิ่งที่ดี พอระยะหลังสไลในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป สามารถสร้างองค์ความรู้ร่วมกันผ่านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ฉากทัศน์ที่ผู้สอนจัดกระทำขึ้นและนำเสนอให้ผู้เรียนถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย น่าสนใจอย่างเห็นได้ชัดเจน นักเรียนสามารถหาข้อมูลมาประกอบเพื่อให้วิถีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มตนน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สามารถนำเสนอผลงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างน่าสนใจ นำเสนอวิธีการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้กับชีวิตจริงได้อย่างน่าสนใจและหลากหลาย ทั้งนี้ที่มาจากฉากทัศน์ที่นำเสนอเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันและอยู่ในความสนใจของผู้เรียน ประกอบกับการที่ผู้สอนได้ปรับบทบาทตนเป็นผู้คอยให้คำชี้แนะ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างและสรุปองค์ความรู้ที่สำคัญได้อย่างเหมาะสมร่วมกันผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้ฉากทัศน์ที่เป็นปรากฏการณ์เชิงสังคม พฤติกรรมเหล่านี้เด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ ในแผนการสอนหลัง ๆ ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิวัฒน์ บุญสม (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ในช่วงระหว่างการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน มีพัฒนาการขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรี สุรโรจน์ประจักษ์ (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานผสมผสานแนวคิดกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนระหว่างการทดลองสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกระยะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเสมอ ทักษิณ (2561) ที่ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ PACLE เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะการแก้ปัญหาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงปัญหา ด้านการคิดและแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา ด้านการทบทวนและเตรียมการ ด้านการวางแผนแก้ปัญหา และด้านการตรวจสอบการปฏิบัติที่ดีขึ้น

3. การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันอย่างอิสระหลากหลาย จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่เรียน จาก

การค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จัดการเรียนรู้ด้วยฉากทัศน์เป็นฐาน นำเสนอสถานการณ์ปัญหาเชิงสังคมที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมปัจจุบันของไทยและโลก ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนให้ความสนใจและแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นปรากฏการณ์เชิงสังคม มีการแลกเปลี่ยนมุมมอง ประสบการณ์และองค์ความรู้ในขณะนำเสนอผลงาน อีกทั้งผู้สอนมีการแก้ไขโมเดลที่คลาดเคลื่อนทันทีเมื่อพบเจอ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมากยิ่งขึ้น จนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารกร ศิริสิทธิ์ (2563) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ฉากทัศน์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล (2561) ที่ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้จากสถานการณ์เสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาอังกฤษและการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้ฉากทัศน์ที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหานำไปสู่การค้นพบข้อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนควรเลือกฉากทัศน์หรือปรากฏการณ์เชิงสังคมที่มีความน่าสนใจ เกิดขึ้นจริงในสังคมและใกล้ตัวนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและนำองค์ความรู้ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หากฉากทัศน์ที่ผู้สอนนำเสนอไม่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนหรือเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างฉากทัศน์
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานอย่างต่อเนื่องหรือนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
3. มีการนำชิ้นงานหรือสิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นำไปปฏิบัติจริงหรือเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม อาทิ การจัดทำคู่มือในการอบรมครูโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำตัวแปรตามอื่น ๆ มาใช้ในการวิจัย อาทิ ความเป็นพลเมืองโลก ความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม การรู้ภัยพิบัติ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
2. ควรมีการวิจัยที่มีการเปรียบเทียบกับนักเรียนในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การทดลองกับนักเรียนกลุ่มวิชาเอกที่แตกต่างกัน การทดลองกับนักเรียนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ การทดลองกับนักเรียนที่มีความแตกต่างในถิ่นที่ เป็นต้น
3. ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสร้างฉากทัศน์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการนำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเชิงสังคมอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กนกทิพย์ พัฒนาพัฑฒน์. (2543). สถิติเบื้องต้นทางการศึกษา. เชียงใหม่: ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กมลชนก สกนธวัฒน์. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 12(2): 39.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://rb.gy/ckwbng>.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2551). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ลูกช้างนานามีเดียเซ็นเตอร์.
- ดารารัตน์ ชัยพิลา. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานตามแนวคิด STEM Education เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ปฏิกริยาเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทรงยศ สกุธยา. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(4): 88.
- นิวัฒน์ บุญสม. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมวินัยกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิค พรินต์ติ้ง.
- พวงเพชร ธนสิน. (2555). ภูมิศาสตร์กายภาพแนวบูรณาการ. เอกสารประกอบคำสอนกระบวนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พันธ์ยุทธ น้อยพินิจ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภัทรี สุรโรจน์ประจักษ์. (2558). การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหามาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานผสมผสานแนวคิดกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รุจิราพร รามศิริ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรากร ศิริสิทธิ์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 21(3): 88.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมนาการศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมนาในยุคนศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ. (2545). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. กรุงเทพฯ: เดอะโนว์เลจ.
- สมเสมอ ทักษิณ. (2561). ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ PACLE เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2): 136-137.
- สุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล. (2561). รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้จากสถานการณ์เสมือนจริง เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาอังกฤษและการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารสุทธิปริทัศน์, 32(พิเศษ): 202.
- สุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล. (2562). การออกแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ฉากสถานการณ์เป็นฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 5(1): 19.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อลิษา เมืองผุด. (2562). การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันเสริมศักยภาพการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ตามสถานการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการทางการเงินสำหรับเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังคณา ตุงคะสมิต. (2560). การวิจัยนวัตกรรมทางสังคมศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารี พันธมณี. (2557). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1986). *Research in education* (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Practice-Hall.
- CommLab India Bloggers. (2019). *Scenario-based Learning: What Is It & why do you need it?*. Retrieved November 21, 2020, from <https://1th.me/Ht7ef>.
- Cristescu, R. (2018). *5 steps to take when designing scenario-based training courses*. Retrieved November 24, 2020 from <https://1th.me/vZMTI>.
- Gudugunti, V. (2020). *Scenario-based learning through articulate storyline*. Retrieved November 21, 2020, from <https://1th.me/M3mqd>.

- Gutierrez, K. (2015). **A 5 step-plan to create your own scenario-based eLearning course.** Retrieved November 24, 2020, from <https://1th.me/G65oc>.
- InSync Training. (2019). **7 steps to constructing a learning scenario.** Retrieved November 24, 2020, from <https://1th.me/LmA7o>.
- Mitchell, W.E., and Kowalick, T.F. (1999). **Creative problem solving.** n.p.: Unpublished Workbook.
- Treffinger, D.J., Isaksen, S.G., and Dorval, K.B. (2005). **Creative problem solving (CPS Version 6.1TM) a contemporary framework for managing change.** Sarasota: Center for Creative Learning and Creative Problem Solving Group.
- Treffinger, D.J., Isaksen, S.G., and Dorval, K.B. (2006). Creative problem solving (CPS) in education. **Creative Learning Today**, 1: 20.

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา
จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
Development of Local Curriculum on Assam tea In Sakad,
Sakadpattana School Nan Province through Participatory Action Research

ปรวีร์ริตา อัครวิวัฒน์กุล¹/เอื้อมพร โทภาณุรักษ์กุล²/กาญจนา บุญสง³
Paulravetida Ouckaravivatkun¹/Uamporn Topanurakkun²/
Kanchana Boonsong³

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Graduate School, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author Email: lovely_mynet@hotmail.com

(Received: 20 February, 2022, Revised: 30 March, 2022, Accepted: 7 May, 2022)

บทคัดย่อ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของโรงเรียนสกาดพัฒนา เนื่องจากยังไม่มีกรรวบรวมและนำองค์ความรู้เกี่ยวกับเมี่ยงที่ตำบลสกาดมาใช้ในการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด และ 2) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน ผู้ปกครองจำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินทักษะการทำงาน และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา ประกอบด้วย (1) สายพันธุ์ของเมี่ยงที่ตำบลสกาด คือ พันธุ์เมี่ยงในตำบลสกาดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นพันธุ์เมี่ยงที่ปลูกในทางการค้า คือ สายพันธุ์ชาอัสสัม (2) ผลิตภัณฑ์จากเมี่ยงที่ตำบลสกาดได้ใช้ประโยชน์จากส่วนใบของต้นเมี่ยงที่ตำบลสกาด พบว่า เมี่ยงที่ตำบลสกาด คือ มีลักษณะใบใหญ่ และดอกของต้นเมี่ยงมีความหอม ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากเมี่ยงซึ่งผลิตภัณฑ์จากเมี่ยงที่ตำบลสกาด แบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย (2.1) การนำใบเมี่ยงไปหมักเพื่อรับประทาน (2.2) การทำชาเมี่ยง 2) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 คุยเฟื่องเรื่องเมี่ยงที่ตำบลสกาด หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เมี่ยงทำได้มากกว่าที่คิด หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ท้องถิ่นตำบลสกาด หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ผักสมองเกี่ยวกับเมี่ยง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 SPEAKING AT SAKAD มีแผนการเรียนรู้ 14 แผน ผลการทดลองใช้ นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติในระดับดี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดี ผลการประเมินหลักสูตรจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ปรากฏว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมี

ความพอใจในการทดลองใช้หลักสูตร เนื้อหาสาระขององค์ความรู้ เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน มีความถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน และการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ องค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านโครงสร้างหลักสูตร สาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน และความรู้ที่ได้มีความสำคัญ มีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน และควรมีการดำเนินการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ให้นักเรียน และผู้สนใจต่อไป อันจะส่งผลให้เกิดความรักและหวงแหนในท้องถิ่นเพื่อทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้งามยังคงอยู่ตลอดไป

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เมี่ยงที่ตำบลสกาด

Abstract

Assam tea is a native tea plant in Sakad, Nan, Thailand. Local curriculum development of Assam tea was developed for teaching Sakadpattana School's students. The aims of this research are (1) learning and gathering information about Assam tea, (2) developing the local curriculum on the Assam tea at Sakadpattana School. The study was conducted by using Participation action research (PAR) which was based on reflection, data collection, and action to improve the student's knowledge of the tea. There are 33 participants, consisting of school director, teachers, community leaders, parents, local people and Prathomsuksa 4 students at Sakad School. The research instruments were questionnaires, an interview, an achievement test, a skilled assessment, and a desirable feature evaluation. The statistics used for data analysis were percentage, means, and standard deviation. The qualitative data were analyzed using content analysis. The results of this study show that: 1) The knowledge of Assam tea in Sakad consisted of (1) there are three breeds of Assam tea, (2) The products from Assam tea in Sakad are fermented tea leaf and dried tea flower and leaf. 2) The local curriculum on Assam tea in Sakad was developed by Sakadpattana School. The curriculum structure consists of 5 learning units: 1. About Assam Tea ; 2. Assam Tea's Benefits; 3. Sakad's Topography; 4. Assam Tea's Puzzle (the integration between Mathematics and calculation of profits from the tea products); and 5. Speaking at Sakad (talking about Assam tea in English). After implementing the curriculum in the classroom, the results of each learning units were evaluated and analyzed by the researcher. The results revealed that this curriculum was effective accordingly to its principles and objectives. Using the focus group, it was found that all participants were satisfied with the course trial. The content on "Miang" is accurate and suitable for learners and the components of the local curriculum are complete in terms of course structure. The learning units and the learning management plan gained during the process is important and useful to learners. There should be an action to prepare and develop a local curriculum on Miang at Sakad subdistrict of Sakad Pattana School, Nan Province to be a learning center that creates a body of knowledge for students and the public, so that the local wisdom will remain forever.

Keyword: local curriculum development, Assam tea Sakad

บทนำ

พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ขอนี้มีคำขยายว่า ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดี-ที่ถูกสิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง
3. มีงานทำ มีอาชีพ ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงานให้สามารถเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวได้
4. เป็นพลเมืองดี ขอนี้มีคำขยายว่า การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”

พระบรมราโชบายทั้งหมดนี้ ไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินกว่าครูจะทำและสั่งสอนศิษย์ให้ทำได้ หากครูตั้งใจสร้างศิษย์ให้ได้ผลตามพระบรมราโชบายทั้ง 4 ขอนี้ก็จะทำให้ชาติบ้านเมืองเจริญ ไม่มีคนที่นิ่งดูคยปล่อยให้เกิดความชั่วความไม่ดีในบ้านเมือง ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกที่ผิด สิ่งที่ดีที่ชั่ว และเลือกรับเลือกทำแต่ทางที่ถูกที่ดี เด็กไทยควรรู้จักใช้วิจารณญาณของตน ไม่ตามแฟชั่นตามสังคมโดยไร้สติ อีกประการหนึ่งที่ควรนำมาใส่เกล้าฯ คือ พระบรมราโชบาย ที่ว่า เห็นอะไรที่ควรทำเพื่อบ้านเมืองก็ต้องทำ คนไทยเห็นอะไรที่ควรทำเพื่อบ้านเมืองก็ต้องลงมือทำ ไม่ปล่อยให้ผ่านไปด้วยความคิดว่า “ธุระไม่ใช่”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยเฉพาะมุ่งตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นอย่างมากดังในมาตรา 27 ที่ได้ให้โรงเรียนมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อมั่นว่าหากมีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาแล้วจะสามารถเปลี่ยนโฉมหน้า และแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของประชาชนคนไทย

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศเกิดความเสมอภาคและสิทธิ ทางการศึกษาเท่าเทียมกันกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสังคมพัฒนายิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจตลอดทั้งปฏิรูปสังคม (นิคม ชมพูหลง, 2545: 12) การบริหารจัดการศึกษามีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องดำเนินการโดยการให้ความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนแต่ละแห่งจึงต้องมีการติดต่อกับชุมชนในทุกเรื่องและร่วมมือในการจัดการศึกษารูปแบบทั่ว ๆ ไป หรือเป็นคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อเป็นการพึ่งพาอาศัยและเพื่อตอบสนอง เจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา และมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนในทุกด้าน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบตามพระราชบัญญัติ ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น สู่การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนภายใต้การดูแลรับผิดชอบในเขตพื้นที่ ให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ ตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากนั้น จะต้องปลูกฝังในผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนและถิ่นของตน เพื่อให้การจัดการศึกษาภายในท้องถิ่นบรรลุดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/หน่วยงานระดับท้องถิ่นจะต้องจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นโดยดำเนินการให้ฝ่ายต่าง ๆ อาทิ โรงเรียน ผู้ปกครอง ราษฎรในท้องถิ่น นักธุรกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกรอบหลักสูตรดังกล่าว เพื่อให้ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายด้านอยู่ด้วยกัน เช่น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น การขาดการนำหลักสูตรที่มีไปใช้อย่างจริงจังและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหรือครุภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังไม่ขาดการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง สอดคล้องกับภทรวดี อุดมมนกุล (2546) ได้วิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร กรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ปัญหาที่พบคือ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการและขาดการประสานงาน ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบโดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ ไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงเรื่องการจัดทำหลักสูตรการศึกษา โดยให้ส่วนกลางจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต และบริบทของชุมชนและท้องถิ่นโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นหมายถึง มวลประสบการณ์หรือเนื้อหาสาระและกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาและบุคคลในท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดขึ้นให้กับผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามความต้องการและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางไว้ให้สัดส่วนร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้เพิ่มเติมสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมกันพิจารณาเนื้อหาสาระที่ชุมชนและผู้เรียนต้องการได้เรียนรู้ บรรลุไว้ในหลักสูตร ซึ่งเปรียบไปแล้วเนื้อหาสาระเพิ่มเติมดังกล่าวก็คือหลักสูตรท้องถิ่นนั่นเอง และในปัจจุบันมีการใช้คำว่าสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแทนคำว่าหลักสูตรท้องถิ่น (ถวัลย์ มาตจรัส, 2550: 23-26)

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าว คณะผู้วิจัยและชุมชนจึงเห็นความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เมือง ที่สามารถใช้เป็นกรอบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง

เนื่องจากผู้ใหญ่ผู้เยาวชนในชุมชน เนื่องจากหลักสูตรชุมชนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นโดยมีจุดเน้น 3 ประการประการแรก คือ เนื้อหาสาระอันเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ควรเจาะลึกและมากพอที่จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจตนเอง ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ สุขภาพเศรษฐกิจ สังคมของตนและท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ ประการที่สอง ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น เพื่อให้มีประสบการณ์ตรงและสัมผัสได้กระทำจริง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นนั้น และประการสุดท้าย การเรียนการสอนต้องมุ่งที่จะใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาช่วยใกล้ชิดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ที่สร้างขึ้นหรือทรัพยากรมนุษย์และโดยที่ชุมชนมีองค์ความรู้เรื่องเมี่ยง และการทำไร่เมี่ยงสั่งสมอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน การพัฒนาหลักสูตรชุมชน เรื่อง เมี่ยง ดังกล่าว จึงควรใช้ชุมชนเป็นฐานทั้งในเชิงองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำไร่ในประเด็นเรื่องเมี่ยง พื้นที่ปฏิบัติการวิจัยและวิทยากรชุมชนผนวกเข้ากับกรอบทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งได้แก่แนวคิดของทาบาทาที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรจากล่างสู่บนและในการร่วมคิดร่วมทำของผู้ใช้หลักสูตร (Taba, 1962) แนวคิดของเซลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรโดยการพิจารณาจากความเหมาะสมกับผู้เรียนและลักษณะทางสังคม (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981) แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของสมิธ สแตนเลย์ และซอร์ ที่ใช้รูปแบบการศึกษาสังคมเป็นฐาน หลักสูตรตามแนวคิดจึงเน้นด้านการศึกษาสังคมเป็นหลัก อาทิ ด้านทักษะค่านิยมรูปแบบของสังคมสภาพปัญหาความต้องการของสังคมโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสังคม (Smith, B.O. 1976) และแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา ซึ่งมีพื้นฐานปรัชญาความเชื่อเกี่ยวกับความต้องการของสังคมและผู้เรียน มาสู่การกำหนดจุดหมาย การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล

โรงเรียนสภาคัดพัฒนา ตั้งอยู่ที่ตำบลสภาคัด อำเภอปัว จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื้อที่ 27 ไร่ 135 ตารางวา เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สภาพโดยทั่วไปเป็นภูเขาและเป็นพื้นที่ราบสูง ประชาชนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าลื้อ นับถือผี สภาพครอบครัวฐานะยากจน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ทำสวนเมี่ยง ปลูกข้าวโพด ข้าวไร่ เลี้ยงวัว หมู และบางส่วนทำหัตถกรรมในครัวเรือน คือ งานสานไม้ไผ่ งานทอผ้า เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวน 324 คน และยังไม่มียุทธศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องเมี่ยง อีกทั้งยังไม่มีการนำองค์ความรู้เรื่องเมี่ยงไปใช้กับหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งที่โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่มีภูมิปัญญาในเรื่องเมี่ยง ทั้งในด้านการทำไร่เมี่ยง การทำชาจากเมี่ยง การทำอาหารจากเมี่ยง และการนำเมี่ยงมาสกัดเป็นยารักษาโรค ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตรเรื่อง เมี่ยง เพื่อให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและด้านการบริหารหลักสูตร ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นข้าราชการครูของโรงเรียนสภาคัดพัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาและร่วมเป็นแกนนำในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สร้างความร่วมมือและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศ และสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตลอดจนพัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร ให้มีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อนำผลการประเมิน มาปรับปรุงและพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย พร้อมทั้งปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นในระบบของการจัดการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ กลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนนั้นให้มีประสิทธิภาพ เป็นผู้สามารถพัฒนา

คุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยของครู โดยการศึกษาค้นคว้าในท้องถิ่นเกี่ยวกับเมียงในตำบลสกาต ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาไม่แยกส่วนกับการศึกษาวิถี การดำรงชีวิตหรือชุมชน และนักเรียนจะได้ความรู้ท้องถิ่นจากการสัมผัสจริง ครูจะรู้จักท้องถิ่นเพื่อนำประเด็น ของท้องถิ่นสร้างเป็นชุดการเรียนรู้และหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งครูจะต้องไปศึกษาหาข้อมูลแล้วนำมาสร้างเป็น บทเรียนให้นักเรียนได้เข้าเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของคนอย่างถ่องแท้ จะสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเอง และชุมชนได้อย่างถูกต้อง และยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) เป็นการวิจัยอย่างหนึ่ง ของการวิจัยปฏิบัติการที่ใช้หลักประชาธิปไตยการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย รวมทั้งหลักความเสมอภาค หลักการเรียนรู้ หลักอิสระทางความคิด หลักเคารพภูมิความรู้ เพื่อนำการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ต้องการจากงานวิจัยด้วยกัน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ร่วม ในการทำวิจัยกับนักวิจัย การมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนของการวิจัย ทำให้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเกิดการเรียนรู้การทำวิจัยได้ด้วยตนเอง ทำให้ผลการวิจัยที่ได้มีความน่าเชื่อถือและ ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมยังมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการสร้างความรู้ ที่ลักษณะสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมมีตัวตน ที่ใช้ความรู้สูงส่งสู่การปฏิบัติจริง โดยเป็นกระบวนการแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นสังคมนิเวศที่มีการมองโลกในแง่ดีและมองอนาคต สำหรับขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย การกำหนดปัญหาใน การวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ตัวแปรในการวิจัยซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้เมื่อลงพื้นที่การวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย การออกแบบในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำผลไปสู่การปฏิบัติจริงซึ่งคุณลักษณะของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ควรจะมีลักษณะเป็นที่ ยอมรับ มีความรู้สึกร่วมมีความเป็นมิตรจริงใจ รู้จักมองโลกในแง่ดี ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือผู้อื่นได้ รวมทั้ง ควรเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้ม เป็นผู้ฟังที่ดี เปิดใจกว้างและเป็นคนเปิดเผย (ธีรวิฑูมิ เอกะกุล, 2552: 80)

จากข้อมูลข้างต้นและเหตุผลทางการศึกษาและข้อมูลชุมชนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นควรว่าโรงเรียน สกาตพัฒนา ควรมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ค้นคว้าศึกษาองค์ความรู้ในท้องถิ่น เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเมียงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสกาต อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนซึ่งทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในอาชีพของท้องถิ่นและสามารถนำ ความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ทำให้นักเรียน ได้ตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความเชื่อมั่น มีค่านิยมต่อ การอนุรักษ์และมีความรู้สึกผูกพันห่วงแหนในท้องถิ่นของตน ตลอดทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในท้องถิ่นเรื่อง เมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา อำเภอปัว จังหวัด น่าน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา อำเภอปัว จังหวัด น่าน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ในท้องถิ่นเรื่อง เมียงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเมียงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่องเมียง ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เรื่องเมียง ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วมดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ฉบับร่าง) และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ในระยะที่ 1 เกี่ยวกับการทำไร่เมียงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยให้สอดคล้องกับข้อมูลเป็นความรู้ที่ได้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เรื่องเมียง ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัย และผู้วิจัยร่วมได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนนำโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียง ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน ไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสกาดพัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ในระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 – 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 เพื่อทดลองใช้หลักสูตรและพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้น

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ราษฎรชาวบ้าน จำนวน 5 คน ผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม แบบ Focus Group แบบบันทึกภาคสนาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินทักษะการทำงาน และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

เมียงที่ตำบลสกาด แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) การดูแลรักษาต้นเมียงที่ตำบลสกาด 2) ผลิตภัณฑ์จากเมียงที่ตำบลสกาด มีรายละเอียด ดังนี้

1) การดูแลรักษาต้นไม้ที่ตำบลสกาด แต่งกิ่ง เพื่อให้ยอดแตก หลังจากจึงนำไปทำชา โดยไม่ต้องรดน้ำ และไม่ต้องใส่ปุ๋ย

2) ผลผลิตจากต้นไม้ที่ตำบลสกาดได้ใช้ประโยชน์จากส่วนใบของต้นไม้ที่ตำบลสกาด พบว่าต้นไม้ที่ตำบลสกาด คือ มีลักษณะใบใหญ่ และดอกของต้นไม้มีความหอม ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากเมือง ซึ่งผลิตภัณฑ์จากต้นไม้ที่ตำบลสกาด แบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย (1) การนำใบไม้ไปหมักเพื่อรับประทาน (2) การทำชาเมือง

จากการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเมืองที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วม (ครูโรงเรียนสกาดพัฒนา) ได้จัดทำหนังสือองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน พบว่า

2.1 โครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน มีองค์ประกอบของหลักสูตร 12 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สารการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล

2.2 หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 คุยเฟื่องเรื่องเมืองที่ตำบลสกาด หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ท้องถิ่นตำบลสกาด หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ผักสมองเกี่ยวกับเมือง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 SPEAKING AT SAKAD ซึ่งทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ จะคัดเลือกมาให้ให้นักเรียนศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่นเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ การงานอาชีพ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เมืองที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน จำนวน 14 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการสอน จำนวน 20 ชั่วโมง ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง บริบทชุมชนสกาด ใช้เวลาในการสอน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เครื่องมือทำเมี่ยงน่าน ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของอาชีพ ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การขยายพันธุ์ การปลูก การดูแล บำรุงรักษา และเก็บเกี่ยวเมี่ยง ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 - 7 เรื่อง ผลผลิตจากเมี่ยง ใช้เวลาในการสอน 4 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะที่อยู่อาศัย ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การแก้ปัญหาและแสดงวิธีการหาคำตอบจากโจทย์ปัญหาการบวกและการลบ ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง การแก้ปัญหาและแสดงวิธีการหาคำตอบจากโจทย์ปัญหาการบวกและการลบ ใช้เวลาในการสอน 1 ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12-14 เรื่อง SPEAKING AT SAKAD ใช้เวลาในการสอน 3 ชั่วโมง โดยองค์ประกอบของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จะประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล บันทึกผลหลังสอน และใบงาน

2.4 ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่าน กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกาตพัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน จำนวน 17 คนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมทั้งโครงสร้างหลักสูตร สารการเรียนรู้ท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและเหมาะสมกับนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ โดยมีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีคะแนนร้อยละ 78.33 คะแนนเฉลี่ย 2.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่านแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากเมียงที่ตำบลสกาตของนักเรียน

การปฏิบัติ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
1.ทักษะกระบวนการในการทำงานกลุ่ม				
- การเตรียมวัสดุและเครื่องมือ	3	2.35	0.69	ดี
- การใช้เครื่องมือเหมาะสมกับงาน	3	2.18	0.51	ดี
- การปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากเมียงที่ตำบลสกาตตามขั้นตอน	3	2.59	0.33	ดี
- ความคล่องแคล่วในการทำงาน	3	2.11	0.51	ดี
- การเก็บรักษาเครื่องมือ	3	2.41	0.56	ดี
- การเตรียมผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย	3	2.47	0.47	ดี
รวมเฉลี่ย	3	2.35	0.69	ดี

2.5 ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่าน พบว่า การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นผลประเมินทางด้านความรู้ ด้านความสามารถในการปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากเมียงที่ตำบลสกาตแล้ว ในส่วนของผู้สอน มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาตของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่าน เป็นหลักสูตรที่ดีเหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านมีความคิดเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาตของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่าน มีขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนเป็นระบบ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีความสนใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมที่ครูกำหนดได้ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ให้ความเคารพประชาชนชาวบ้าน มีความยินดีพร้อมที่จะช่วยเหลือโรงเรียน มีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในชุมชน และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประชาชนชาวบ้านมีเทคนิคและมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและคอยซักถามความรู้ต่าง ๆ จากประชาชนชาวบ้าน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่าน และสามารถปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากเมียงที่ตำบลสกาต ของโรงเรียนสกาตพัฒนา จังหวัดน่านได้

สำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกาดพัฒนา ราษฎรชาวบ้าน ครูผู้สอน มีความเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมทั้งโครงสร้างหลักสูตร สารการเรียนรู้ท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตลอดจนสามารถนำไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนได้ เนื้อหาในองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน มีประโยชน์ในการศึกษาสำหรับ ผู้เรียนและชุมชนในท้องถิ่น สามารถนำไปเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ตำบลสกาดและชุมชนใกล้เคียงได้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงาน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
ความซื่อสัตย์	2.65	0	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับดี
ความขยัน อดทน	2.59	0.51	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับดี
ความรับผิดชอบ	2.59	0.51	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับดี
ค่าเฉลี่ย	2.61	0.89	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับดี

2.6 ผลการจัดการความรู้ท้องถิ่น โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้อง ปรากฏว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมีความพอใจในการทดลองใช้หลักสูตร เนื้อหาสาระขององค์ความรู้ เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน มีความถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน และการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ องค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านโครงสร้างหลักสูตร สารการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน และความรู้ที่ได้มีความสำคัญ มีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน และควรมีการดำเนินการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ให้นักเรียน และผู้สนใจต่อไป อันจะส่งผลให้เกิดความรักและหวงแหนในท้องถิ่นเพื่อทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั้งเดิมยังคงอยู่ตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เรื่อง เมียงที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับเมียงที่ตำบลสกาด ตั้งแต่ความเป็นมาของเมียงที่ตำบลสกาด และการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของต้นเมียงนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ ชาใบเมียง ชาดอกเมียง และเมียงหมัก โดยการนำองค์ความรู้จากท้องถิ่นที่ได้ศึกษาวิจัยมาจัดทำเป็นสารการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้กับนักเรียนและให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 มาตรา 27 วรรค 2 ว่าให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี

ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตอบสนองนโยบายทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษา องค์กรต่าง ๆ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาของชุมชน และสังคม ความต้องการของท้องถิ่นและนักเรียน ส่งเสริมให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน สังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกระดับ เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการพัฒนาหลักสูตรทั้งในและนอกระบบให้หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยคุณลักษณะ คำขยาย (2559: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บัวที่บ้านคลองสิบสอง ของโรงเรียนวัดรังสิต จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง บัวที่บ้านคลองสิบสองของโรงเรียนวัดรังสิต ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี บัวมี 2 ชนิด คือ 1) บัวหลวง 2) บัวสาย ลักษณะการปลูกบัวบ้านคลองสิบสอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ 1) ปลูกในท้องร่อง 2) ปลูกในกระถางรูปแบบต่าง ๆ 3) บัวที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ประโยชน์ของบัวที่พบในบ้านคลองสิบสอง แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ แก้วท้ายรักษาโรค ประกอบอาหาร สารอาหาร และประโยชน์ด้านอื่น ๆ โดยนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาวิจัยมาจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สถานศึกษาไปใช้กับนักเรียนและให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ และสอดคล้องกับวิจัยของชูชัย มีนุช (2555: 125-133) ได้ทำวิจัยเรื่อง เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ตาลโดนดที่บ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโดนดที่บ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นตาลโดนดที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่บ้านไร่กว้าง มีความอุดมสมบูรณ์ดี ส่วนมากพบเห็นบริเวณคันทนาของคนในชุมชนบ้านไร่กว้าง ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ดเหมือนตาลทั่วไปแต่ตาลที่บ้านไร่กว้างนิยมปลูกตามหัวคันทนาและยึดถือตามความเชื่อโบราณ โดยนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาวิจัยมาจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้กับนักเรียนและให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนนั้น ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตาลโดนดที่บ้านไร่กว้างอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับตาลโดนดมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียงที่ตำบลสกลาด ของโรงเรียนสกลาดพัฒนาจังหวัดน่าน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์และมีความเหมาะสม อันเนื่องมาจากที่ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการและขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประกอบด้วย การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่น วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง กำหนดความเหมาะสมกับชั้นเรียนและผู้เรียน ออกแบบและจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ซึ่งได้นำแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของชูชัย มีนุช (2555: 49-55) และบงกชพร กรุดนาค (2555: 23-29) ตลอดจนนำแนวคิดทฤษฎีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ของธีรวุฒิ เอกะกุล (2558: 66) และใช้แนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 4-35) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) หมายถึงเป็นรูปแบบการวิจัยที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับนักวิจัยตลอดในขั้นตอนของกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบโดยเริ่มตั้งแต่การตัดสินใจว่าควรมีการริเริ่มศึกษาวิจัยชุมชนนั้นหรือไม่ ประมวลเหตุการณ์ หลักสูตรและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย

การเลือกระบุประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูลวิเคราะห์และเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งถึงการลงมือปฏิบัติ ติดตามและประเมินผล (ชูชัย มีนุช, 2555: 69) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการร่วมมือร่วมใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียนผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักเรียน

จากการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม โครงร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น หลังจากนั้นนำโครงร่างไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งสอดคล้องกันกับปฏิญญา สังขพันธ์ (2560: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวที่บ้านลาดเป้ง ของโรงเรียนวัดลาดเป้ง จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้นำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ขึ้น มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัย พบว่า การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนเป็นอย่างดี นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทำให้นักเรียน มีทักษะการปฏิบัติงานและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่าโครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลมีความเหมาะสมกับผู้เรียน องค์ความรู้ที่ได้มาจากประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น และร่วมเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน ขอบข่ายเนื้อหาที่เรียนเป็นที่เกิดจากความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากนี้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาดของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่านเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นคว้า หาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชนจริง โดยการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มา ร่วมกันคิดวิเคราะห์ รู้จักการสังเกต ฝึกปฏิบัติจริง และแก้ปัญหาด้วยตนเอง จนถึงการสรุปความรู้ที่ได้ลงในใบงาน นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรวรรณ มิถุนดี (2554: 119-121) ที่กล่าวว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร โดยการศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นผลทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนรู้และเรียนรู้อย่างสนุกสนานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาที่เรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาและเรื่องราวในท้องถิ่น ได้เรียนรู้จากสถานที่จริง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มีความสนใจ ภาคภูมิใจและต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนุชนาด สายปัญญา (2550) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ชาใบหม่อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมการใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ชาใบหม่อน ในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนมีความรักในท้องถิ่น และนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภาคย์ พัฒนพิเชียร (2553: 95-97) ที่กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นความหลากหลายทางชีวภาพ เรื่อง ฝั่เสื่อในตำบลป่าเต็งของโรงเรียนป่าเต็งวิทยา อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผล และเหมาะสมหลักสูตรมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

และการพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบ SWIPPA มีความเหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะในทุกขั้นตอนตามรูปแบบ ครู นักเรียน ชุมชน จะมีการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำหลักสูตรจึงมีความเหมาะสมกับวิถีวิถีภาวะของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน ไม่แปลกแยกจากชุมชน

สามารถกล่าวสรุปได้ว่าจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและการดำเนินการเพราะเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วมตลอดจนกลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ท้องถิ่น โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของตนเอง สร้างความรัก ความตระหนัก เห็นคุณค่าของพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น รู้จักคุณค่าส่วนต่าง ๆ ของมะพร้าว นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีความภาคภูมิใจในการทำเกี่ยวกับทำผลิตภัณฑ์จากเมี่ยงที่ตำบลสกาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ในการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมี่ยงที่ตำบลสกาด ของโรงเรียนสกาดพัฒนา จังหวัดน่าน หลักสูตรมีกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำนักเรียนออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ควรคำนึงถึงเวลาในการวางแผนให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง
2. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนสนใจและมีทักษะในการทำผลิตภัณฑ์เมี่ยง ดังนั้นเพื่อให้การเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูควรสอนการทำผลิตภัณฑ์จากเมี่ยงอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง จนนักเรียนปฏิบัติได้จริงและสามารถยึดเป็นอาชีพในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องอื่น ๆ โดยเน้นวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กับหลักสูตรท้องถิ่นในระดับช่วงชั้นอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูชัย มีนุช. (2555). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนดที่บ้านไร่ไร่ ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ณัฐภาคย์ พัฒนพิเชียร. (2553). การพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบสวิปปาเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นความหลากหลายทางชีวภาพ เรื่องผีเสื้อในตำบลป่าเต็งของโรงเรียนป่าเต็งวิทยา อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ถวัลย์ มาตจรัส. (2550). นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

- ธีรวิมล เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิคม ชมภูหลง. (2545). *วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นุชนาถ สายปัญญา. (2549). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคโนโลยีหน่วยการเรียนรู้เรื่องชาไบหม่อนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บงกชพร กรุดนาค. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง สารสกัดสมุนไพรและปุ๋ยหมักธรรมชาติจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลกุดหลวง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ปฎิญา สังขนันท์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวที่บ้านลาดเป้ง ของโรงเรียนวัดลาดเป้ง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ภัทรวดี อุดมมนกุล. (2546). *การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนแก่นนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ มิถุนดี. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองชุมชน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศุภลักษณ์ คำขยาย. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บัวที่บ้านคลองสิบคอกของโรงเรียนวัดรังสิต จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Saylor, J. G., and Alexander, W. M. (1984). *Planning curriculum for schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Smith, B. O. (1976). Curriculum: The continuing revolution. *Educational Leadership*, 33, 243-244.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World.

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่น สิงขร-ตะนาวศรีและมะริด

The Development of Cultural Tourism of Route along of Thai Diaspora in Singkhon –Tanao Sri and Myeik Livelihoods

กาญจนา บุญส่ง¹/เอี่ยมพร โตภาณุรักษ์กุล²/ชานานูช เงินทอง³

Kanchana Boonsong¹/Uamporn Topanurakkun²/Chananuch Ngerntong³

ศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Singkhon-Myeik Study Research Center, Phetchaburi Rajaphat University

*Corresponding author Email: kan.kanchanaboonsong@gmail.com

(Received: 25 February, 2022, Revised: 30 March, 2022, Accepted: 17 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด และ 2) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด จำนวน 21 คน วิธีการในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก สมุดบันทึกข้อมูลในการลงภาคสนาม และเครื่องบันทึกเสียง การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ผลิใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด กลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยว จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.891 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี มี 3 หมู่บ้านที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี คือ หมู่บ้านสิงขร หมู่บ้านแหลมยวน และหมู่บ้านมุกโพรง 2) ผลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด พบว่า มี 1 เส้นทาง และจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด คือ โปรแกรม 3 วัน 2 คืน มีผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริการ ด้านการคมนาคมและการเดินทาง ด้านแหล่งท่องเที่ยว และร้านอาหาร-อาหาร

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยว ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไทยพลัดถิ่น

Abstract

The development of cultural tourism routes for Thai Diaspora communities of Singkhon-Tanintharyi and Myeik aims to 1) study the potential of cultural tourism sites of Thai diaspora communities in Singkhon- Tanintharyi and Myeik and 2) develop cultural tourism routes of Thai communities, Singkhon-Tanintharyi Diaspora. The research methodology was divided into 3 steps. The first step was to study related documents and research. The second step was to study the potential of cultural tourism sites of the diaspora communities in Singkhon-Tanintharyi and Myeik. There are 21 informants who were the community leaders of the villages of Singkhon-Tanintharyi and Myeik. The methods for collecting information were surveying the area, non-participant observation and in-depth interviews, which included in-depth interviews, field notes and audio recordings. Verification of the credibility of the informants used a three-dimensional data validation method. The analysis of the data was based on content analysis. The third step was to develop cultural tourism routes for Thai diaspora communities in Singkhon-Tanintharyi and Myeik. The sample was 12 tourists which was obtained by specific selection. The research instrument was the tourist satisfaction survey on cultural tourism of the Singkhon-Tanintharyi and Myeik Diaspora Thai communities which was is a 5-level estimation scale with a confidence value of 0.891. The statistics used to analyze the data were mean and standard deviation. The results of the research indicate that: 1) 3 villages, Singkhon, Laem Yuan and Muk Phong have the potential for development into cultural tourism sites 2) there is a route classified appropriate for a 3-days cultural program. The tourist satisfaction assessment of the Singkhon-Tanintharyi and Myeik diaspora communities overall was at a high level.

Key word: Tourism of Route, Cultural Tourism, Thai Diaspora

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจโลก และเป็นที่ยอมรับเกือบทุกประเทศ การแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมมาก โดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ หรือบริการเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ดังที่ John Hawkins (2007) ได้ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ว่า หมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ เป็นการพัฒนาของกระบวนการทัศน์ใหม่ที่กำลังขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกต่างรับ

เอาแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ และได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ จึงได้นำวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ของการพัฒนาประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีศักยภาพ ซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น รวมถึงซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น นับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556)

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะช่วยสร้างคุณค่า และความภาคภูมิใจแก่ชุมชน ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 อ้างถึงใน กมลทิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2561) ที่กล่าวถึงหลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าประกอบด้วย 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่าประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่แก่นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษาและดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และ 4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่นรวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย ซึ่งในประเทศทางยุโรปได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมานานกว่า 10 ปีแล้ว เป็นเหตุให้หลายประเทศได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง (Nizama, Magi & Nigocoho, 2005)

นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป สำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน (กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และคณะ, 2555)

ชุมชนไทยพลัดถิ่น ซึ่งมีวัฒนธรรมไทยเป็นมรดกตกทอดมาสู่ลูกหลานเช่นกัน แม้ว่าการพลัดถิ่นจะเป็นการพลัดถิ่นเนื่องจากการเสียดินแดนของไทย ครั้งที่ 2 (มะริด หวาย ตะนาวศรี) เมื่อปี พ.ศ.2411 แม้ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวจะกลายเป็นพื้นที่ของประเทศเมียนมาไปแล้วแต่ชาวไทยในเขตตะนาวศรียังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเช่นเดียวกันกับคนไทย และรัฐบาลพม่าก็ได้มีการเข้ามาแทรกแซงในวิถีชีวิตของคนไทยในพื้นที่ดังกล่าว จนกระทั่งมีการสู้รบกันในประเทศพม่า ทำให้ชาวไทยพลัดถิ่นในตะนาวศรีอพยพกลับมาในฝั่งไทย และได้ร้องขอสัญชาติไทยจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลไทยได้ออกบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นให้ถือระหว่างที่รอขอสถานะการเป็นคนไทย คนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฝั่งประเทศเมียนมาจะมีความน่าสนใจ คือ คนที่นั่นจะมีเครือญาติกับคนฝั่งไทย คน

ไทยในเมียนมาจะเชิดชูบูชาและรักดีต่อประมุขของไทย แทบทุกครัวเรือนจะมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชวงศ์ประดับไว้ตามบ้าน ร่วมจัดงานเฉลิมฉลองพระชนมพรรษา ศึกษาเล่าเรียนภาษาไทย ประวัติศาสตร์ไทย ฝากเงินกับธนาคารไทย ใช้เงินไทย และใช้นามสกุลอย่างไทย คนไทยในเมียนมาส่วนมากเป็นคนปักชีพู้ พุดภาษาไทยถิ่นใต้ในชีวิตประจำวัน แต่คนรุ่นใหม่อ่านและเขียนภาษาพม่าได้ด้วย เพราะทุกคนต้องเข้าเรียนโรงเรียนพม่า แต่ในชีวิตประจำวันพุดภาษาไทย และหลายคนก็เรียน และอ่านหนังสือไทย โดยอาศัยพระภิกษุเปิดสอนในวัด (ทองใบ แท่นมณี, 2562)

ชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำเอาวัฒนธรรมที่มีอยู่มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยคนในพื้นที่ชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริดได้มีส่วนร่วม อาศัยศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของสยามในอดีตไว้มากที่สุด สะท้อนถึงสถาปัตยกรรม โบราณศิลป์ที่มีประวัติอันยาวนานสามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยเมื่อประมาณ 50 ปีย้อนหลัง การเดินทางสะดวก และสามารถที่จะกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ในหนึ่งวัน ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนคนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน การสร้างความรู้ใหม่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดคล้องกับบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ มีความหวงแหน และมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี และมะริด
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ซึ่งประกอบด้วย งานประเพณี อาหาร การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด

ชุมชนไทยพลัดถิ่น หมายถึง ชุมชนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรี และมะริด ในหมู่บ้านสิงขร หมู่บ้านแหลมยวน และหมู่บ้านมุกโพรง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แสดงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และนำวัฒนธรรมที่มีอยู่มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยคนในพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรีได้มีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี และมะริด แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นใน

สิงขร-ตะนาวศรีและมะริด ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนย่อย คือ (1) การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (2) การเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้เครื่องบันทึกเสียงและแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และเริ่มคำถามสัมภาษณ์ด้วยการถามประวัติส่วนตัว จากนั้นจึงเริ่มถามถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผู้ให้ข้อมูลมีความเกี่ยวข้องอยู่ (3) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาและการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ และ (5) การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวร่วมประเมิน จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาศักยภาพเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรี และมะริด และ 2) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอนย่อย คือ (1) ผู้วิจัยนำผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริดมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด และ (2) การทดลองจัดท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร- ตะนาวศรีและมะริด

ผลการวิจัย

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด มีผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด พบว่า หมู่บ้านที่มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 3 หมู่บ้าน คือ 1) บ้านสิงขร 2) บ้านแหลมยวน และ 3) บ้านมุกโพรง และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่น มีดังนี้

1.1 บ้านสิงขร แหลมยวน และบ้านมุกโพรง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสิงขร อดีตกเคยเป็นเส้นทางการค้าโบราณ เชื่อมโยง 2 คาบสมุทร คือ มหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อประมาณ 1,000-1,500 ปีที่ผ่านมา มีการค้าขายกันระหว่างจีน โปรตุเกส และดัตช์ (ฮอลันดา) โดยมีเส้นทางการค้าจากเมืองท่ามะริด ผ่านเข้ามาในแม่น้ำตะนาวศรีใหญ่ แม่น้ำตะนาวศรีเล็ก แม่น้ำสองช่อง แม่น้ำสิงขร แม่น้ำท่าแพ เดินทางขึ้นสันเขาข้ามฝั่งมายังแม่น้ำกุยบุรี ออกอ่าวไทยที่ปากคลองเกี้ยว (กุยบุรี) หลังจากนั้นเดินทางมาเทียบท่าที่เพชรบุรี เดินทางต่อไปยังอู่ทอง (สุพรรณบุรี) แต่สภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสายน้ำบางช่วง ทำให้สภาพพื้นที่ไม่เหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่ยังมีร่องรอยทางโบราณคดี คือ พบเครื่องถ้วยชามของจีน ณ บริเวณที่ชาวบ้านเล่าว่ามีเรือสำเภาล่มในแม่น้ำสิงขร บริเวณหมู่บ้านทรายขาว อาชีพของคนไทยพลัดถิ่นส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง จะทำสวนหมากแบบผสมผสานกับพืชอื่น คือ ทุเรียน กล้วย ขนุน มะม่วงหิมพานต์ และพืชผักสวนครัวพื้นถิ่น ได้แก่ ผักหวาน ต้นเหลียง ส้มป่อย เป็นต้น และทำนา คนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีจะฐานะดีกว่าคนพม่า และกะเหรี่ยงที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านคนไทยภายหลังตามนโยบายของรัฐบาลเมียนมา เนื่องจากมีที่ดินเป็นของตนเอง ในขณะที่คนพม่าและกะเหรี่ยงจะเข้ามาจับจ้าง แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันเริ่มมีการแต่งงานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ปัจจุบันคนไทยแท้เริ่มน้อยลง บางหมู่บ้านผู้นำชุมชนเปลี่ยนจากคนไทยเป็นคนเมียนมา และมีคนเมียนมาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

1.2 องค์ประกอบของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความพร้อมของบ้านสิงขร บ้านแหลมยวน และบ้านมุกโพรง คือ สถานที่ตั้งอยู่ของหมู่บ้านมีทางคมนาคม คือ ถนนที่เข้าถึงง่าย สะดวก ชุมชนมีความพร้อมในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมมาจากบรรพบุรุษ มีผู้นำเป็นคนไทยที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง มีรายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นและเรื่องเล่าของชุมชนในอดีต ดังนี้

1.2.1 บ้านสิงขร เป็นหมู่บ้านใหญ่ที่มีคนไทยอายุอยู่เป็นจำนวนมาก ประมาณ 130 ครัวเรือน ในหมู่บ้านสิงขร ขณะนี้มีพม่ามาอาศัยอยู่มากขึ้น และมีกะเหรี่ยงและมุสลิมเข้ามาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งในอดีตจะมีเฉพาะคนไทย ในหมู่บ้านนี้จะมีวัดสิงขรเก่า ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำสิงขร วัดสิงขรวราราม มีการย้ายสองครั้ง เป็นวัดสมัยอยุธยา ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองสิงขรเก่า แห่งที่สองตั้งอยู่ในสวนท้ายหมู่บ้าน และแห่งที่สามตั้งอยู่ที่ปัจจุบัน ย้ายออกมาตั้งริมถนนตามนโยบายของรัฐบาลเมียนมาเพื่อความมั่นคง ปัจจุบันหลวงพ่อดวง อายุ 81 ปี เป็นเจ้าอาวาส มีพระจำนวน 7 รูป เป็นพระเชื้อสายไทยสิงขร จำนวน 6 รูป เป็นพระเชื้อสายกะเหรี่ยง จำนวน 1 รูป ที่วัดสิงขรวรารามเปิดเป็นโรงเรียนสอนภาษาไทย โบราณวัตถุในวัดสิงขรวราราม มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยอยุธยาตอนต้น มีประวัติว่าเดิมอยู่ในเจดีย์ที่ตัวเมืองตะนาวศรีเป็นศิลปกรรมแบบที่เรียกกันว่า อุ่ทองสาม คือ มีลักษณะแบบอุ่ทองผสมกับสุโขทัย ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของครูสุวรรณ ศรีสิงขร ครูสอนภาษาไทย ณ โรงเรียนสอนภาษาไทยวัดสิงขรฯ ได้เคยเล่าว่า บรรพบุรุษของคนไทยสิงขร เคยอาศัยอยู่ในแผ่นดินสิงขร-ตะนาวศรีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

นอกจากนี้ยังมีชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทรายแดง นำไปจากวัดแม่ น้ำวัด ซึ่งอยู่ใกล้ชายแดนทางฝั่งไทย และยังมีพระพุทธรูปไม้แกะฝีมือช่างพื้นบ้านเป็นจำนวนมากที่วัดสิงขร และพบสมุดข่อยโบราณ ภาษาไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งบันทึกความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คาลาอาคม โหราศาสตร์ ยา และวรรณคดีต่าง ๆ ถือเป็นหลักฐานที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยสิงขร-ตะนาวศรีได้เป็นอย่างดี ซึ่งพบเรื่องราวที่สำคัญและน่าสนใจหลายเรื่อง อาทิ วรรณกรรมพระรถเมรี พระอภัยมณี กุณหมายตราสามดวง ตำราดูฤกษ์ยาม คาลา อาคม ตำรายา และมีเล่มหนึ่งเป็นสมุดข่อยเล่มเล็ก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้คำสัตย์สาบานของคู่กรณี หรือพยาน ก่อนจะเข้ารับการพิจารณาคดี มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบูชาพระรัตนตรัย สาบานว่าจะให้การตามสัตย์ และเชิญเทพยดาองค์ต่าง ๆ มาลงโทษหากไม่เชื่อสัตย์ ซึ่งอาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม ได้เล่าถึงข้อความในสมุดให้พระอาจารย์สงกรานต์ อากาศโร รองเจ้าอาวาสวัดสิงขรวราราม และคุณสุวรรณ ศรีสิงขร ครูสอนภาษาไทยของโรงเรียนวัดสิงขรพิง ซึ่งคุณสุวรรณ ศรีสิงขร ได้เล่าว่า “สมุดเล่มนี้ต้องเป็นสมุดหัวแดง ที่ใช้ในการตัดสินคดีความของจางวางสมัยเก่าแน่นอน ผมเองก็ไม่เคยเห็นหรอก แต่ฟังคนเก่าเล่ามาว่า เวลาจะตัดสินคดี คู่ความและพยานจะต้องชูสมุดหัวแดงขึ้นเหนือหัว และกล่าวสาบานว่าจะให้การแต่ความสัตย์” และพระอาจารย์สงกรานต์ อากาศโร ได้กล่าวเสริมว่า “หนังสือเล่มนี้เจ้าของเดิมซึ่งเป็นแพทย์แผนโบราณให้ลูกหลานเอามาถวายวัด ก่อนท่านจะเสียชีวิตหนึ่งวัน เฉพาะเล่มนี้และโบราณอื่น ๆ อีกผูกหนึ่ง ห่อใส่ผ้าแดงมาอย่างดี” อาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียมจึงเห็นว่าสมุดข่อยเล่มนี้น่าจะเป็นสมุดหัวแดง ที่ใช้ในการตัดสินคดีจริง ๆ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า สมุดหัวแดง เป็นคำสัตย์สาบานโบราณในศาลของชุมชนไทยตะนาวศรี สมัยก่อน จางวาง นอกจากจะปกครองดูแลกันเองในกลุ่มคนไทย แต่ละตำบลจะมีกำนัน (ชาวไทยสิงขร-ตะนาวศรี เรียกว่า จางวาง) ดูแล สมัยก่อน จางวาง นอกจากจะปกครองดูแลลูกบ้านแล้ว ยังต้องเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดีความต่าง ๆ ในตำบลด้วย ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกันเอง แต่หากไทยมีปัญหากับพม่าหรือชาติอื่นก็ต้องไปขึ้นศาลที่ตะนาวศรี จาก การสำรวจเอกสารชุดนี้ของอาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม พบว่า ส่วนใหญ่ระบุชื่อเจ้าของเอาไว้ คือ นายสั่ง

ประกอบปราณ ซึ่งเคยบวชที่วัดสิงขรวราราม จนได้เป็นเจ้าของอาวาส และสึกออกมาเป็นจางวาง และผู้พิพากษา ต่าบล (ข้อมูลจากบทความ สิงขร-ตะนาวศรี 30 ปีที่เปลี่ยนไป : ทองใบแท่นมณี) และอาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม ยังได้สรุปว่า “สมุดนี้จางวางส่งรับมาจากจางวางเก่า ๆ ก่อนหน้าอีกทีหนึ่ง และใช้สับมาอย่างน้อย จนถึงสมัยจางวางส่ง ที่การตัดสินคดีระหว่างคนไทย ยังใช้ศาลต้าบลอยู่”

วัดและชุมชนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน คนในชุมชนมีความหลากหลาย ประกอบด้วย ไทยพม่า กะเหรี่ยง และชาวมุสลิม ซึ่งในอดีตมีเฉพาะคนไทย อาชีพส่วนใหญ่ทำสวนหมาก และมีลักษณะเป็นสวนแบบผสมผสาน คือ มีพืชผักสวนครัว อยู่ในสวนด้วย เปรียบเสมือนครัวของชุมชน ซึ่งชาวบ้านจะใช้เป็นผัก และปลาที่หามาได้เป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหารประจำวัน ได้แะบ้านลุงหยืด สุขแสงทอง อายุ 76 ปี และลุงหลวงสิทธิ ประกอบปราณ อายุ 60 กว่าปี ได้อธิบายถึงข้าวมัดที่อยู่ในกระถอมข้าว (ทำด้วยไม้ไผ่และใบระกำ ตั้งไว้ใต้ถุนบ้าน) ว่าเป็นข้าวที่ได้มาจากการทำขวัญแม่โพสพ ทุกบ้านจะปลูกข้าวไว้รับประทานเอง พันธุ์ข้าวส่วนใหญ่เป็นข้าวไร่ ชื่อ พันธุ์มุกแก (เป็นพันธุ์ข้าวไทย)

อาหารของคนไทยสิงขรที่นิยมรับประทานมาก คือ แกงเลียง ซึ่งแตกต่างจากแกงเลียงของคนไทยภาคกลาง ตรงที่แกงเลียงของไทยสิงขรจะใช้ผักเพียง 1 อย่าง แต่สามารถนำผักมาแกงเลียงได้หลากหลายชนิด เช่น ใบเหลียง หรือบางครั้งก็ใช้ใบผักหวาน ซึ่งจะใช้เพียงอย่างเดียว ส่วนแกงเลียงของไทยภาคกลางจะใช้ผักหลากหลายในแต่ละครั้ง

สินค้าที่ชุมชนสามารถจัดทำได้เป็นที่ระลึก คือ น้ำผึ้ง ซึ่งชาวบ้านสามารถจัดหามาจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง

ลุงละเอียด ทองสุข วัย 81 ปี อดีตกำนันบ้านสิงขรหรือที่คนพื้นถิ่นเรียกจางวางและยังเป็นอดีตหัวหน้าคนล่าช้าง มีความเป็นผู้นำ สุขุมลุ่มลึก ใช้ความดีชนะทุกสิ่ง แก้ไขข้อขัดแย้งของชุมชนในยามที่ศัตรูเข้ามาประชิด พุดคำไหน คำนั้น ที่บ้านของลุงละเอียด มีเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งอาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม ได้ให้ข้อมูลว่า “เป็นเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หมิง รวมจักรพรรดิเจี๋ยจิ้ง พ.ศ. 2065-2109 ถ้าเป็นของไทย ก็คือก่อนสมัยสมเด็จพระนเรศวรเล็กน้อย” ภรรยาของลุงละเอียดเล่าว่า “ถ้วยใบนี้พบในแม่น้ำสิงขร” ซึ่งเป็นแม่น้ำที่เชื่อมเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรม ตามแนวสามร้อยยอด แม่น้ำกุยบุรี ข้ามสันปันน้ำ ลงสู่แม่น้ำวัดท่าพริก ท่าแพ ทวายขาว วังจำปา เมืองสิงขร เมืองตะนาวศรี และออกทะเลที่มะริด อาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม ได้กล่าวว่า “สินค้าจากเมืองจีนผ่านอยุธยาข้ามไปตะวันตกทางนี้ก็มาก และสินค้าจากอินเดีย เปอร์เซีย ข้ามมาสู่อุทยานตามเส้นทางนี้ก็มาก”

ลุงเอียด (ละเอียด) ได้นำทางไปในพื้นที่ที่มีโบราณคดีเกี่ยวกับเส้นทางการค้าโบราณ ตามที่มีบันทึกของต่างชาติ และนักประวัติศาสตร์หลายท่าน ลุงเอียดได้เล่าเรื่องเรือสำเภามาจม และเรียกจุดนั้นว่า “หินตะเภา” และมีคนมาเจอเครื่องถ้วยชามโบราณ ผู้รับบอกว่าอายุราว 450 ปี ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สำหรับการล่องเรือจากบ้านสิงขรในหน้าน้ำสามารถล่องออกมาได้ถึงบ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเรื่องนี้คณะนักวิจัยจะไปเก็บข้อมูลอีกครั้งในหน้าน้ำ

พระไม้แก่นจันทน์ที่วัดสิงขรวราราม เป็นฝีมือของช่างชั้นครู และช่างพื้นบ้าน งตงามมีเอกลักษณ์ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จากการบอกเล่าของนายเสริม ประกอบปราณ ผู้เป็นปราชญ์ท้องถิ่นได้เล่าว่า “ไม้จันทน์จะหอมต้องยืนต้นตาย กระพี้ผุเหลือแต่แก่น ถ้าไปตัดสดจะไม่หอม ไม้จันทน์จะมีในป่าตะวันตกแถบกุยบุรีลงมาถึงแถบเมืองประจวบ แล้วข้ามไปแนวเดียวกันในฝั่งพม่า เป็นป่าไม้จันทน์ชนิดดี หลายสิบปีก่อน สมัยยังไม่ปิดป่า คนไทยบ้านสิงขรในเขตตะนาวศรี มีอาชีพหาไม้จันทน์กัน หาแก่นที่ยืนต้นตายจึงจะหอม แต่ต้องเข้าป่า

ไปหากันเป็นเดือน หุงข้าวหาลากันในป่า แล้วใส่กระสอบแบกกันออกมา ไปเจอที่ใหญ่เกินแบกก็เอาลิ้มตอกผ่า เป็นซีกมา มีเถ้าแก้วรับซื้อแก่นไม้จันทร์ ส่งลงไปตะนาวศรี มะริด เป็นทอด ๆ พม่าเอาไปสกัดเป็นน้ำมันจันทร์หอม ผงก็นำไปทำธูป” พระไม้แกะในชุมชนไทยเขตตะนาวศรีมีหลายองค์เป็นไม้แก่นจันทร์ สะท้อนร่องรอยผืนป่า ตะวันตกอันอุดมสมบูรณ์ในอดีต

1.2.2 บ้านแหลมยวน ประวัติของหมู่บ้านแหลมยวนมาจาก คำว่า “ยวน” เป็นชื่อต้นไม้ คือ “ต้นยวน” ชาวบ้านเล่าว่ามีต้นยวนใหญ่ขึ้นอยู่ที่แหลมริมฝั่งแม่น้ำสิงขร จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของพื้นที่ ที่ต้นยวนขึ้นอยู่ว่า “แหลมยวน” ต่อมาต้นยวนได้ถูกน้ำพัดล้มไป ซึ่งบริเวณแม่น้ำสิงขรที่ไหลผ่านวัดแหลมยวนมีความสวยงามเป็นอย่างมาก วัดแหลมยวน ตั้งอยู่ที่บ้านแหลมยวน ตำบลสิงขร อำเภอตะนาวศรี จังหวัดมะริด มีพระเถระรูปสำคัญของชุมชนชาวสยาม คือ หลวงปู่หฺมฺฐิต ซึ่งชาวแหลมยวนนับถือมาก เล่าสืบกันมาว่าท่านเกิดที่เมืองไชยา เมื่อท่านบวชแล้วออกธุดงค์มาที่เมืองตะนาวศรี สร้างวัดในชุมชนคนไทยไว้หลายวัด เริ่มตั้งแต่วัดคลองใหญ่ (ริมน้ำตะนาวศรีใหญ่) วัดปะวะ วัดมุกโพรง วัดวังใหญ่ และวัดแหลมยวนเป็นที่สุดท้าย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ สมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 ที่อยู่ในพื้นที่ คือ ลูกหลานของทหารญี่ปุ่นที่มีบุตรกับหญิงสาวชาวสิงขร ซึ่งทางคณะผู้วิจัยต่างเรียกทายาทของทหารญี่ปุ่นว่า “โกโบริ” เป็นผลพวงของสงครามโลก ครั้งที่ 2 เขามีพ่อชื่อว่า “ญี่ปุ่น” เนื่องจากคุณปู่เป็นคนญี่ปุ่นมารักกับย่าซึ่งเป็นสาวไทยในสิงขร เมื่อปู่กับย่ามีลูก ได้ให้ชื่อลูกชายว่า “ญี่ปุ่น” และอาศัยอยู่ที่บ้านแหลมยวน “โกโบริ” มีน้องสาวเป็นลูกสะใภ้ของลูกพ่อสงวน เจ้าอาวาสวัดสิงขรวราราม และบ้านของโกโบริอยู่ติดกับวัดแหลมยวน

1.2.3 บ้านมุกโพรง ชื่อของหมู่บ้านมีเรื่องราวต่อกันมาว่า “มีต้นมุกขนาดใหญ่ แต่ลักษณะโพรง จึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “มุกโพรง และเรียกแบบสำเนียงคนไทยแถวไชยราช ประจวบคีรีขันธ์ ว่า มุกโพรง” ปัจจุบันนี้มีคนไทยเป็นผู้นำชุมชน ในพื้นที่นี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ พระพุทธบาท อยู่บนยอดเขาที่สูงที่สุดในเขตอำเภอตะนาวศรี อาจารย์สงกรานต์ อาภากรโร ได้เล่าความเป็นมาของพระพุทธบาทว่า “เป็นพระพุทธบาทเก่าที่ 5 จากทั้งหมด 5 ก้าวที่พระพุทธเจ้าได้ขอที่อยู่ให้มนุษย์ 5 ก้าวของพระองค์” และมีการเขียนไว้ที่กุฏิวัดสิงขรวรารามว่า “พระบาทหนึ่งปรากฏ อยู่เหนือบรรพต สุวรรณฉวี พระบาทสองนั้นอยู่สุวรรณคีรี แทบใกล้กรุงศรีอยุธยา นคร พระบาทสามนั้นโสด อยู่เขาบรมโกฏิลังกาบวร พระบาทสี่ทศพล อยู่บนสิงขร ใกล้เมืองนคร นพรัตนบุรี พระบาทห้าประดิษฐาน อยู่ริมชลธาร แม่น้ำในที่”

2. ผลการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด คือ โปรแกรมการท่องเที่ยว ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน ราคาต่อหัว 7,500 บาท

3. ผลการประเมินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด

ผลการประเมินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด พบว่า ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีอายุ 31-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.67 ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 33.33 อาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ร้อยละ 50.00 รายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.33 ไม่เคยเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และทราบข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริดจากเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพลัดถิ่นในสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริการ ด้านการคมนาคมและการเดินทาง ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และ อาหารท้องถิ่น/ร้านอาหาร

ด้านการคมนาคมและการเดินทาง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก คือ รถบริการนำเที่ยว รองลงมา คือ การเดินทางระหว่าง สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

ด้านการบริการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ การดูแลอำนวยความสะดวกของผู้จัดและ อีก 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับที่ท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับสถานที่พักที่ตะนาวศรี

ด้านร้านอาหารและอาหาร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อาหารเย็นของร้านอาหารไทยที่ตะนาวศรี อาหารพื้นบ้านของชุมชนไทยพลัดถิ่น และอาหารเช้าของโรงแรม Royal Blossom เมืองตะนาวศรี

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มี 11 แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ แหล่งท่องเที่ยว คือ สะพานตะนาวศรี กับรอยพระพุทธรูปที่บ้านมุกโพรง ลำดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 แหล่งท่องเที่ยว คือ วัดสิงขรวราราม สระน้ำกษัตริย์ราชมังฆลา และวัดตะนาวศรีใหญ่ ลำดับที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 แหล่งท่องเที่ยว คือ วัดแหลมยวน บ้านของลูกหลานญี่ปุ่นสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 และบ้านลุงละเอียด ทองสุข อดีตคนล่าช้างที่สิงขร ลำดับที่ 9 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 แหล่งท่องเที่ยว คือ สวนแบบผสมผสานของชุมชนบ้านสิงขร และศาลหลักเมืองตะนาวศรี ลำดับที่ 11 คือ บ้านมุดอง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีดังนี้ 1) ควรมีการเล่าเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วัฒนธรรมที่เคยมี แต่ตอนนี้ขาดการสืบทอด 2) ควรเพิ่มวันในการท่องเที่ยวจาก 3 วัน 2 คืน เป็น 4 วัน 3 คืน

สรุปและอภิปรายผล

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรี มีหมู่บ้านที่มีความพร้อม จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านสิงขร บ้านแหลมยวน บ้านมุกโพรง โดย 1) บ้านสิงขรมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ วัดสิงขรวราราม วิถีชีวิตชุมชน อาชีพทำนา และสวนหมากแบบผสมผสาน มีสินค้าของที่ระลึก คือ น้ำผึ้ง 2) บ้านแหลมยวน มีวัดแหลมยวนที่มีรูปหล่อหลวงปู่หยืดที่ชาวบ้านมีความเลื่อมใสว่ามีอิทธิฤทธิ์และมีความศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิตชาวสวนหมากริมแม่น้ำสิงขรที่ไหลผ่านวัดและชุมชน และ 3) บ้านมุกโพรง มีรอยพระพุทธรูปบนยอดเขาที่สูงที่สุดในอำเภอตะนาวศรี แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการ สืบเนื่องมาจากพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรีไม่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐมานาน จึงทำให้การคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกยังมีปัญหาอยู่บ้าง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศิริพันธ์ พงษ์นิรันดร และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจน พร้อมกับทำป้ายบอกทางให้ถูกต้อง และติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด พบว่า ชุมชนมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นโดยมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพบุรุษไว้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และชุมชนมีความร่วมมือกันในการ

อนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนของตนเองให้มีความพร้อมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากพระภิกษุในวัดสิงขรวรารามเป็นที่เคารพของชาวบ้านคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรี ผู้นำชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ภัทสรังสรรค์ศิลป์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกโคไกร จังหวัดพังงา พบว่า องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกโคไกร คือ ศักยภาพการท่องเที่ยว กระบวนการคิดแบบที่ยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากร และสอดคล้องกับ Sproule (1996) ที่ได้เสนอองค์ประกอบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย ศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฏา ฦ หนองคาย และสามารณ ปิติพัฒน์ (2556) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของวัด ชาวบ้านและผู้นำชุมชนนั้นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร-ตะนาวศรีและมะริด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริการ ด้านการคมนาคม และการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว และร้านอาหาร/อาหาร อันเนื่องมาจากนักวิจัยได้ศึกษาศึกษาสภาพและเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและมีความเหมาะสมกับการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอุปนิสัยการท่องเที่ยวของคนไทย ซึ่งเน้นความสะอาด ความสะดวก และบรรยากาศพร้อมเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา บุญส่ง และคณะ (2559) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์ด้านสิงขร-มะริด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริการ ด้านการคมนาคมและการเดินทาง ด้านแหล่งท่องเที่ยว และร้านอาหาร-อาหาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า หมู่บ้านของชุมชนไทยสิงขรที่เส้นทางการคมนาคมยังต้องพัฒนาให้สามารถเดินทางได้สะดวกและปลอดภัยในพื้นที่ระหว่างหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้นำชุมชนควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการคมนาคมให้มีความพร้อมมากขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่มีการประชาสัมพันธ์มากนัก ดังนั้น ผู้นำชุมชน ควรจัดทำป้ายชี้ทาง และจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสถานที่ติดต่อสื่อสารและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีความพร้อมเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สิงขร-ตะนาวศรี

เอกสารอ้างอิง

- กมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2561). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(28): 163-176.
- กฤษฎา ฦ หนองคาย และสามารถ ปิติพัฒน์. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยวทะเลบัวแดง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 8(24) : 24-29.
- กาญจนา บุญส่ง และคณะ. (2559). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์ด้านสิงขร-มะริด ในรายงานสืบเนื่องการประชุมวิจัย 3rd National and International Conference on Global Mobility through Ethnicity, Culture and Research 4 ธันวาคม 2559, ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, หน้า 77-85.
- กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และคณะ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4): 139-146.
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก <http://tourismsan1.blogspot.com/>.
- ทองใบ แทนมณี. (2562). สิงขร-ตะนาวศรี: 30 ปีที่เปลี่ยนไป. ใน *สยามในตะนาวศรี* (หน้า 54-118). นนทบุรี: ต้นฉบับ.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกโคไกร จังหวัดพังงา. *วารสาร Veridian E-Journal*, 7(3): 650.
- ศรินันท์ พงษ์นรินทร์ และคณะ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตการศึกษากิจการ มข.*, 9(1): 235.
- Hawkins, J. (2007). *The creative economy: How people make money from ideas*. London: Penguin Bock.
- Nzama, A.T., Magi, L.M., & Ngocoho, N.R. (2005). *Workbook-1 tourism workbook for educators: 2004 curriculum statement (unpublished tourism workshop educational materials)*. n.p.: Centre for Recreation & Tourism, UZ. And Tourism KwaZulu-Natal, University of Zululand.

ผลการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย จากการศึกษาภูมิปัญญาการใช้รูปทรงใน
ภาพจิตรกรรมฝาผนัง (วัดเกาะ) สกลุช่างเมืองเพชร
A Creative Contemporary Art from the Study of the Local
Wisdom for Using Shapes in Mural Painting by Phetchaburi's
Artisans in Wat Koh

เขมา แฉ่งฉายา
Khema Changchaya

อาจารย์สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Lecturer of Art and Design, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University
Corresponding author E-mail: khe_aun@hotmail.com
(Received: 20 March, 2022, Revised: 30 April, 2022, Accepted: 17 May, 2022)

บทคัดย่อ

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกลุช่างเมืองเพชร สู่อการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย นำมาสู่การยกตัวอย่างการใช้ผลการศึกษารองค้ความรูู้ด้านรูปแบบในเชิงช่างและผลทางสุนทรียภาพ ของการใช้รูปทรงในภาพจิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถ วัดเกาะ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแบบสกลุช่างเมืองเพชร และเป็นแนวทางการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยแบบสกลุช่างเมืองเพชร ในอนาคตสืบไป ในการวิจัยนี้ ได้อธิบายถึงองค้ประกอบภาพ การยกตัวอย่างจิตรกรรมฝาผนัง ภายในอุโบสถ วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี เป็นสำค้ญ ด้วยรูปแบบของ เส้น สีและรูปทรง ที่สื่อความหมายทางองค้ประกอบศิลป์ กับการนำพุทธประวัติตอนต่าง ๆ มาเล่าเรื่องในผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ ที่ไม่เหมือนแหล่งอื่น เป็นแรงบันดาลใจที่จะค้นหาแนวคิดทางความงาม เลือคมุมมองเกี่ยวกับ “องค้ประกอบภาพ” อันเป็นรายละเอียดด้านรูปทรงทางศิลปะ เป็นการค้นหาค้ตอบของการ ลดทอนปรากฏเป็นการจัดวาง พื้นที่ว่าง โปร่ง โล่ง เรียบง่าย แทนค้ความสงบทางใจ เทียบเคียงกับองค้ความรู้ทางองค้ประกอบศิลป์สมัยใหม่ สู่อการจัดการองค้ความรู้ เป็นแนวความคิดในการออกแบบการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย

ค้สำค้ญ: ภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกลุช่างเมืองเพชร การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย

Abstract

The research “The Study of the Local Wisdom of Mural Painting by Phetchaburi’s Artisans” studies the local artisanal wisdom and aesthetics represented by the mural

paintings in the “Ubosot” (the main temple hall) of Wat Koh. The art has the unique “Phetchaburi” style that can be inherited by the next generation of artisans in the province. The focus is primarily on the images, which depict scenes from Lord Buddha's life, inside the hall. The overall composition and the particular forming of the lines, colors and shapes of these images are distinguished from Buddhist paintings elsewhere. The details of the artistic elements and craftsmanship inspire awe in the visitor-beholders, The paintings also convey certain religious meanings and philosophical truths. The use of the vast, simple space is comparable to the style of contemporary art design and knowledge management.

Keywords: local wisdom of mural painting artisans, Phetchaburi's artisans, Creative contemporary art

บทนำ

การศึกษาทางศิลปะและการออกแบบในปัจจุบัน นอกเหนือจากองค์ความรู้ตามหลักการทางสุนทรียศาสตร์และหลักองค์ประกอบทางศิลปกรรมด้านจิตรกรรมแล้ว ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม บางประการ นั่นคือ ประวัติศาสตร์ในคุณค่าทางภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ อย่างงานช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนังอันงดงาม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของสกุลช่างในแต่ละท้องถิ่น และแสดงถึงความชำนาญในเทคนิควิธีการขั้นสูงของการเขียน เป็นต้น เมื่อพูดถึงการแบ่งหมวดย่อยของศิลปะและงานช่างในยุคสมัยต่าง ๆ ตามประวัติศาสตร์ของการค้นพบหลักฐานทางศิลปะและงานช่างที่สำคัญ อาจเป็นศิลปะที่เกิดขึ้นในยุคสมัยเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าร่วมสมัยกันแต่มีความแตกต่างกัน เพราะแบ่งช่างตามท้องถิ่นหรือแหล่งค้นพบ จึงนิยมใช้คำว่า “สกุลช่าง” ในประเทศไทยก็มีการสร้างศิลปะแตกต่างกัน เช่น สกุลช่างวังหลวง กับสกุลช่างวังหน้า ในกรุงรัตนโกสินทร์ และสกุลช่างเมืองเพชร โดยมีรูปแบบศิลปะและการก่อสร้างที่แตกต่างกัน และแบ่งไปตามสกุลช่างที่มีลักษณะเฉพาะตัว

การแสดงออกซึ่งความรู้ ทัศนะ ตลอดจนการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งของที่หลอมรวมเป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็น “ช่าง” สิ่งเหล่านั้นมักเกิดโดยชุมชนกลุ่มชนในบางกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง หรือเป็นสิ่งซึ่งกลุ่มชนในบางกลุ่มสร้างขึ้น เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ตามวิถีการดำรงชีวิต จนทำให้คนเหล่านั้นเกิดความภูมิใจในตนเอง และนำไปสู่ความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอื่นได้อีกด้วย ฉะนั้น การคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ จึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (UNESCO, 2563)

สกุลช่างเมืองเพชรในงานวิจัยนี้ มีการกล่าวถึงศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยมีบุคคลสำคัญคือ สมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) มีนามเดิมว่า ทองชาติภูมิ เกิดที่บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ท่านได้กลับมาปฏิสังขรณ์วัดใหญ่สุวรรณารามเพื่ออุทิศให้อุปัชฌาย์อาจารย์ และในคราวเดียวกัน ท่านได้รับพระราชทานศาลาการเปรียญจากพระเจ้าเสือ (เป็นอาคารท้องพระโรงเดิมจากอยุธยา) โดยเรือถนนมาประดิษฐานยัง

วัดใหญ่ฯ ซึ่งเป็นการมาของช่างที่มาพร้อมกับการสร้างสถานที่สำคัญในยุคนั้น จนทำให้เกิดความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแพร่หลาย ทำให้เพชรบุรีกลายเป็นเมืองพระหรือเมืองที่มากด้วยวัดกับพระนั่นเอง พร้อมทั้งเกิดความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัดที่มีความร่วมสมัยในพื้นที่เพชรบุรี จากวัดสุบ้าน สุขุมชน และสังคม ทำให้เกิดวัฒนธรรมในการบวชเรียน ทำให้เกิดการส่งเสริมการสร้างวัดเพื่อประโยชน์ทางความเชื่อและศาสนาเป็นสำคัญ การสร้างวัดในยุคนั้น ส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับโครงสร้าง ที่ต่อยอดไปสู่การประดับ การตกแต่ง การเล่าเรื่อง รวมถึงการสร้างเพื่อสร้างสรรคด้วยวิทยาการด้านวัสดุต่าง ๆ ในท้องถิ่นของยุคนั้น จากงานช่างราชสำนักสู่การฝึกลูกมือช่างและการผสมผสานกับช่างท้องถิ่นเดิมที่เน้นเรื่องโครงสร้างในงานสถาปัตยกรรม จนนำไปสู่การเป็นช่างเขียนช่างปั้น ช่างประดับ ช่างปิดทอง ช่างตกแต่งกระจกสี เพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยกับความเชื่อและความศรัทธาเป็นสำคัญ (กลุ่มงานขอมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2558)

ภูมิปัญญาจากผู้สร้างจึงหมายถึงครูช่าง วัด พระ เป็นสำนัก จากวัดสุบ้าน สุขุมชน สังคม วัฒนธรรม สืบสานสืบทอดเป็นมรดกสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดสื่อสมัยใหม่ที่อำนวยความสะดวกสบายตามยุคสมัยและตามสภาพการเมืองการปกครอง ย่อมเกิดผลกระทบต่อชาติ ศาสนา ภาษา สังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นยุคสมัยแห่งความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ เป็นการการหลอมรวมร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการเรียนรู้ ศึกษา เปรียบเทียบ และแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นในทุกด้าน มนุษย์จึงมุ่งสู่โลกของความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกับสิ่งใหม่ ที่สอดคล้องกัน จนนำไปสู่ความกระจัดกระจายและความคงอยู่ของมรดกทางภูมิปัญญาที่น้อยลงไปตามกาลเวลา ทำให้มรดกทางภูมิปัญญาเชิงช่าง (เดิม) ของท้องถิ่น ยังคงเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาในปัจจุบัน และสืบทอดไปสู่ลูกหลานในอนาคต

ภูมิปัญญาเชิงช่าง (ปัจจุบัน) จึงทำหน้าที่ซ่อมผลงานเดิมที่สืบทอดมาจากสำนักช่าง รวมถึงกรมศิลปากรที่มีหน้าที่หลักคือรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงอยู่ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงสิ่งจำเป็นที่ต้องสำรวจ ศึกษา และทำการวิจัย เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในการสร้างงาน เทคนิควิธีการ และความเชื่อในงานช่าง โดยยังคงภูมิปัญญาเดิมของช่างซ่อม เพราะปัจจุบันไม่นิยมการสร้างใหม่ เพราะการสร้างใหม่ทำให้เกิดการเทียบเคียงของเก่า จนทำให้ลดความนิยมลงไป วัดที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจก็ลดคุณค่าลงไปด้วย ทำให้ผู้คนเห็นประโยชน์จากการบวชเรียนน้อยลง เยาวชนหรือลูกหลานคนเมืองเพชรในปัจจุบันก็ให้ความสำคัญในการสืบสานงานสกุลช่างเมืองเพชรลดน้อยลงไปเช่นกัน

การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยในการวิจัยนี้ จึงเป็นการสังเกต การสำรวจ มรดกภูมิปัญญาสกุลช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนังในอดีต ยังคงมีองค์ความรู้อยู่ในปัจจุบัน และนำไปสู่การสังเคราะห์ เรียบเรียง และจัดการองค์ความรู้ทางองค์ประกอบศิลป์ เพื่อการสร้างสรรคทางทัศนศิลป์ที่สื่อสารข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ และแนวทางการสืบสานภูมิปัญญาช่างสู่การเรียนรู้ เพื่อการอนุรักษ์และแสดงลักษณะของคุณค่าเพื่อการจดจำ การเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจ ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงของโลกในบริบทปัจจุบันผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้นทุนเดิม เป็นมรดกของชาติควรดำรงให้คงอยู่ สืบสาน รักษา มรดกเชิงศิลปวัฒนธรรมนี้ไว้ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา โดยเป็นแรงบันดาลใจควบคู่กับวิชาการทางองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ และสุนทรียศาสตร์สมัยใหม่ที่นำไปสู่การสร้างสรรค พัฒนา และต่อยอดคุณค่าทางความงามที่เป็นปัจจุบัน เพื่อการเข้าถึงและเข้าใจ โดยไม่ลดทอนคุณค่าทางความดีและ

ความงามของภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง กับการสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ สร้างสรรค์ร่วมสมัย “เมืองเพชรเมืองช่างแห่งสยาม” ยิ่งยืนสู่อานาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ รูปแบบ เอกลักษณ์ภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างเมืองเพชร
2. เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยที่จะนำสู่การวิเคราะห์ ในรูปแบบเชิงองค์ประกอบศิลป์
3. เพื่อสังเคราะห์ต้นแบบงานสร้างสรรค์และจัดการองค์ความรู้ ในลักษณะการศึกษาเพื่อถ่ายทอดเอกลักษณ์สกุลช่างเมืองเพชร

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การศึกษาภูมิปัญญาสกุลช่างเมืองเพชร (ช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความเข้าใจในการใช้รูปทรง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนังเมืองเพชร เพื่อนำไปสู่ การสร้างสรรค์ใหม่ ในรูปแบบศิลปะร่วมสมัยที่มีความยั่งยืนสู่อานาคต
2. ต้นแบบองค์ความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้จัดการองค์ความรู้ การทดลองเพื่อบูรณาการ สร้างสรรค์ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้รับรู้ เข้าใจ และเข้าถึง การสร้างสรรค์ใน อานาคต ที่แสดงเอกลักษณ์ของศิลปกรรมไทยเพชรบุรีร่วมสมัยโดยง่าย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา ในลักษณะของวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกลช่างเมืองเพชร (จิตรกรรมฝาผนัง ภายในอุโบสถ วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี) และเทียบเคียง จิตรกรรมฝาผนัง สกลช่างเมืองเพชร แหล่งอื่นที่สำคัญ

ประชากร ได้แก่ โดยผู้วิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน และจัดการองค์ความรู้ เพื่อศึกษาการถ่ายทอด และกลุ่มผู้เรียน นักศึกษาสาขาวิชาศิลปการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีกับการจัดการองค์ความรู้ การทดลองเพื่อบูรณาการสร้างสรรค์กับการเรียนรู้การสอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจและการสัมภาษณ์: ข้อมูลด้านรูปแบบภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกลช่างเมืองเพชร การพัฒนารูปแบบของการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยโดยผู้วิจัย: จากต้นแบบการพัฒนารูปแบบของการสร้างสรรค์

แบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง: ประเมินผลองค์ความรู้ ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์ การองค์ความรู้ เพื่อศึกษาการ เป็นต้น

3. การรวบรวมข้อมูล

ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างนวัตกรรมผู้เชี่ยวชาญด้านสกลช่างเพชรบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและแนวคิดเกี่ยวกับสร้างสรรค์โดย รูปแบบและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสกลช่างเมืองเพชร(ช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ด้วยหลักวิชาการทางองค์ประกอบทางทัศนศิลป์และสุนทรียศาสตร์ เป็นสำคัญ

การพิจารณาความเป็นปัจจุบันของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือความเชื่ออื่น ๆ เป็นแรงบันดาลใจสู่แนวคิดด้านรูปแบบการสร้างสรรค์ร่วมสมัย

การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกลช่างเมืองเพชร สู่อการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย

สกลช่างเมืองเพชร สกลช่างเขียนภาพ วัดเกาะ มีความเฉพาะตัวจะสร้างงานที่แตกต่างจากแหล่งอื่น จากการสำรวจแหล่งที่ปรากฏศิลปกรรมไทยเพชรบุรีที่สำคัญ ผลงานที่เกิดจากช่างพื้นบ้าน และได้พัฒนาทั้งระดับฝีมือ รูปแบบ เนื้อหาที่เป็นลักษณะเฉพาะของสกลช่างเมืองเพชรบุรีและประเด็น

ในการค้นคว้า ศึกษาวิธีการทางศิลปกรรมจากกลุ่มช่างต่าง ๆ ได้แก่ สกulptช่างจากวัดต่าง ๆ เช่น กลุ่มช่างวัดใหญ่ กลุ่มช่างวัดพระทรง กลุ่มช่างวัดเกาะ กลุ่มช่างวัดยาง ฯลฯ แต่ในการวิจัยนี้มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มช่างวัดเกาะ (สารานุกรม, 2565)

ภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง การศึกษาลักษณะของรูปทรง และรูปแบบการจัดวางภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างเขียนภาพ วัดเกาะเพชรบุรี มีโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากล้วนเป็นฝีมือชั้นเลิศฝาผนังพระอุโบสถของวัดเกาะแก้ว มีจิตรกรรมที่ทรงคุณค่าทราบอายุได้จากตัวหนังสือที่จดปีที่เขียนว่า พ.ศ.2277 ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยอยุธยา ตอนปลาย จิตรกรรมเขียนเต็มผนังด้านข้างทั้ง 2 ด้าน เนื่องด้วยพระอุโบสถไม่มีช่องหน้าต่าง

ภาพผนังด้านข้างทางทิศเหนือการเขียนภาพจะแบ่งเนื้อหาเป็นช่องเป็นภาพเจดีย์สลักกับฉัตรเนื้อหาในภาพแสดงสถานที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับหลังจากตรัสรู้ 7 แห่งเรียกว่า สัตตมหาสถาน ได้แก่ ต้นโพธิ์ อนิมิสเจดีย์ พุทธจกกลมเจดีย์ เรือนแก้ว ต้นไทร สระมุจลินทร์ และราชาตนพฤกษ์ (ร่มไม้เกด)

ภาพผนังด้านข้างทางทิศเหนือทิศใต้มีการเขียนภาพในลักษณะภาพเจดีย์สลักกับฉัตรเช่นกัน แต่เป็นภาพเล่าเรื่องพระพุทธประวัติที่เกิดขึ้นในสถานที่สำคัญ 8 แห่ง เรียกว่าอัฐมหาสถาน คือที่ประสูติตรัสรู้ปฐมเทศนาที่ประทับป่าลีโลยก์ที่ทรมานข้างทรงพาลหัตถ์ที่ทำยมกปาฏิหารยที่โปรดพุทธมารดา และภาพพระพุทธองค์แสดงฤทธิ์ปราบเดียริณี (ที่นิพพานไม่ได้วาดไว้)

ภาพจิตรกรรมเป็นรูปหมุ่นกสิทธิ คือ พวกราชาและวิทายธ ซึ่งถือเป็นเทพพวกหนึ่งมีฐานะต่ำกว่าเทวดา แต่งกายแบบคนต่างชาติในด้านบนของผนังเหมือนภาพเจดีย์ ซึ่งบรรจุอยู่ในโครงรูปสามเหลี่ยมแบบพื้นปลาเป็นแนวตลอดผนัง มีรูปฉัตรคันระหว่างองค์เจดีย์ ได้ฉัตรเขียนพระพุทธประวัติตอนที่สำคัญ เรียกว่า ภาพอัฐมหาสถานและสัตตมหาสถาน

จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธารามจะมีลักษณะเป็นสีฝุ่น เขียนสีบางเบา สภาพยังสมบูรณ์แสดงให้เห็นว่าช่างเตรียมพื้นไว้ดีเยี่ยม พื้นเรียบแน่นและแข็งแรง แม้ส่วนล่างของภาพจะเลือนรางไปบ้าง แต่ผนังนั้นไม่ผุกร่อนเลยแม้แต่น้อย นอกจากนี้ ภาพที่ปรากฏมีคุณค่าในด้านศิลปะและด้านโบราณคดี ภาพชาวต่างประเทศที่ปะปนอยู่เป็นบริวารของพระเจ้าสุวดีมาร และในพระพุทธประวัติตอนอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวต่างชาติของคนไทยในสมัยนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ
ที่มา : (เขมา ฉ่งฉายา, 2564)

การสังเคราะห์องค์ความรู้และการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย

วิเคราะห์รูปแบบเชิงองค์ประกอบศิลป์ไปสู่การจัดการองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมและทดลองทางด้านองค์ประกอบศิลป์ เพื่อขยายความอย่างละเอียดด้วยความรู้สึกที่มีต่อความจริง "ความจริงของธรรมชาติ" คือ สิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ตามธรรมดาและตามกาลเวลา

2. สร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน ผสานสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับหลักธรรมะ

3. ต้องการถ่ายทอดกระบวนการที่เรียบง่ายผ่านสื่อสัญลักษณ์จากมโนคติร่วมกับแนวทางการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับเส้น สี รูปทรงพื้นฐาน รวมถึงทัศนียภาพทางอารมณ์เฉพาะตัว ซึ่งแสดงถึงความจริงของชีวิตที่ สะอาด สว่าง และสงบ ขององค์ประกอบ "รูปทรงจอมแห" กับการแก้ปัญหาและการจัดการพื้นที่ว่าง

"รูปทรง" ที่เรียกว่า "ทรงจอมแห" รูปลักษณะของ "รูปทรง" รูปทรงสามเหลี่ยมที่มีคุณลักษณะ "โค้งอ่อน" และ "ราบขึ้น" สู่ปลายยอด ซึ่งเป็นแบบแผนทางโครงสร้างลักษณะเป็น "จอม" ขึ้นมาเล็กน้อย จากทรงยอดดังกล่าว เป็นลักษณะของรูปทรง ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาจาก "ทรงจอมแห" ในเชิงคุณลักษณะความงามของรูปทรงเกิดจากลักษณะของแหที่ถูกผึงตากไว้ซึ่งส่วนจอมแหทำเป็นช่วงแขวนไว้ในทางตั้ง ส่วนตัวแหจะถูกปล่อยชายห้อยต่ำลงมา โดยบริเวณปากแหจะถูกถ่างให้กว้างขึ้นเกิดเป็นองค์ประกอบของเส้นรูปรอบนอกที่เป็นเส้นโค้งอ่อนต่อเนื่องจากปากแห ราบขึ้นสู่ปลายยอดที่ส่วนยอดจอมแห ความงามของเส้นที่ประกอบเป็นรูปทรง จึงเปรียบเทียบกับลักษณะการแบ่งช่องไฟในจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะทั้งสองด้านทางทิศเหนือและทิศใต้ แบ่งด้วยรูปทรง "จอมแห" (ภัทรลภา บุตรดาเลิศ, 2561: 1-27)

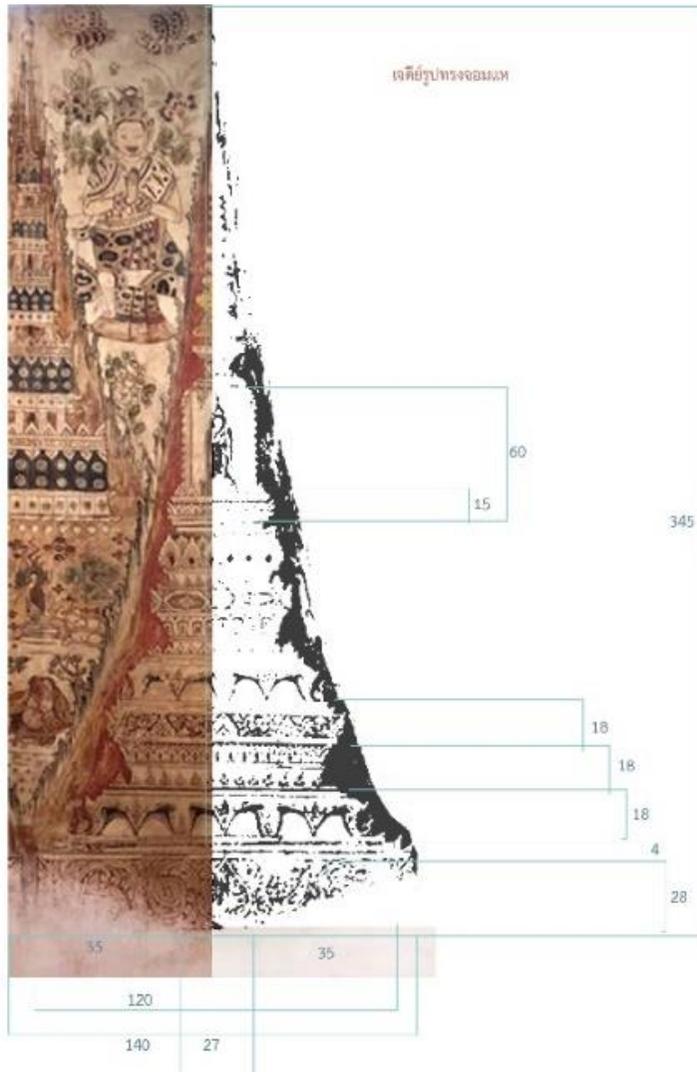
เส้นทรงลักษณะ "ทรงจอมแห" จะถูกกำหนดขึ้นโดยเทียบลักษณะกับการแบ่งช่องไฟ มีการจัดองค์ประกอบภาพแบบเท่ากันของฝาผนังทั้งสองด้านภายในอุโบสถ โดยมีแนวฐานเสมอกัน และจุดรวบที่ปลายยอดอยู่ในระดับเดียวกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นดังกล่าว โดยให้ได้มาซึ่งความรู้สึกของการ "เสริม" และ "ส่ง" รูปทรงให้มีความแข็งแรง ซึ่งเป็นอิทธิพลจากเส้น "สินเทา" ที่ประกอบกันเป็นรูปทรงหลัก แต่ในอีกด้านคือ การกำหนดเส้นจอมแหเป็นรูปทรงหลักนั่นเอง จึงทำให้เกิดคุณลักษณะของการจัดการพื้นที่ว่างด้วยเส้นกำหนดรูปทรงจอมแห เพื่อแบ่งระยะของภาพและกำหนดกรอบภาพ โดยมีเค้าโครงรูปทรงกับการร่างแบบขององค์ประกอบภาพ เส้นรูปทรงจอมแหเพื่อสร้างจังหวะการซ้ำกันขององค์ประกอบภาพเจดีย์สลักับฉัตร (บุญยกร วชิระเชียรชัย, 2558)

การกำหนดส่วนหรือสัดส่วนสัมพันธ์กับการกำหนดองค์ประกอบ "ทรงจอมแห" คือ การจัดการพื้นที่ว่างที่ส่งผลต่อความรู้สึกที่เบา ล่องลอย และพลิ้วไหว เป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชร จนถึงปัจจุบัน

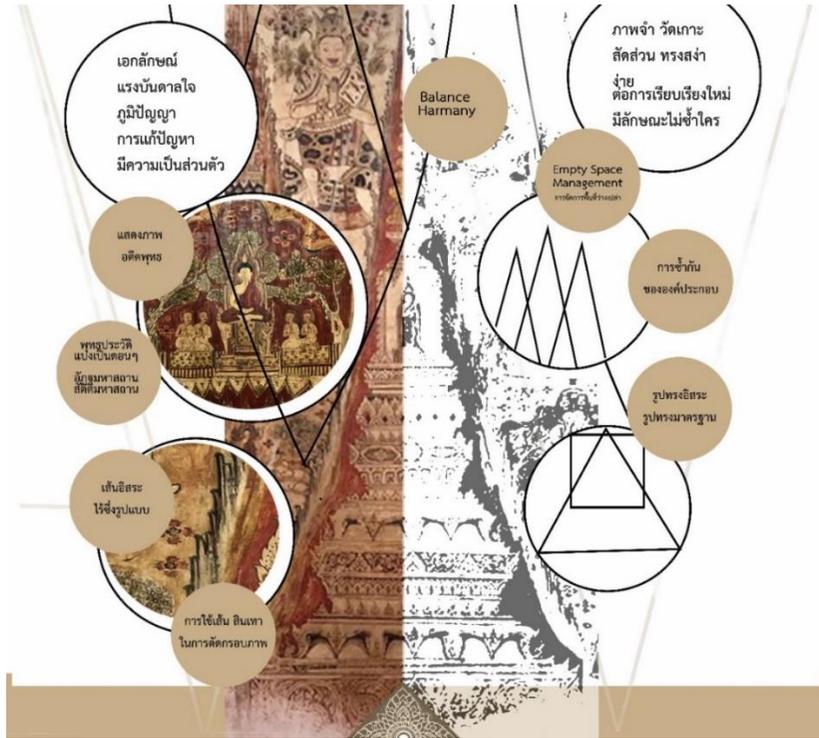
พัฒนารูปแบบการออกแบบต้นแบบผลงานศิลปะร่วมสมัยเพื่อการสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยทำการพัฒนารูปแบบการสร้างสรรค์ จากข้อมูลที่ได้มาจาก สังเคราะห์รูปทรงและการจัดองค์ประกอบผลงานเกิดจากการซ้ำกันขององค์ประกอบเกิดเป็นจังหวะที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงได้ตามแต่การจัดวางและเหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่พื้นที่ที่ทับตันให้เกิดผลทางความรู้สึก เบา ลอย พลิ้วไหว เป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชร

การประเมินรูปแบบการสร้างสรรคด้วยการสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรคศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

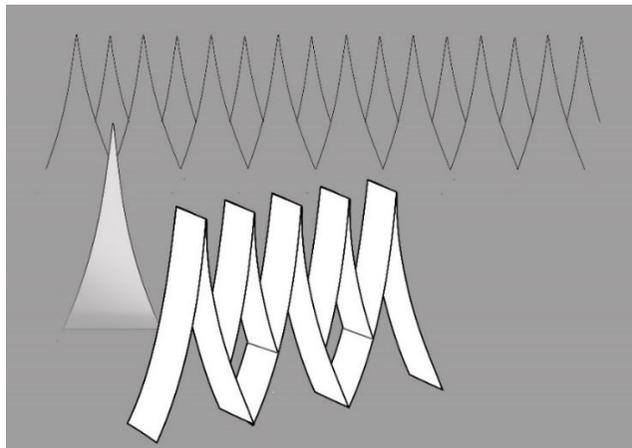
การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยนี้ถือเป็น ข้อค้นพบในการสร้างสรรคและการออกแบบงานที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเพชรบุรี มองรู้ ดูออก ลักษณะรูปทรงดังกล่าว เป็นลักษณะเฉพาะจากจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดเกาะ เพชรบุรี รู้สึก เบา ลอย พลิวไหว เป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชร

ภาพที่ 3 สัดส่วน รูปทรงหลัก ในจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ
ที่มา : (เขมา ฉ่องฉายา, 2564)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการสร้างโครงร่างองค์ความรู้ ในจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ
ที่มา : (เขมา แฉ่งฉายา, 2564)

ภาพที่ 5 การออกแบบสัดส่วน “รูปทรงจอมแห” สู่การการสร้างสรรค์ร่วมสมัย
ที่มา : (เขมา แฉ่งฉายา, 2564)

ภาพที่ 6 ผลงานศิลปะร่วมสมัย
ที่มา : (เขมา แฉ่งฉายา, 2564)

ภาพที่ 7 ผลงานศิลปะร่วมสมัย ทดลองผันแปร กับพื้นที่ที่ต่างกันได้
ที่มา : (เขมา แฉ่งฉายา, 2564)

อภิปรายผล

จากการวิจัยสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการสร้างสรรค์ โดยมีการแก้ไขและสรุปผล จนเกิดสัมพันธ์ภาพระหว่างผลงานศิลปกรรมกับพื้นที่ที่ตั้งผลงาน ทำให้ศิลปะมีบทบาทเพื่อการตกแต่งและส่งเสริมภาพลักษณ์การสืบสานวัฒนธรรม เพื่อการรับรู้และการเรียนการสอน ด้านงานช่างเมืองเพชรไปสู่สากล

การวิจัยจะได้รับประโยชน์ในเชิงคุณภาพ จากการอนุรักษ์องค์ความรู้ที่มีคุณภาพเกี่ยวกับสกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งมีการสืบทอดภูมิปัญญาและวิธีปฏิบัติงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจไปสู่การสร้างสรรค์และแนวทางที่ถนัด โดยมีการสร้างสรรค์ศิลปกรรมตามหลักการมาตรฐานสากล (องค์ประกอบศิลป์) ที่มีคุณค่าทางใจ และเกิดประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาวัฒนธรรมในอดีต และสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะในปัจจุบัน ที่มีการสะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่จะนำไปสู่นาคตในวงกว้าง เพื่อบูรณาการความถนัดทางศิลปะการออกแบบ และศิลปกรรมไทยในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจะช่วยผลักดันงานสกุลช่างเมืองเพชรบุรีไปสู่ระดับสากล พร้อมทั้งทำให้เกิดการกระจายองค์ความรู้ เพื่อสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาการสร้างสรรค์งานฝีมือและภูมิปัญญาช่างเขียนงานจิตรกรรมฝาผนัง สกุลช่างเมืองเพชร ให้เกิดแนวทางการต่อยอดและใช้เป็นสื่อส่งเสริมการศึกษาศิลปะร่วมสมัย ซึ่งยังต้องมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสกุลช่างเมืองเพชรไว้ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลา

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการวิจัยและสร้างสรรค์นี้ มุ่งรวบรวมการเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสู่การสร้างสรรค์องค์ความรู้ในปัจจุบัน และสามารถนำไปบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน จนเกิดการต่อยอดองค์ความรู้ สืบสานการสร้างสรรค์งานศิลปะในท้องถิ่นไปสู่ความเป็นสากลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2558). **วัดใหญ่สุวรรณาราม ความงามคู่เมืองเพชรบุรี**. เพชรบุรี: สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **สัดส่วน รูปทรงหลัก ในจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **ตัวอย่างการสังเคราะห์องค์ความรู้ ในจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **การออกแบบสัดส่วน “รูปทรงจอมแห” สู่การสร้างสรรค์ร่วมสมัย**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **ผลงานศิลปะร่วมสมัย**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขมา แฉ่งฉายา. (2564). **ผลงานศิลปะร่วมสมัย ทดลองผันแปร กับพื้นที่ที่ต่างกันได้**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

- บุญยกร วชิระเจียรชัย. (2558). สถาปัตยกรรมเครื่องยอด “ทรงจอมแห” ว่าด้วยหลักวิชา เส้น รูป และ ความรู้สึก : กรณีศึกษา “ยอดบุษบก-มณฑป”. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12: 158-223.
- ภัทรลภา บุตรดาเลิศ. (2561). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางศาสนาต่อมรดกที่จับต้องไม่ได้ภายในวัด. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2): 1-27.
- สารานุกรม. (2565). **สกุลช่างเมืองเพชร**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิกิมีเดีย.
- UNESCO. (2563). **Intangible Cultural Heritage**. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2563, จาก <https://bangkok.unesco.org/tags/intangible-cultural-heritage>.

การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว
อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์
Development for Value Addition of Loincloth Products to Creative
Economy of Women Sewing Group at Ban Nayao Village,
Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province

อารีญา บุญทวี¹/จินดา เนื่องจำนงค์²
Areeya Boonthawee¹/Jinda Nuangjumnong²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

¹Assistant Professor. Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Rajanagarindra University

²ดร. สาขาวิชาทัศนศิลป์และมิเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

²Dr., Visual and Media Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Rajanagarindra University

Corresponding author Email : Email : Areeyaboon2515@gmail.com, jinsiltp1967@gmail.com

(Received: 20 January, 2022, Revised: 5 March, 2022, Accepted: 17 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว สู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เครื่องมีอวิจย ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เจาะลึก และประเด็นประชุมอภิปรายกลุ่ม ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรเพิ่มทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้าให้กับสมาชิกของกลุ่มให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น หมอนรองคอ เสื้อผ้าวัยรุ่น ฯลฯ นอกจากนี้ควรนำเทคโนโลยีมาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สำหรับการทำตลาดออนไลน์ รวมถึงการจัดประกวดการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า ตลอดจนการออกแบบกล่องใส่ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาวสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้ร่วมกับสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ใส่ผ้าขาวม้า โดยนำช่างโพรเป็นสัญลักษณ์ และนำสีม่วงมาใช้ ซึ่งเป็นตามวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมทั้งได้เชิญวิทยากรอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำหมอนรองคอผ้าขาวม้ารูปช้างให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม นำไปสู่การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า สู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ให้เกิดการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : การสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว

Abstract

The objectives of this research were to develop a guideline on loincloth products by the women sewing group at Ban Nayao Village, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province and to gain the value addition of loincloth products to creative economy among the members of women sewing group at Ban Nayao Village. Research instruments were participant observation, in-depth interviews, and focus group. The qualitative data analysis was done through content analysis and was presented in descriptive analysis approach. From the purposive sampling of the women sewing group at Ban Nayao Village, the research resulted in a guideline on loincloth products and packaging by the select group and value addition. Concerning the first, it is found that experts are needed for enhancing the fashion design skills and the creation of new types of products. Know-how of public relation and online marketing and the industrial design contests is also necessary. As for the value creation, Center for Arts, Culture and Locality (CACL) and the Department of Product Design, Faculty of Industrial Technology, Rajabhat Rajanagarindra University, had provided a design for the product box. This box is in purple, the birthday color of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn, and features the image of a wild elephant. Moreover, the experts were invited to host a workshop to demonstrate how to make the elephant-neck pillow, an example of a new unique product. The unique product creation led to the promotion of local wisdom and its value creation. It encourages the creative economy as well as local self-dependence according to the philosophy of sufficiency economy.

Keywords : value creation, loincloth product, women sewing group at Ban Nayao Village

บทนำ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ แนวคิดที่มีวิวัฒนาการจากแนวคิดเศรษฐกิจบนฐานความรู้ (Knowledge – based economy) พร้อมด้วยมิติการพัฒนาเป็นการใช้ความคิดใหม่ ๆ การใช้ภูมิปัญญาศิลปะ วัฒนธรรม ทunes ทางวัฒนธรรม ทunes ทางภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์งาน เกิดมูลค่าเพิ่มทางผลิตภัณฑ์ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ อันนำไปสู่การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งนำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ มาสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาประเทศไทย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กำหนดให้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 13-14)

ผ้าไทย ถือเป็นศิลปหัตถกรรมมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่ควรอนุรักษ์ไว้ ซึ่งเป็นการแสดงภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่นแฝงด้วยความผูกพันที่เชื่อมโยงวิถีชีวิต ความเชื่อและพิธีกรรม โดยมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากอดีตถึงปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบลวดลายและกรรมวิธีในการผลิตผ้าทอ มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยมีการสอดแทรกภูมิปัญญาศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนที่แสดงผ่านทางลวดลายและเส้นสีผ้าที่สอดแทรกความเชื่อ ประเพณี อันเป็นรากฐานทางศิลปะ วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ใน

แต่ละภูมิภาค (จรัสพิมพ์ ว่างเย็น, 2556: 1) อย่างไรก็ตาม การทอผ้าแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่น ถือเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า และมีเอกลักษณ์แสดงออกถึงอัตลักษณ์ วิถีชีวิตของคน สามารถนำมาสร้างสรรค์ออกแบบตัดเย็บได้หลายรูปแบบ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงอนุรักษ์ผ้าไทย ทำให้ผ้าไทยคงอยู่คู่แผ่นดิน ผ้าไทยจึงเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย

บ้านนายาว (เดิมอยู่ในหมู่ที่ 15 ต่อมาประชาชนย้ายเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้แยกหมู่บ้านมาเป็นบ้านนางาม หมู่ที่ 19 ในปัจจุบัน) ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบอาชีพการเกษตร ทอผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้า หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเกษตร สุภาพสตรีได้มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพทอผ้า ได้แก่ การทอผ้าขาวม้า มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 22 คน และกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า โดยเริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2541 ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีโครงการพระราชดำรินในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้คำแนะนำจัดตั้ง “กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว” เป็นกลุ่มอาชีพในโครงการพระราชดำริฯ ทางกลุ่มได้ตัดชุดนักเรียนพระราชทาน นอกจากนี้ทางกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้ามาแปรรูปเสื้อผ้า กระเป๋าเป้ กระเป๋าสะพาย ก่องกระดาศทิวชู กระเป๋าใส่สตางค์รูปหน้าสัตว์ต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าถุงหลัง หมวกปีกกว้าง เป็นต้น โดยทางกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว ได้รับการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าส่งที่ร้านภูฟ้า ผ้าขาวม้า สามารถนำมาสร้างสรรค์กิจกรรมสร้างสรรค์ให้กับชุมชน จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาวพบว่า กลุ่มมีปัญหาในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าให้ทันสมัย เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด การขาดวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บผ้า และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้ยอดขายผลิตภัณ์ลดลง ด้วยเหตุนี้การทำให้ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ดำรงอยู่ในสังคมจำเป็นต้องต่อยอดผลิตภัณ์ใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจและความต้องการซื้อของลูกค้า ในการนี้ การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องอาศัยความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้จากการศึกษา การสำรวจความต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มสามารถทำได้ 4 กรณี คือ 1) คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ 2) คุณค่าด้านบริการ 3) คุณค่าด้านบุคลากร 4) คุณค่าด้านภาพลักษณ์ ทั้งนี้การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้ตรงกับความต้องการของการตลาดเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างรายได้ ให้กับชุมชน (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี, 2560 : 63-64)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว โดยบูรณาการการทำงานกับศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ สาขาวิชาทัศนศิลป์และมีเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม วางแผนขับเคลื่อน ในการนำผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้ามาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของกลุ่ม ทำให้ผลิตภัณฑ์สร้างคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้ามีความหลากหลาย นำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว สู่วิศวกรรมสร้างสรรค์

ขอบเขตการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าและการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาวสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน 2563 - พฤษภาคม 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษา สืบค้นและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในประเด็น ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว สภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม ตลอดจนข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่การศึกษา
2. จัดประชุมกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนิน (SWOT Analysis) ของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว หมู่ที่ 19 บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ประธานกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และประธานทอผ้าบ้านนางาม และได้สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) ในการทอผ้าขาวม้า
4. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ตามความต้องการของกลุ่มที่เคยได้ระดมความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า วันที่ 18-19 กุมภาพันธ์ 2564 ณ กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย สมาชิกในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ร่วมกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและภาคีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอสนามชัยเขต ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth-interview) เกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว
2. แนวคำถามเพื่อใช้ในการประชุมกลุ่มย่อยในการหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. การสังเกต (Observation) โดยสังเกตสภาพทั่วไปของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว ผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าขาวม้า กลุ่มทอผ้าขาวม้าทอมือบ้านนางาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth-interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) ประเด็นเรื่องความเป็นมาของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย
  - 2.1 สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปในชุมชน ไปพบประธานกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว และได้แจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า
  - 2.2 สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non participant observation) โดยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในพื้นที่การทำวิจัย เข้าไปศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้า การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า
3. การสนทนากลุ่ม (Focused group) จัดให้มีการสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินการ (SWOT analysis) นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า และรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้านำไปสู่เอกลักษณ์ของชุมชน
4. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) ข้อมูลเอกสารได้จากผู้นำในชุมชน ได้แก่ ประวัติหมู่บ้าน บริบทตำบล ประวัติความเป็นมาของการตั้งกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน โดยมีการตรวจสอบในความตรงกันของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษานำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างด้วยกระบวนการประชุมตามประเด็นสนใจแบบมีส่วนร่วม (Focus group) เป็นกระบวนการนำเอาความคิด ความรู้ ประสบการณ์ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมประชุมมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินการ (SWOT analysis) ของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว สภาพปัญหาความต้องการแนวทางในการพัฒนาและรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า โดยข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มาประมวลผลในรูปแบบของการพรรณนาเพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลการศึกษามีการวิเคราะห์แก่นสาร (Thematic analysis) รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological

Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตรงประเด็น (Validity) หรือเป็น “ความไว้วางใจได้” (Dependability) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผล (สุภางค์ จันทวนิช, 2543 : 129-131)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มตัดเย็บบ้านนายนาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินการ (SWOT analysis) มาวิเคราะห์กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายนาว การสัมภาษณ์เจาะลึกและการจัดประชุมอภิปรายกลุ่ม (Focus group) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินการ (SWOT analysis) ของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายนาว โดยใช้เทคนิค (SWOT analysis) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ได้ดังนี้

1.1 **จุดแข็ง:** สามารถนำผ้าขาวม้าทอมือมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ร้านภูฟ้า ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าได้คุณภาพตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ OTOP (หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 3 ดาว) รวมทั้งได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยระดับชาติ ปี 2562 จากผลิตภัณฑ์ กระเป๋าเป้ข้างไพร่ กล่องใส่กระดาษชำระรูปช้าง (กล่องกระดาษทิชชู) และพวงกุญแจรูปช้าง

1.2 **จุดอ่อน:** สถานที่ตั้งกลุ่มอยู่ไกล จึงไม่สะดวกในการไปออกร้านในการแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าเนื่องจากการเดินทางมีค่าใช้จ่ายสูง ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าให้มีความทันสมัยเป็นที่ต้องการของกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนี้เยาวชนรุ่นใหม่ ไม่ให้ความสนใจการตัดเย็บผ้าทำให้ขาดการสานต่อในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

1.3 **โอกาส:** กลุ่มได้รับความอุปถัมภ์จากโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และกลุ่มอยู่ในความดูแลของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสนามชัยเขต สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา และสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดฉะเชิงเทราให้การสนับสนุน

1.4 **อุปสรรค:** การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลต่อยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทำให้ยอดขายหดลงและไม่สามารถจัดส่งผลิตภัณฑ์ได้ตามปกติ ทั้งนี้กลุ่มขาดการนำเทคโนโลยีมาทำการตลาดในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

2. แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายนาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปได้ดังนี้

2.1 อบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า วัยรุ่น หมอนรองคอ

2.2 การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายลาย ผ้าขาวม้า โดยใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น การทำตลาดออนไลน์ (Online Marketing) การไลฟ์สด เพจเฟซบุ๊ก

2.3 การจัดประกวดออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า โดยให้นักศึกษาและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าจากชุมชน

2.4 การออกแบบกล่องใส่ผ้าขาวม้าโดยใช้สัญลักษณ์เป็นรูปช้างไพร่สีม่วงตามสีวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

3. การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ นำไปสู่อิทธิพลของชุมชน มีดังนี้

3.1 กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้นำช้างมาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เนื่องจากในพื้นที่อำเภอสนามชัยเขต อำเภอท่าตะเกียบ มีช้างเข้าไปทำลายผลผลิตทางการเกษตร ในปี พ.ศ. 2536 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ได้แก่ สระแก้ว จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา ดังนั้น กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว จึงได้นำช้างมาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม “มีการตั้งชื่อว่า ช้างไพร่” และใช้สีของช้างเป็นสีม่วงตามสีวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นการเทิดพระเกียรติพระองค์ท่าน ผู้ทรงอุปถัมภ์และแนะนำการจัดตั้งกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว

3.2 สำหรับความต้องการของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการประชุมอภิปรายกลุ่ม วันที่ 15 มิถุนายน 2563 ณ กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว กลุ่มมีความต้องการให้ออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ใส่ผ้าขาวม้า เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และเชิญวิทยากรมาอบรมเชิงปฏิบัติการการทำหมอนรองคอรูปช้าง ดังนั้นศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น ได้นำความต้องการของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว มาออกแบบผลิตภัณฑ์ กล่องใส่ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า โดยเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชาญ ตอธรรมรัมย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มาประชุมวางแผนในการออกแบบกล่องใส่ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า ตามความต้องการของกลุ่มให้ออกแบบกล่องสีม่วงสีประจำวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์กรอุปถัมภ์กลุ่ม และให้มีสัญลักษณ์เป็นช้างไพร่ โดยให้อ่างววงช้างออก เพื่อเป็นการรับโชค รับทรัพย์

ภาพที่ 1 กล่องใส่ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า โดยใช้สัญลักษณ์ช้างไพร่
ที่มา : ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

3.3 ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ประสานกับกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว โดยนำความต้องการของกลุ่มในการเชิญวิทยากรมาอบรมการทำหมอนรองคอผ้าขาวม้า เป็นรูปช้าง ตามสัญลักษณ์ของกลุ่ม ทั้งนี้ได้จัดโครงการบริการวิชาการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผ้าไทยในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2564 ในวันที่ 18-19 กุมภาพันธ์ 2564 ณ อาคารกลุ่มสตรี ตัดเย็บบ้านนายาว มีประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 25 คน ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มผู้สร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ หมอนรองคอรูปช้าง ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม โดยได้นำช้างมาเป็นสัญลักษณ์ ทั้งนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด นำไปสู่การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม นอกจากนี้ยังทำให้กลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ในปี 2564 เป็นเงิน 20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งก่อนสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) กลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นเงิน 40,000-50,000 บาทต่อเดือน

ภาพที่ 2 วิทยากรมาอบรมการทำหมอนรองคอรูปช้าง ให้กับกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว
ที่มา : ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินการ (SWOT analysis) ของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านยาว ผลการวิจัยพบว่า

จุดแข็ง ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทางกลุ่มสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าได้หลายชนิด มีร้านภูฟ้ารับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายให้แก่ลูกค้า และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

จุดอ่อน กลุ่มยังขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าให้มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจการตัดเย็บผ้า จึงทำให้ขาดการสานต่อในการทำผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของกลุ่ม ทั้งนี้ พลลภา ปิติสันต์ (2561: 18-19) กล่าวว่า การสร้างคุณค่าให้กับชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชนควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเทคโนโลยีท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถทำได้โดยอาศัยการเรียนรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงจากพันธมิตร เช่น คู่ค้าและลูกค้าได้ด้วย

โอกาส กลุ่มได้รับความอุปถัมภ์จากโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมทั้งมีหน่วยงานราชการเข้าไปสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสนามชัยเขต สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

อุปสรรค การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้ยอดขายล่าถอยขาดการนำเทคโนโลยีมาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้ จรัสพิมพ์ วังเย็น และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโดยใช้แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาผ้าขาวม้ามีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จากการผลิตเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน จึงมีรูปแบบลวดลาย และการใช้สีตามวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น เมื่อนำมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเสื้อผ้าจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคในตัดต่อผ้าและการประยุกต์และการจัดวางลวดลายของผ้าขาวม้า เพื่อให้มีรูปแบบลวดลายที่น่าสนใจและเหมาะกับแนวโน้มแฟชั่น โดยมีการนำผ้าขาวม้ามาตัดชุดทำงานสุภาพสตรี เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ณริชชอร์ ศรีทอง (2558: 161-162) กล่าวว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคมประกอบด้วย (1) กระบวนการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมแสวงหาความรู้ และความร่วมมือกันของสมาชิกในสังคม (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความสามารถในการพึ่งตนเอง การอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการรู้จักแบ่งปัน ระหว่างสมาชิกในสังคม (3) คน คือ เป็นสมาชิกในสังคมได้แก่ เป็นผู้ที่มีทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม (4) จิตใจของคน คือ ต้องมีความเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม (5) กองทุนและการระดมทุนในชุมชน หรือในสังคมเพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน โดยความรู้สึกรักความเป็นชุมชน นำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

2. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านยาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ควรพัฒนาขีดความสามารถเกี่ยวกับการออกแบบผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าวัยรุ่น หมอนรองคอ การส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีประชาสัมพันธ์ โดยการตลาดออนไลน์ ควรมีการจัดประกวดการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า รวมทั้งมีการออกแบบกล่องใส่ผ้าขาวม้า เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดย โชติ บดิรัฐ และคณะ (2563) ทำวิจัยเรื่อง การสร้าง

มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจกพบว่า หน่วยงานของรัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ทั้งนี้ ได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าขึ้นตีนจก ได้แก่ กระเป๋า ย่ามสะพาย เช่นเดียวกับ วนิศา สมเกียรติกุล และกมล เรืองเดช (2563) ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ต้องมียี่ห้อสินค้า ตราสินค้า ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ควรมีความหลากหลาย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์โดยใช้ช่องทางออนไลน์

3. การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์นำไปสู่เอกลักษณ์ของชุมชน

ออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ใส่ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า โดยนำช้างไพรเป็นสัญลักษณ์ และนำสีม่วงมาใช้ ซึ่งเป็นตามวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำหมอนรองคอผ้าขาวม้ารูปช้างให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าไทยของชุมชนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับภัทริธา ผลงาม ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาผ้าขาวม้าในจังหวัดเลย สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2562) พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอในกลุ่มผ้าขาวม้า โดยออกแบบลายผ้าขาวม้า คือ ลายเพชรน้ำพาว ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ส่วนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ของใช้ในบ้าน โรงแรม และสำนักงาน ของใช้บนโต๊ะอาหาร ของตกแต่งบ้าน โรงแรม สำนักงาน และของที่ระลึก รวมทั้งการทำบรรจุภัณฑ์เป็นกลุ่มพลาสติกแข็ง เพื่อให้สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ รูปร่าง สี สัน ได้อย่างชัดเจน รวมทั้ง เทิดชาย ช่วยบำรุง (2554: 66) ให้แนวคิดที่ว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสร้างสรรค์ผลงานบนฐานภูมิปัญญา เป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดความรัก ความผูกพันและความภูมิใจในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น ควรจัดโครงการบริการวิชาการอบรมการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามโครงการที่อบรมเป็นระยะเพื่อให้เกิดการพัฒนาและทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านยาว
2. ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าให้มีความหลากหลาย และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ควรสนับสนุนกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านยาว ให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. กลยุทธ์การพัฒนาในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านยาว เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการตลาดออนไลน์
2. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ จากผ้าขาวม้า อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารอ้างอิง

- จรัสพิมพ์ วั่งเย็น และคณะ. (2556). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโดยใช้แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบแฟชั่นเพื่อพัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564, จาก <https://repository.rmutp.ac.th>
- โชติ บดีรัฐ และคณะ. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นต้นจกจากชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564, จาก <https://so03.tci-thaijo.org>
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พัลลภา ปิติสันต์. (2561). การสร้างคุณค่าให้กับชุมชน (ท้องถิ่น) ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2562). การสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาผ้าขาวม้าในจังหวัดเลย สูเศรษฐกิจสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org>
- วริศรา สมเกียรติกุล และกมล เรืองเดช. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2565, จาก <https://so05.tci-thaijo.org>
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่. (2560). การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผ้าทอลายโบราณ. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564, จาก <https://www.journal.nu.ac.th>
- สุภางค์ จันทวานิช. 2543. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี

The Development of Competency Indicators for Creative Thinking Skills of B.Ed. students in Early Childhood Education

บงกช ทองเอี่ยม¹/ฐิตินันท์ วีระเวชเจริญชัย²/สิริมงคล สุวรรณผา³/อโนชา ธิรธำรง⁴

Bongkoch Thongeam¹/Thitinun Teravecharoenchai²/
Sirimongkon Suwannapha³/Anocha Thirathamrong⁴

^{1,2,3,4} อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{1,2,3,4} Lecturer, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Corresponding author E-mail: thitinun.ru@gmail.com

(Received: 29 January, 2022, Revised: 15 March, 2022, Accepted: 17 May, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี เก็บข้อมูลกับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินสมรรถนะตัวชี้วัดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนเป็น 20 ตัวชี้วัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้การวิเคราะห์เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์ มี 3 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการคิดค้นไหล มีตัวชี้วัด 1) ความสามารถในการใช้สิทธิ์หรือประโยชน์และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ต้องการ 2) ความสามารถในการใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อสารอย่างคล่องแคล่ว 3) ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด 4) ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด 5) ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา 6) ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด 7) ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ 8) ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการคิดหลายแง่มุม มีตัวชี้วัด 1) ความสามารถในการพิจารณารายละเอียดในสิ่งที่ผู้อื่นมองข้าม 2) ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมาย 3) มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน 4) มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน 5) ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 6) ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ มีตัวชี้วัด 1) มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 2) มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา 3) ความสามารถนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น 4) ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์ 5) ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ

6) ความสามารถในการคิดได้อย่างหลากหลาย ไม่ซ้ำกัน และเมื่อวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ตัวชี้วัด ความคิดสร้างสรรค์ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

Abstract

The purpose of this research was to create and analyze competency indicators for creative thinking skills of B.Ed. students in Early Childhood Education. Research sample consisted of 310 undergraduates who enrolled in the B.Ed. program in Early Childhood Education at Ramkhamhaeng University. The research participants addressed an assessment survey designed following a 5-point rating scale. Numerical research data were examined by means of statistical calculation regarding frequency distributions, median, interquartile range, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient and Exploratory Factor Analysis (EFA). The findings showed that the B.Ed. students' creative thinking skills derived from 3 main factors and 20 subsidiary competency indicators. The first factor was the fluency thinking. It had 8 indicators in relation to 1) abilities to use word order in phrases and sentences 2) fluency in communication 3) providing creative thoughts within a time limit 4) using synonyms in communication 5) having solution fluency 6) organizing and categorizing ideas 7) applying knowledge and ideas in daily life and 8) abilities to adapt critical thoughts in different situations. The second factor was the diversity of thoughts. This factor comprised 6 indicators related to 1) meticulous and elaborative thinking 2) considering interrelationship and its meaningfulness 3) applying imagination into a physical reality 4) having feelings of confidence to gain new knowledge and experience 5) expanding the clear understanding of new knowledge and 6) creating complete works and products. The third factor was the originality of thoughts. The factor consisted of 6 indicators with respect to 1) making ideas to provide positive impacts on personal life and society 2) crating original thoughts 3) having skills required for making original contribution and its practical application 4) having divergent thinking 5) having independent thinking and 6) presenting diverse and new perspectives. Considering all factors and subsidiary assessment indicators, the quantitative findings were interpreted in relation to pedagogical theories of creativity.

Keywords: Indicators, Creativity, Early Childhood Student

บทนำ

โลกของเราเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของคน โดยในแต่ละยุคสมัยก็มีทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ทักษะเดียวกันอาจจะจำเป็นในยุคหนึ่งแต่ไม่จำเป็นในอีกยุคหนึ่งก็ได้ ดังนั้นการพัฒนาทักษะจึงเป็นไปตามบริบทและยุคสมัย สำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ 3R และ 8C ได้แก่ 3R คือ

Reading - อ่านออก, (W)riting - เขียนได้, (A)ritmetic - มีทักษะในการคำนวณ ในส่วนของ 8C คือ Critical Thinking and Problem Solving: มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และแก้ไขปัญหาได้ Creativity and Innovation: คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม Collaboration Teamwork and Leadership: ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ Communication Information and Media Literacy: ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ Cross-cultural Understanding: ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม Computing and ICT Literacy: ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี Career and Learning Skills: ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้ Compassion: มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย (รวีวรรณ สุขสาร, 2563) ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในยุคสมัยนี้ โดยความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะ 3R 8C และเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับคำกล่าวของอารี พันธมณี ว่า ประเทศใดก็ตามที่แสวงหา พัฒนา และดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชากรออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากเท่าใด ยังมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น (อารี พันธมณี, 2537) นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความสำคัญต่อเด็ก ทำให้เด็กสามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์ คือ พลังความคิดที่ทุกคนมีมาแต่กำเนิด หากได้รับการกระตุ้น การพัฒนาพลังแห่งการสร้างสรรค์จะทำให้เด็กเป็นคนมีอิสระทางความคิด มีความคิดที่ออกนอกกรอบ และสามารถหาหนทางในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอ (สุวิทย์ คำมูล, 2547)

การศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นการคิดแบบอเนกนัย การคิดแบบหลายทิศทาง คิดกว้างไกล คิดหาคำตอบ ซึ่งเป็นความสามารถทางสมอง Jellen and Urban (1986) กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) ความคิดคล่องแคล่ว 2) ความคิดยืดหยุ่น 3) ความคิดริเริ่ม 4) ความคิดละเอียดลออ 5) การกระทำที่แสดงถึงการเสี่ยงอันตราย 6) การผสมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การจัดรวมสิ่งต่าง ๆ ให้มีความต่อเนื่อง

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ที่ควรได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังเป็นอย่างยิ่ง ช่วยให้ผู้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิด การแก้ปัญหา สนใจต่อสิ่งรอบตัว และรู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง มีคุณประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม คุณประโยชน์ที่มีต่อตนเองคือทำให้บุคคลได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นในส่วนของสังคม ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ย่อมสามารถที่จะคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้สังคมก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ สามารถแก้ปัญหาและช่วยให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีและถูกต้อง

ความคิดสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญกับคนทุกระดับการศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในทุกด้าน หนึ่งในผลการเรียนรู้ที่สำคัญคือเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาศาสาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงจำเป็นต้องทราบถึงสมรรถนะที่เป็นองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในสร้างผลการเรียนรู้ (Learning outcome) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลด้วยความสำคัญของสมรรถนะองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ที่มีคุณภาพ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาตัวชี้วัดองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สถาบันผลิตครูควรกำหนดให้ชัดเจนและมีความสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างตัวชี้วัดสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ตัวบ่งชี้สมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยความสามารถในด้านการคิดค้นใหม่ ด้านการคิดหลายแง่มุม ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งใหม่ต่อไป
2. นักศึกษาศาขาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชั้นปีที่ 2 – 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่มีหน่วยกิตสะสมตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2561

วิธีการดำเนินการวิจัย

- การวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี โดยดำเนินการทั้งสิ้น 2 ขั้นตอน ได้แก่
1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์
  1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์แล้วสังเคราะห์เอกสาร
  2. ผู้วิจัยสังเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วรวบรวมข้อสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นสรุปและจัดทำองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อร่างแบบประเมินนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป
  2. การวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ศึกษาในหลักสูตร 5 ปี ในชั้นปีที่ 2 – ชั้นปีที่ 4 จำนวน 700 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาศาขาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ศึกษาในหลักสูตร 5 ปี จำนวน 310 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นแบบไม่จำกัดรับจึงคัดเลือกจากนักศึกษาที่เข้าเรียนในแต่ละชั้นปี โดยนักศึกษาที่มีหน่วยกิตสะสมตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย แจกแบบสอบถามในรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรที่เปิดสอน ในช่วงเวลาก่อนสิ้นสุดการเรียนการสอน 20 นาที การกำหนดขนาดโดยใช้สัดส่วนจำนวนตัวแปรต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เป็น 1 : 15 (สุวิมล ร่องวานิช, 2546) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีจำนวนตัวชี้วัดหรือจำนวนตัวแปรที่จะศึกษาทั้งหมด 20 ตัวแปร ซึ่งตามข้อเสนอแนะของ Hair และคณะ (2006) ระบุว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอ ควรมีจำนวนอย่างน้อย 10 เท่าของจำนวนตัวแปรที่วัด คิดเป็นสัดส่วน 10:1 ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในงานวิจัยครั้งนี้ จึงควรมีไม่น้อยกว่า 200 คน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน จึงสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Hair, et, al., 2006)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนของการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดความคิดสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้นโดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นแบบประเมินสมรรถนะตัวชี้วัดความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนเป็น 20 ตัวชี้วัด ซึ่งทุกตัวชี้วัดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 3 ท่าน และนำผลมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67 -1.00 จากนั้นนำแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีมยุรี ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ หากความเชื่อมั่นในทุกตัวชี้วัดทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไป โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้นโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีมยุรี โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผลการศึกษา ตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว 2) ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด 3) ความสามารถในการใช้วลี หรือ ประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ 4) ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการ ภายในเวลาที่กำหนด 5) ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา 6) ความสามารถที่จะพยายามคิด ได้อย่างอิสระ 7) ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน 8) ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็น หลายสิ่งได้ 9) ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ 10) ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ ความคิด 11) ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์ 12) มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไป จากความคิดธรรมดา 13) มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 14) ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมา คิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น 15) มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน 16) มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน 17) ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น 18) ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ อย่าง มีความหมาย 19) ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 20) ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

2. ผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีมยุรี ในการวิเคราะห์เชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) สรุปผลดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไป โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยจำแนกตามชั้นปี (n=310)

ชั้นปี	ความถี่	ร้อยละ
2	81	26.13
3	120	38.71
4	109	35.16
รวม	310	100

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่ตอบแบบประเมินตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 310 คน แบ่งเป็นชั้นปีที่ 2 จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.13 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 38.71 ชั้นปีที่ 4 จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 35.16

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนจากการประเมินตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ (n = 310)

ตัวชี้วัด	ค่าพิสัย	ค่าเฉลี่ย (SD)
1. ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว	3-5	4.03 (0.69)
2. ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด	3-5	3.90 (0.70)
3. ความสามารถในการใช้วลี หรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ	2-5	3.84 (0.74)
4. ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด	2-5	3.91 (0.77)
5. ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา	3-5	4.00 (0.74)
6. ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ	1-5	4.18 (0.73)
7. ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน	2-5	3.95 (0.83)
8. ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้	1-5	3.97 (0.83)
9. ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่างๆ	2-5	4.11 (0.74)
10. ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด	2-5	3.95 (0.75)
11. ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์	3-5	4.05 (0.79)
12. มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา	1-5	3.91 (0.81)
13. มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	2-5	4.26 (0.77)
14. ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น	2-5	4.09 (0.79)
15. มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน	2-5	4.12 (0.79)
16. มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน	2-5	4.17 (0.77)
17. ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น	3-5	3.90 (0.81)
18. ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย	2-5	3.96 (0.74)
19. ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	2-5	3.92 (0.78)
20. ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ	2-5	4.07 (0.77)

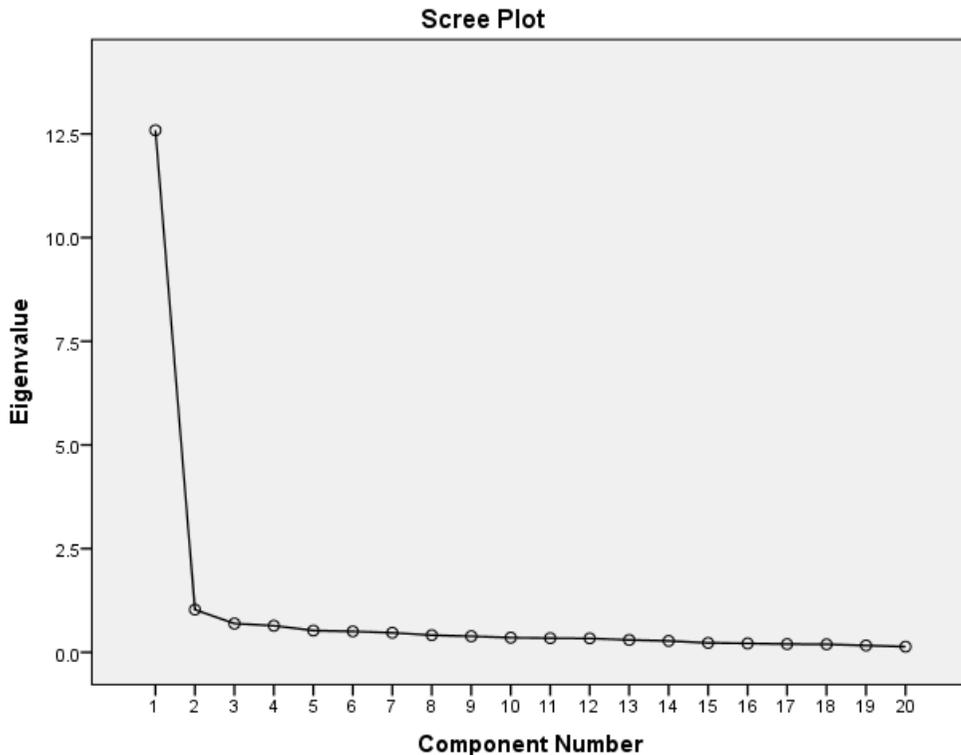
จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนจากการประเมินตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศรีวิชัย มีความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยรายข้อมากที่สุด 3 ลำดับดังนี้ ข้อที่ 13 คะแนนเฉลี่ย 4.26 ข้อที่ 6 คะแนนเฉลี่ย 4.18 และข้อที่ 16 คะแนนเฉลี่ย 4.17 และมีความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยรายข้อน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 3 คะแนนเฉลี่ย 3.84 ข้อที่ 2 และข้อที่ 17 คะแนนเฉลี่ย 3.90 ข้อที่ 4 และข้อที่ 12 คะแนนเฉลี่ย 3.91

ในงานวิจัยครั้งนี้เมื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยค่าสถิติของไคเซอร์-ไมเยอร์-โอลกิน (KMO) พบว่า มีค่าเป็น 0.967 ซึ่งควรมีค่าที่เหมาะสมมากกว่า 0.800 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดและตัวแปรต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์กันดีมาก สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยได้ และจากค่าสถิติของบาร์ทเลทท์ (Bartlett's Test of Sphericity) มีค่าเท่ากับ 5403.443 (df = 190); p-value <.001 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน (Hair, et al., 2010) ดังนั้นเมตริกสหสัมพันธ์เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

ตารางที่ 3 แสดงค่าการร่วม (Communalities) ของแต่ละตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	การสกัดองค์ประกอบ (Extraction)
1. ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว	.630
2. ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด	.666
3. ความสามารถในการใช้วลี หรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ	.720
4. ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด	.672
5. ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา	.672
6. ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ	.661
7. ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน	.701
8. ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้	.708
9. ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ	.740
10. ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด	.739
11. ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์	.753
12. มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา	.710
13. มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	.619
14. ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น	.759
15. มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน	.656
16. มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน	.745
17. ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น	.795
18. ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย	.821
19. ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	.819
20. ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ	.726

จากตารางที่ 3 พบว่าทุกตัวชี้วัดมีค่าการร่วม (Communality) มากกว่า 0.400 แสดงให้เห็นว่าความแปรปรวนของตัวชี้วัดนั้น ๆ ที่ถูกอธิบายโดยองค์ประกอบทั้งหมด สามารถทำนทานขององค์ประกอบเหล่านั้นได้ นอกจากนี้การพิจารณาจำนวนขององค์ประกอบจากค่า Eigenvalue ที่มากกว่า 1 ควบคู่กับพิจารณาจากรูป Scree Plot ทำให้ในงานวิจัยนี้ สักต้ององค์ประกอบได้จำนวน 3 องค์ประกอบได้ค่าความแปรปรวนรวม (Total Variance Explained) เป็น 71.564 %

ตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ		
	1	2	3
3. ความสามารถในการใช้วลี หรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ	.914		
1. ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว	.823		
4. ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด	.809		
2. ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด	.746		
5. ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา	.631		
10. ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด	.576		
8. ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้	.468		
9. ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ	.457		

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ		
	1	2	3
17. ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น		.845	
18. ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย		.799	
16. มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน		.747	
15. มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน		.640	
19. ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น		.605	
20. ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ		.578	
13. มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม			.825
12. มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา			.700
14. ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น			.697
11. ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์			.646
6. ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ			.512
7. ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน			.495

หมายเหตุ: Rotation method with *Promax*

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loadings) ของตัวชี้วัดที่ 3, 1, 4, 2, 5, 10, 8 และ 9 อยู่ในองค์ประกอบที่ 1 ซึ่งให้ชื่อว่า “ด้านการคิดสั้นไหล” ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loadings) ของตัวชี้วัดที่ 17, 18, 16, 15, 19 และ 20 อยู่ในองค์ประกอบที่ 2 ซึ่งให้ชื่อว่า “ด้านการคิดหลายแง่มุม” ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loadings) ของตัวชี้วัดที่ 13, 12, 14, 11, 6 และ 7 อยู่ในองค์ประกอบที่ 3 ซึ่งให้ชื่อว่า “ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ”

สรุปได้ว่า แบบประเมินตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับนี้ ถูกสกัดออกมาเป็น 3 องค์ประกอบ มีค่าความแปรปรวนร่วม (Total Variance Explained) เป็นร้อยละ 71.564 โดยองค์ประกอบทั้งสาม ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 “ด้านการคิดสั้นไหล” มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด คือ 1) ความสามารถในการใช้ลี หรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ 2) ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว 3) ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด 4) ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด 5) ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา 6) ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด 7) ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ 8) ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 2 “ด้านการคิดหลายแง่มุม” มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด คือ 1) ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น 2) ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย 3) มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน 4) มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน 5) ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 6) ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

องค์ประกอบที่ 3 “ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ” มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด คือ 1) มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 2) มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา 3) ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น 4) ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์ 5) ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ 6) ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญจากตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ องค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.457 – 0.914 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 “ด้านการคิดสั้นไหล” มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด คือ 1) ความสามารถในการใช้ลี หรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ 2) ความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว 3) ความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด 4) ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด 5) ความคล่องในการคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา 6) ความสามารถในการใช้หมวดหมู่ความคิด 7) ความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ 8) ความสามารถในการปรับความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยแต่ละตัวชี้วัดมาจากความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น เนื่องจากความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นนั้นเป็นพื้นฐานของการนำไปใช้ สอดคล้องกับ กิลฟอร์ด (1969) กล่าวว่า ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด และความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง สะท้อนให้เห็นว่าเป็นความคิดในด้านการใช้งาน สอดคล้องกับศิริณา คุ่มจั่น (2562) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยในยุควิทยาศาสตร์ 4.0 ซึ่งอธิบายถึงพฤติกรรมด้านความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นในลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นการนำไปใช้หรือ “การคิดสั้นไหล”

องค์ประกอบที่ 2 “ด้านการคิดหลายแง่มุม” มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด คือ 1) ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น 2) ความสามารถในการเชื่อมโยง สัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย 3) มีจินตนาการ ไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างประดิษฐ์ และหาทางทำให้เกิดผลงาน 4) มีความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดลองความคิดของตน 5) ความสามารถขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 6) ความสามารถในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นถึง “ความเข้าใจ” ในการคิดสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สอดคล้องกับความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม ซึ่งกิลฟอร์ด (1969) กล่าวว่า ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เพื่อขยายความคิดหลักให้มีความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่ และแตกต่าง ไปจากความคิดธรรมดา และชุตินา วงษ์พระลับ (2553) กล่าวว่า ความคิดละเอียดลออ เป็นความคิดในรายละเอียดต่างๆ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และความคิดริเริ่ม เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม ซึ่งการจะมีความคิดละเอียดลออและความคิดริเริ่มนั้น สะท้อนถึง “การคิดหลายแง่มุม”

องค์ประกอบที่ 3 “ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ” มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด คือ 1) มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 2) มีความคิดที่แปลกใหม่และต่างไปจากความคิดธรรมดา 3) ความสามารถนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น 4) ความสามารถในการคิดหลากหลายทิศทางให้เกิดประโยชน์ 5)

ความสามารถที่จะพยายามคิดได้อย่างอิสระ 6) ความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน สอดคล้องกับความคิดริเริ่มและความคิดยืดหยุ่น ซึ่งกิลฟอร์ด (1969) กล่าวว่า ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่ และแตกต่าง ไปจากความคิดธรรมดา อาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น และ ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิด “การสร้างสรรค” ขึ้น อย่างแน่นอน สอดคล้องกับ ฌมลวรรณ เศรษฐหิรัญกุล (2562) ทำวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีประเด็นในการนำความคิดริเริ่มและความคิดยืดหยุ่นมารวมกันเพื่อจัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้างสรรค์ผลงานจากจินตนาการของตนเอง ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในผลงาน กล้าที่จะคิดนอกกรอบและเกิดประโยชน์ต่อสังคม

จากงานวิจัยสรุปองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์ มี 3 องค์ประกอบทั้งหมด 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 “ด้านการคิดลื่นไหล” องค์ประกอบที่ 2 “ด้านการคิดหลายแง่มุม” องค์ประกอบที่ 3 “ด้านการคิดสิ่งใหม่ ๆ” เมื่อวิเคราะห์ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบเป็นไปตามแนวคิดทางทฤษฎี จะเห็นได้ว่าแก่นักศึกษาได้พัฒนาพฤติกรรมตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังสำหรับนักศึกษาเพื่อให้ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิด การแก้ปัญหา และแสวงหาคำตอบของสิ่งที่อยู่รอบตัว พร้อมทั้งสามารถในการสร้างคุณประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะ (การนำไปใช้ประโยชน์)

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดสามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษาเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใน 8C คือ Creativity ในการจัดการเรียนการสอน
2. ตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (Learning Outcome) และนำไปเป็นจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อไป
3. ตัวชี้วัดสมรรถนะความคิดสร้างสรรค์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหลักสูตรอื่น ๆ ในระดับปริญญาตรีได้

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยประจำสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ รหัสโครงการ RU-HS-RESC 0100/62

เอกสารอ้างอิง

- ชุติมา วงษ์พระลับ. (2553). ความคิดสร้างสรรค์ที่สรรคสร้างได้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 33(4): 10-21.
- ฌมลวรรณ เศรษฐหิรัญกุล และชลาริพ สมานิติโต. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 12(1): 99-109.

รวิวรรณ สุขสาร. (2563). 3R 8C. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2563, จาก <https://sites.google.com/site/khrunwi/kar-cadkar-reiyn-ru-ni-stwrrs-thi-21/3r-8c>.

ศิริินภา คุ่มจั่น และคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยในยุคการศึกษา 4.0.

วารสารการวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(1): 42-51.

อารี พันธุ์มณี. (2537). *ความคิดสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข้าวฟ่าง.

Guilford, J.P. (1967). *The Nature of human intelligence*. New York: McGraw Hill.

Jellen, H.G., & Urban, K.K. (1986). The TCT-DP (test for creative thinking-drawing production): An instrument that can be applied to most age and ability groups. *Creative Child & Adult Quarterly*, 11(3): 138–155.

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่บิดเบือนเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนั้นจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความตามหลักวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
7. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ พร้อมชี้แจงเหตุผลต่อผู้เขียน

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความตระหนักว่า ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาที่อยู่บนหลักวิชาการ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษาและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์หนังสือ
2. ต้นฉบับบทความให้เขียนด้วยภาษาไทย โดยระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน
3. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน
5. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
6. เนื้อหาและความคิดเห็นในบทความเป็นของผู้เขียนบทความ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. พิมพ์บทความความยาวประมาณ 20-25 หน้า บนกระดาษขาวขนาด B5 (JIS) เว้นระยะขอบ 2 X 2 เซนติเมตร ใส่เลขกำกับมุมบนขวาทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก) เนื้อหาใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14
2. ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลาง ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา ส่วนชื่อผู้เขียนพิมพ์กึ่งกลาง ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เขียนชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมายขีดทับคั่น หากมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ตัวเลขยกท้ายชื่อ และใส่ข้อมูลวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) สถานที่ทำงานที่เชิงอรรถโดยใช้ตัวอักษรขนาด 12 สำหรับหัวข้อใหญ่ในเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา
3. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละบทคัดย่อมีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษขนาด B5(JIS) กำหนดคำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยใช้วิธีการเว้นวรรคระหว่างคำ คำสำคัญภาษาอังกฤษใช้จุลภาค (comma) คั่นระหว่างคำ
4. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) 2) เนื้อหา (Content) 3) บทสรุป (Conclusion) และ 4) การอ้างอิง (Reference) ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญ ที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล 3) สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และการอภิปรายผล (Discussion) 4) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) 5) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledge) (ถ้ามี) และ 6) เอกสารอ้างอิง (Reference)
5. เอกสารอ้างอิง ใช้การอ้างอิงตามแนวเอพีเอ (APA: American Psychological Association) มีแหล่งการตีพิมพ์ที่ชัดเจน อาจเป็นหนังสือ วารสาร หรือแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้
6. ถ้ามีแผนภูมิ ภาพประกอบหรือกราฟที่ใส่ประกอบไว้ในเนื้อหา ต้องมีชื่อ ที่มา และเลขกำกับชัดเจน ด้านล่าง สำหรับตารางให้ใส่ชื่อตารางชัดเจนด้านบนของตาราง

7. ผู้เขียนต้องส่ง 1) แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสารมนุษยศาสตร์ 2) ต้นฉบับบทความที่เป็นเอกสาร จำนวน 1 ชุด และ 3) แผ่น CD ข้อมูลต้นฉบับ ทั้งรูปแบบ Word และ PDF 1 แผ่น หรือ 4) ส่งผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Word และ PDF มายัง <http://hs.pbru.ac.th/journal/>

การอ้างอิงเอกสาร

1. รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

- ประอรนุช/โปรงมณีกุล/(2557: 9) กล่าวว่า.....หรือ.....
(ประอรนุช/โปรงมณีกุล,2552: 9)
ฟิลเลย์/(Filley,/1975: 125) กล่าวว่า.....หรือ.....
(Filley,/1975: 125)

2. รูปแบบบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

หนังสือ

- ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.//(2545).//การคิดเชิงกลยุทธ์/(พิมพ์ครั้งที่ 3).//กรุงเทพฯ://///////ซีเอสเอ็มเดีย.
Austin, J.//(1962).//How to do things with words.//London:/Oxford ///////////University Press.

บทความ

- ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร,ปีพิมพ์(ฉบับที่),/เลขหน้า.
ธารณี/เชาว์ศิลป์.//(2541).//ห้องสมุดกับคนพิการ.//วารสารสถาบันฯ,11(2),/17- 18.
Van Dijk, T.A.//(1979).//Pragmatics connectives.//Journal of ///////////Pragmatics,/3(5), 447-456.

สิ่งพิมพ์จากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต

- ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง//สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,//จาก URL.
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.// (ม.ป.ป.).//โรงแรมของประเทศจีน.//สืบค้นเมื่อ ///////////24 เมษายน 2552,จาก www.thaifta.com/thaifta/Portals/0/.
Collection Development Training for Arizona Libraries. //(2007).// ///////////Acquisition. //Retrieved/August 3, 2007,/from ///////////http://www.dlapr.lib.az. us/cdt.acquis.htm.

วิทยานิพนธ์

- ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อวิทยานิพนธ์.//วิทยานิพนธ์ปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/สถาบัน.
ประอรนุช โปรงมณีกุล.//(2543).//การใช้อินเทอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากร ///////////สารนิเทศใน
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย.//วิทยานิพนธ์ ///////////ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต/สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ///////////คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Wattana, Piyarat.//(2004).//Precipitation and characterization of //petroleum asphaltenes.//Thesis of Doctor of Philosophy./ //University of Michigan.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.//ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์.//ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.//หน่วยงานของ.//ผู้ให้สัมภาษณ์.//สัมภาษณ์.

เสนาะ กลิ่นงาม.//(2560, กรกฎาคม 14).//อธิการบดี.//มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.//สัมภาษณ์.

Page, O.//(1991, March 5).//President.//Austin Peay State University.//Interview.

- หมายเหตุ 1. กรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”
2. / หมายถึง ระยะเวณวรรค 1 ครั้ง
// หมายถึง ระยะเวณวรรค 2 ครั้ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer) ประจำฉบับ

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ดอนประศรี	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี คุณาวิชยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.กรณีย์พล วิวรรณมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ สุดสดเขียว	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชีระมณี	ผู้ประเมินอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.จินฉวีตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ มยุรี วัตแก้ว	ผู้ประเมินอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วัฒนวัฒนาชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวภา บัวเวช	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ กิจชาลรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ รักชาติเจริญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภภาพร กล้าสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อีร์ภัทร์ ทองน้อม	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตสุภาวัฒน์ สำราญรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.เกตมาตุ ดวงมณี	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
อาจารย์ ดร.วราภรณ์ ใจน้อย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
อาจารย์ ดร.จุฬาทพร ศรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี